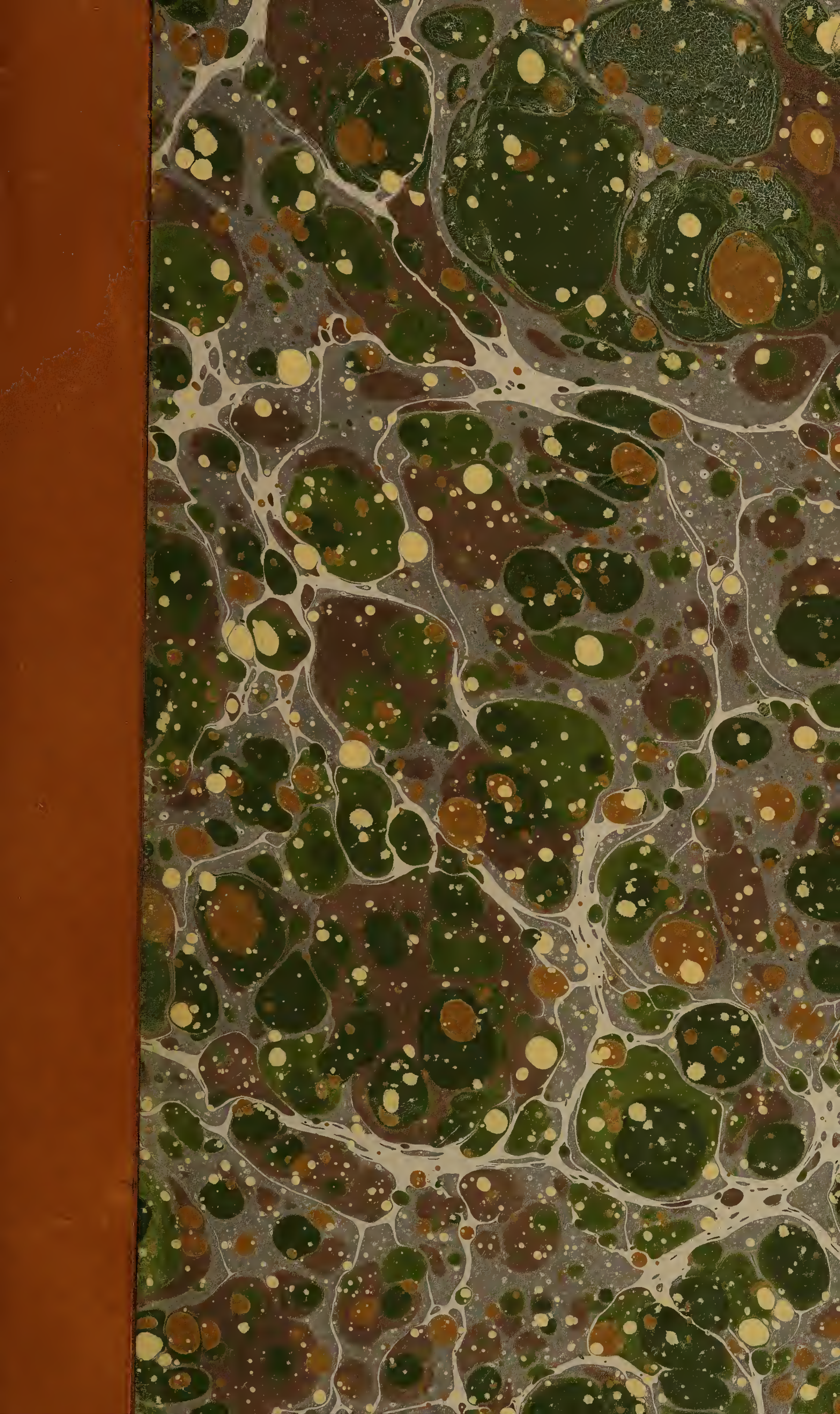

MANILIUS
c

M. MANILII ASTRONOMICON

EX RECENSIONE

RICHARDI BENTLEII.

Adjecta est in calce cujusque paginæ Lectio Vulgata.

BASILEÆ,

Apud JOHANNEM BRANDMULLERUM,

M DCC XL.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

M. MANILII ASTRONOMICÔN

LIBER PRIMUS.

CARMINE divinas artes, & conſcia fati
Sidera diverſos hominum variantia caſus,
Cæleſtis rationis opus, deducere mundo
Aggredior ; primusque novis Helicona movere
Cantibus, ad viridi nutantes vertice ſilvas
Hoſpita ſacra ferens nulli memorata priorum.
Tu mihi, tu, Cæſar, patriæ princepsque paterque,
Qui regis auguſtis parentem legibus orbem,
Conceſſumque patri mundum deus ipſe mereris,
Das animos, viresque facis ad tanta canenda.
Jamque favet mundus propius ſcrutantibus ipſum,
Et cupit æthereos per carmina pandere cenſus.
Hoc ſub pace vacat. jam nunc juvat ire per altum
Aëra, & inmenſo ſpatiantem vivere cælo,
Signaque & adverſos ſtellarum noſcere curſus.
Quod ſolum noviſſe parum eſt. impenſius ipſa
Scire juvat magni penitus præcordia mundi ;
Quaque regat terrena ſuis animalia ſignis
Cernere, & in numerum Phœbo modulante referre.
Bina mihi poſitis lucent altaria flammis :
Ad duo templa precor, duplici circumdatus æſtu,
Carminis & rerum : certa cum lege canentem
Mundus & inmenſo vatem circumſtrepit orbe,

Vulg. v. 5. ET. 7. HUNC mihi. 10. ANIMUM. 11. JAM PROPIUSQUE. 12. RAPIT. 13. TANTUM.—IPSUM. 18. GENERETQUE. 22. TUM.

Vixque ſoluta ſuis inmittit verba figuris.
Quem primum interius licuit cognoſcere cælum,
Munere cæleſtum? quis enim, nolentibus illis,
Cepiſſet furto mundum, quo cuncta reguntur?
Quis foret humano conatus pectore tantum,
Invitis ut diis cuperet deus ipſe videri?
Tu princeps auctorque ſacri, Cyllenie, tanti:
Per te jam cælum interius, jam ſidera nota,
Sublimes aperire vias, imumque ſub orbem,
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra,
Mominaque, & curſus ſignorum, pondera, vires.
Major uti facies mundi foret, & veneranda
Non ſpecies tantum, ſed & ipſa potentia rerum:
Sentirentque deum gentes, quam maximus eſſet,
Quis ſua diſpoſuit per tempora, cognita ut eſſent
Omnibus & mundi facies, cælumque ſupernum.
Et natura dedit vires, ſeque ipſa recluſit;
Regales animos primum dignata movere,
Proxima tangentes rerum faſtigia cælo:
Qui domuere feras gentes oriente ſub ipſo,
Quas ſecat Euphrates; in quas & Nilus inundat,
Qua mundus redit, & nigras ſuperevolat urbes.
Tum qui templa ſacris coluerunt omne per ævum,
Delectique ſacerdotes in publica vota
Officio vinxere Deum; quibus ipſa potentis
Numinis accendit caſtam præſentia mentem,
Inque deum deus ipſe tulit patuitque miniſtris.
Hi tantum movere decus; primique per artem
Sideribus videre vagis pendentia fata.
Singula nam proprio ſignarunt tempora caſu,
Longa per aſſiduas complexi ſæcula curas:
Naſcenti quæ cuique dies, quæ vita fuiſſet:

In

Vulg. v. 25. INFERNIS — TERRIS. 26. MUNERA. — CONDENTIBUS. 27. CLEPSISSET. 55. NASCENDI.

In quas fortunæ leges quæque hora valeret:
Quantaque quam parvi facerent diſcrimina motus.
Poſtquam omnis cæli ſpecies, redeuntibus aſtris,
Deſcripta in proprias ſedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus ſua cuique potentia formæ;
Per varios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam; ſpeculataque longe
Deprendit tacitis dominantia legibus aſtra,
Et totum alterna mundum ratione moveri,
Fatorumque vices certis diſcurrere ſignis.
Nam rudis ante illos nullo diſcrimine vita
In ſpeciem converſa, operum ratione carebat,
Et ſtupefacta novo pendebat lumine mundi:
Tum velut amiſſis mœrens, tum læta renatis
Sideribus; variosque dies incertaque noctis
Tempora nec ſimiles umbras, jam ſole regreſſo,
Jam propiore, ſuis impar diſcernere cauſis.
Necdum etiam doctas ſolertia fecerat artes,
Terraque ſub rudibus ceſſabat vaſta colonis.
Tumque in deſertis habitabat montibus aurum,
Immotusque novos pontus ſubduxerat orbes.
Nec vitam pelago, nec ventis credere vota
Audebant, ſe quisque ſatis noviſſe putabant.
Sed cum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemque
Advigilare ſibi juſſit fortuna premendo:
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcumque ſagax tentando repperit uſus,
In commune novum commentum læta dederunt.
Tunc & lingua ſuas accepit barbara leges,
Et fera diverſis exercita frugibus arva,
Et vagus in cæcum penetravit navita pontum,

Vulg. v. 59. PERCEPTA. 72. POTERAT. 78. SED —— SE NOSSE PUTABAT. 84. BONUM — DEDERE.

Fecit & ignotis iter in commercia terris.
Tum belli pacisque artes commenta vetuſtas.
Semper enim ex aliis alia proſeminat uſus.
Ne vulgata canam; linguas didicere volucrum,
Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues,
Sollicitare umbras, imumque Acheronta movere,
In noctemque dies, in lucem vertere noctes:
Omnia conando docilis ſolertia vicit:
Nec prius impoſuit rebus finemque manumque,
Quam cælum aſcendit ratio, cepitque profundis
Naturam rerum clauſtris, viditque quod uſquam eſt.
Nubila cur tanto quaterentur pulſa fragore;
Hiberna æſtiva nix grandine mollior eſſet,
Arderent terræ, ſolidusque tremiſceret orbis,
Cur imbres ruerent, ventos quæ cauſa moveret,
Pervidit; ſolvitque animis miracula rerum:
Eripuitque Jovi fulmen viresque tonandi,
Et ſonitum ventis conceſſit, nubibus ignem.
Quæ poſtquam in proprias deduxit ſingula cauſas,
Vicinam ex alto mundi cognoſcere molem
Intendit, totumque animo comprendere cælum:
Attribuitque ſuas formas, ſua nomina ſignis;
Quasque vices agerent, certa ſub ſorte notavit:
Omniaque ad numen mundi faciemque moveri,
Sideribus vario mutantibus ordine fata.
Hoc mihi ſurgit opus, non ullis ante ſacratum
Carminibus. faveat magno fortuna labori,
Annoſa & molli contingat vita ſenecta;
Ut poſſim rerum tantas evincere moles,
Magnaque cum parvis ſimili percurrere cura.
Ac quoniam cælo deſcendit carmen ab alto,

Et

Vulg. v. 88. ITINER. 90. ALIAS. 91. NEC. 96. MODUMQUE. 97. PROFUNDUM. 98. CAUSIS. 104. TONANTIS. 116. EMERGERE. 118. ET.

Et venit in terras fatorum conditus ordo,
Ipſa mihi primum naturæ forma canenda eſt,
Ponendusque ſua totus ſub imagine mundus:
Quem ſive ex nullis repetentem ſemina rebus
Natali quoque egere placet, ſemperque fuiſſe
Et fore, principio pariter fatoque carentem:
Seu permixta chaos rerum primordia quondam
Diſcrevit partu, mundumque enixa nitentem
Fugit in infernas caligo pulſa tenebras:
Sive individuis, in idem reditura ſoluta,
Principiis natura manet, poſt ſæcula mille;
Et pæne ex nihilo ſumptum eſt nihilumque futurum,
Cæcaque materies cælum perfecit & orbem:
Sive ignis fabricavit opus, flammæque micantes,
Quæ mundi fecere oculos, habitantque per omne
Corpus, & in cælo vibrantia fulmina fingunt:
Seu liquor hoc peperit, ſine quo riget arida rerum
Materies, ipſumque creat, quo ſolvitur, ignem:
Aut neque terra patrem novit, nec flamma, nec aër,
Aut humor; faciuntque deum per quattuor artus,
Et mundi ſtruxere globum, prohibentque requiri
Ultra ſe quicquam: cum per ſe cuncta creentur;
Frigida nec calidis deſint, aut humida ſiccis,
Spiritus aut ſolidis; ſitque hæc diſcordia concors,
Quæ nexus habiles & opus generabile fingit,
Atque omnis partus elementa capacia reddit.
Semper erit genus in pugna; dubiumque manebit,
Quod latet, & tantum ſupra eſt hominemque deumque.

Vulg. v. 136. VORAT. 140. TUM — CREANTUR. 141. E.

Sed facies quacumque tamen ſub origine rerum
Convenit, & certo digeſtum eſt ordine corpus.
Ignis in æthereas volucer ſe ſuſtulit oras;
Summaque complexus ſtellantis culmina cæli,
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit.
Proximus in tenues ſeceſſit ſpiritus auras,
Aëraque extendit medium per inania mundi:
Ignem ut flatus alat vicinis ſubditus aſtris.
Tertia ſors undas ſtravit fluctusque natantes,
Æquoraque effudit toto naſcentia ponto:
Ut liquor exhalet, tenues atque evomat auras,
Aëraque ex ipſo ducentem ſemina paſcat.
Ultima ſubſedit glomerato pondere tellus,
Convenitque vagis permixtus limus arenis,
Paulatim ad ſummum tenui fugiente liquore.
Quoque magis puras humor ſeceſſit in auras,
Et ſiccata magis ſtrinxerunt æquora terræ,
Adjacuitque cavis fluidum convallibus æquor;
Emerſere fretis montes, orbisque per undas
Exiliit, vaſto clauſus tamen undique ponto.
Imaque de cunctis mediam tenet undique ſedem.
Idcircoque manet ſtabilis, quia totus ab illo
Tantundem refugit mundus: fecitque cadendo
Undique ne caderet. medium totius & imum eſt
Ictaque contractis conſiſtunt corpora plagis,
Et concurrendo prohibent in longius ire.
Quod niſi librato penderet pondere tellus,
Non ageret currus, mundi ſubeuntibus aſtris,
Phœbus ab occaſu, & numquam remearet ad ortus;
Lunave ſubmerſos regeret per inania curſus:
Ne

Vulg. v. 149. AURAS. 152. DESCENDIT. 154. ignem flatu ALIT. 156. Æquora PERFUDIT. 162. UNDAS. 163. TERRAS. 168. ILLA. 174. CURSUS. 175. AD OCCASUM.

Nec matutinis fulgeret Lucifer horis,
Heſperos emenſo dederat qui lumen olympo.
Nunc quia non imo tellus dejecta profundo,
Sed medio ſuſpenſa manet, ſunt pervia cuncta;
Qua cadat, & ſubeat cælum, rurſusque reſurgat.
Nam neque fortuitos ortus ſurgentibus aſtris,
Nec toties poſſum naſcentem credere mundum,
Soliſve aſſiduos partus & fata diurna:
Cum facies eadem ſignis per ſæcula conſtet;
Idem Phœbus eat cæli de partibus iisdem;
Lunaque per totidem luces mutetur, & orbes;
Et natura vias ſervet, quas fecerat ipſa,
Nec tirocinio peccet; circumque feratur
Æterna cum luce dies, qui tempora monſtrat
Nunc his, nunc illis eadem regionibus orbis.
Semper & ulterior vadentibus ortus ad ortum
Occaſumve obitus cælum cum ſole pererret.
   Nec vero tibi natura admiranda videri
Pendentis terræ debet. cum pendeat ipſe
Mundus & in nullo ponat veſtigia fundo:
Quod patet ex ipſo motu, curſuque volantis:
Cum ſuſpenſus eat Phœbus, currusque reflectat
Huc illuc agiles, & ſervet in æthere metas:
Cum luna & ſtellæ volitent per inania mundi:
Terra quoque aërias leges imitata pependit.
Eſt igitur mediam tellus ſortita cavernam
Aëris, e toto pariter ſublata profundo;
Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbem
Undique ſurgentem pariter, pariterque cadentem.

Vulg. v. 178. IMMERSO. 181. CADERET. 190. QUOD—MONSTRANT. 192. ULTERIUS. 193. OCCASUMQUE—CÆLO ET—PERENNET. 198. CURSUMQUE. 202. TELLUS MEDIAM. 203. ET—SUSPENSA.

Hæc & naturæ facies. ſic mundus & ipſe
In convexa volans teretes facit eſſe figuras
Stellarum; ſolisque orbem lunæque rotundum
Aſpicimus, tumido quærentis corpore lumen,
Quod globus obliquos totus non accipit ignes.
Hæc æterna manet divisque ſimillima forma,
Cui neque principium eſt uſquam nec finis in ipſa;
Sed ſimilis toto ore ſibi, perque omnia par eſt.
Sic ſtellis glomerata manet mundoque figura.
Idcirco terris non omnibus omnia ſigna
Conſpicimus. nuſquam invenies fulgere canopum,
Donec Niliacas per pontum veneris oras.
Sed quærent helicen, quibus ille ſupervenit ignis,
Quod laterum tractus obſtant, medioque tumore
Eripiunt terræ cælum, viſusque coërcent.
Te teſtem dat, luna, ſui glomeraminis orbis:
Quæ cum merſa nigris per noctem deficis umbris,
Non omnes pariter confundis ſidere gentes,
Sed prius eoæ quærunt tua lumina terræ.
Poſt, medio ſubjecta polo quæcumque coluntur.
Ultima ad heſperios infectis volveris alis:
Seraque in extremis quatiuntur finibus æra.
Quod ſi plana foret tellus; ſemel orta per omnem
Deficeres pariter toti miſerabilis orbi.
Sed quia per teretem deducta eſt terra tumorem,
His modo, poſt illis apparet Delia terris
Exoriens ſimul atque cadens. quia fertur in orbem
Ventris, & acclivis pariter declivia jungit,
Atque alios ſuperat gyros, aliosque relinquit.

Vulg. v. 206. EST. 212. IPSO. 213. REMANET—PERQUE. 219. QUI — HABITANT, MEDIIQUE TUMORES. 221. GLOMERABILIS. 224. GENTES. 227. GENTIBUS. 228. SIMUL ICTA per OMNES. 229. DEFICERET.

Ex quo colligitur terrarum forma rotunda.
Hanc circum variæ gentes hominum atque ferarum,
Aëriæque colunt volucres. pars ejus ad arctos
Eminet, auſtrinis pars eſt habitabilis oris;
Sub pedibusque jacet noſtris, ſupraque videtur
Ipſa ſibi; fallente ſolo declivia longa,
Et pariter ſurgente via, pariterque cadente.
Hanc ubi ad occaſus noſtros ſol aſpicit ortus,
Illic alma dies ſopitas excitat urbes,
Et cum luce refert operum vadimonia terris.
Nos in nocte ſumus, ſomno ſic membra locamus.
Pontus utrasque ſuis disjungit & alligat undis.
Hoc opus, inmenſi conſtructum corpore mundi,
Membraque naturæ diverſa condita forma
Aëris atque ignis terræ pelagique jacentis,
Vis animæ divina regit; ſacroque meatu
Conſpirat deus, & tacita ratione gubernat,
Mutuaque in cunctas diſpenſat fœdera partes,
Altera ut alterius vires faciatque, feratque,
Summaque per varias maneat cognata figuras.
Nunc tibi ſignorum lucentes undique flammas
Ordinibus certis referam. primumque canentur
Quæ medium obliquo præcingunt ordine mundum,
Solemque alternis vicibus per tempora portant,
Atque alia adverſo luctantia ſidera mundo.
Omnia quæ poſſis cælo numerare ſereno.
E quibus & ratio fatorum ducitur omnis:
Ut ſit idem primum, mundi quod continet arcem.
Aurato princeps aries in vellere fulgens
Reſpicit, admirans averſum ſurgere taurum,

Vulg. v. 242. HINC ubi AB OCCASU. 243. ORTA. 246. UTROSQUE — DISTINGUIT. 252. ET MULTA. 253. ALTER. 257. MEDIA.

Submisso vultu geminos & fronte vocantem.
Quos sequitur cancer, cancrum leo, virgo leonem.
Æquato tum libra die cum tempore noctis
Attrahit ardenti fulgentem scorpion astro.
In cujus caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo, volucrem jam mittens jamque sagittam.
Tum venit angusto capricornus sidere frigens.
Post hunc inflexam defundit aquarius urnam,
Piscibus assuetas avide subeuntibus undas.
Quos aries tangit claudentes ultima signa.
Hæc igitur texunt æquali sidera tractu
Ignibus in varias cælum laqueantia formas.
Altius his nihil est. hæc sunt fastigia mundi.
Publica naturæ domus his contenta tenetur
Finibus, amplectens pontum terrasque jacentes.
Omnia concordi tractu veniuntque, caduntque,
Qua semel incubuit cælum, versumque resurgit.
  At qua fulgentes cælum consurgit ad arctos,
Omnia quæ e summo despectant sidera mundo,
Nec norunt obitus, unoque in vertice, tantum
In diversa sitæ, cælumque & sidera torquent;
Aëra per gelidum tenuis deducitur axis,
Libratumque regit diverso cardine mundum:
Sidereus circa medium quem volvitur orbis,
Æthereosque rotat cursus; immotus ad ille
Austrinas arctos magni per inania mundi
Perque ipsum terræ directus conspicit orbem.
Nec vero solidus stat robore corporis axis,
Nec grave pondus habet, quod onus ferat ætheris alti.

Sed

Vulg. v. 269. CONTENTO ARCU. 270. MISSURUS. 271. FLEXUS. 282. QUI—CÆLO. 283. quæ summo. 287. GERIT. 290. IN BINAS. 291. CONSTITIT. 292. E SOLIDO—ROBUR—EIUS.

Sed cum aër omnis ſemper volvatur in orbem,
Quoque ſemel cœpit, totus volet undique in ipſum:
Quodcumque in medio eſt, circa quod cuncta moventur,
Usque adeo tenue, ut verti non poſſit in ipſum,
Nec jam inclinari, nec ſe convertere in orbem,
Hoc dixere axem, quia motum non habet ullum:
Ipſe videt circa volitantia cuncta moveri.
Summa tenent ejus miſeris notiſſima nautis
Signa, per inmenſum cupidos ducentia pontum:
Majoremque helice major decircinat arcum.
Septem illam ſtellæ certantes lumine ſignant:
Qua duce per fluctus Graiæ dant vela carinæ.
Anguſto cynoſura brevis torquetur in orbe,
Quam ſpatio, tam luce minor: ſed judice vincit
Majorem Tyrio. Pœnis hæc certior auctor,
Non apparentem pelago quærentibus oram.
Nec paribus poſitæ ſunt frontibus. utraque caudam
Vergit in alterius roſtrum, ſequiturque ſequentem.
Has inter fuſus, circumque amplexus utramque
Dividit & jungit ſquamis ardentibus anguis;
Ne coëant, abeantve ſuis a ſedibus umquam.
Hunc inter, mediumque orbem, quo ſidera ſeptem
Per bis ſena volant contra nitentia ſigna,
Mixta ex diverſis conſurgunt viribus aſtra,
Hinc vicina gelu, cælique hinc proxima flammis:
Quæ, quia diſſimilis, qua pugnat, temperat aër,
Frugiferum ſub ſe reddunt mortalibus orbem.

Pro-

Vulg. 297. ID. 307. TAM—QUAM. 309. ORBEM. 311. ROSTRO. 313. CINGIT STELLIS. 318. POLIS.

Proxima fulgentes arctos, boreamque rigentem
Nixa venit species genibus, sibi conscia causæ.
A tergo nitet arctophylax; idemque boötes,
Quod stimulis junctis instat de more juvencis,
Arcturumque rapit medio sub pectore secum.
At parte ex alia claro volat orbe corona,
Luce micans varia: nam stella vincitur una
Circulus, in media radiat quæ maxima fronte;
Candidaque ardenti distinguit lumina flamma,
Gnossia desertæ quondam monumenta puellæ.
At lyra diductis per cælum cornibus inter
Sidera conspicitur, qua quondam ceperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu, manesque per ipsos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Hinc cælestis honos, similisque potentia causæ:
Tunc silvas & saxa trahens, nunc sidera ducit,
Et rapit inmensum mundi revolubilis orbem.
Serpentem Graiis ophiuchos nomine dictus
Dividit, atque etiam toto ingens corpore corpus
Explicat, & nodos sinuataque terga per orbes.
Respicit ille tamen molli cervice reflexus,
Et redit, elusis per laxa volumina palmis.
Semper erit paribus bellum, quia viribus æquant.
Proxima sors cygni, quem cælo Juppiter ipse
Imposuit, formæ pretio, qua cepit amantem:
Cum deus in niveum descendit versus olorem;
Tergaque fidenti subjecit plumea Ledæ.
Nunc quoque diductas volitat stellatus in alas.
Hinc imitata nitent cursumque habitumque sagittæ
Sidera.

Vulg. v. 321. FRIGENTES. 324. SIMILIS. 328. RADIANS—PROXIMA. 330. ET FULGENT. 335. HUIC. 338. MAGNIS—SIGNIS. 339. ET TOTO MERGENTEM. 342. EXPEDIT EFFUSIS. 345. PRETIUM. 347. FIDENTI.

Sidera. tum magni Jovis ales fertur in altum,
Aſſueto volitans geſtet ceu fulmina mundo;
Digna Jove, & cælo quod ſacris inſtruit armis.
Tum quoque de ponto ſurgit delphinus ad aſtra,
Oceani cælique decus, per utrumque ſacratus.
Quem rapido conatus equus comprendere curſu
Feſtinat, pectus fulgenti ſidere clarus;
Et finitur in Andromeda: *quam Perſeos armus*
Excipit, & ſociat ſibi. cui ſuccedit iniquo
Diviſum ſpatio, quod tertia linea diſpar
Conſpicitur paribus, deltoton nomine ſidus,
Ex ſimili dictum. Cepheuſque, & Caſſiepia
In pœnas ſignata ſuas: juxtaque relicta
Andromede vaſtos metuat jam priſtis hiatus,
Expoſitam ponto deflet, ſcopuliſque revinctam,
Ni veterem Perſeus cælo quoque ſervet amorem,
Auxilioque juvet, fugiendaque Gorgonis ora
Suſtineat, ſpoliumque ſibi peſtemque videnti.
Tum vicina ferens nixo veſtigia tauro
Heniochus, ſtudio mundumque & nomen adeptus;
Quem primum curru volitantem Juppiter alto
Quadrijugis conſpexit equis, cæloque ſacravit.
Tunc ſubeunt hœdi claudentes ſidere pontum;
Nobilis & mundi nutrito rege capella:
Cujus ab uberibus magnum ille aſcendit olympum
Lacte fero creſcens ad fulmina vimque tonandi.
Hanc ergo æternis merito ſacravit in aſtris
Juppiter, & cæli cælum mercede rependit.
Pleïades hyadeſque, feri pars utraque tauri

In

Vulg. v. 351. MUNDI. 359. QUOI TERTIA LAMPADA. 362. RELICTAM. 363. ANDROMEDAM — METUENTEM PISCIS. 365. NE. 367. TESTEMQUE.

In boream ſcandunt. hæc ſunt aquilonia ſigna.
Aſpice nunc, intra ſolis ſurgentia curſus,
Quæ ſuper exuſtas labuntur ſidera terras;
Quæque intra gelidum capricorni ſidus & axe
Imo ſubnixum vertuntur lumina mundum:
Altera pars orbis ſub quîs jacet invia nobis,
Ignotæque hominum gentes, nec tranſita regna,
Commune ex uno lumen ducentia ſole;
Diverſasque umbras, lævaque cadentia ſigna,
Et dextros ortus cælo ſpectantia verſo.
Nec minor eſt illis mundus, nec lumine pejor,
Nec numeroſa minus naſcuntur ſidera in orbem.
Cætera non cedunt: uno vincuntur in aſtro
Auguſto, ſidus noſtro qui contigit orbi;
Cæſar nunc terris, poſt cælo maximus auctor.
Cernere vicinum geminis licet oriona
In magnam cæli pandentem brachia partem,
Nec minus extento ſurgentem ad ſidera paſſu:
Singula fulgentes humeros cui lumina ſignant,
Et tribus obliquis demiſſus ducitur enſis.
At caput orion excelſo immerſus olympo
Per tria ſubducto ſignatur lumina vultu:
Non quod clara minus, ſed quod magis alta recedant.
Hoc duce per notium decurrunt ſidera mundum.
Subſequitur rapido contenta canicula curſu,
Qua nullum terris violentius advenit aſtrum.
Nec gravius cedit: nec horrens frigore ſurgit.
Sic in utrumque movet mundum, & contraria reddit.

Nec

Vulg. v. 380. INFRA. 383. SIDERA. 384. AQUIS. 390. ORBE. 392. QUOD. 395. TENDENTEM. 399. IMMENSUS. 400. SUBDUCTOS—VULTUS. 402. TOTUM.

Nec vacuum solis fulgentem deserit orbem.
Hanc qui surgentem, primo quum redditur ortu,
Montis ab excelso speculantur vertice Tauri,
Proventus frugum varios, & tempora discunt;
Quæque valetudo veniat, concordia quanta.
Bella facit, pacemque refert, varieque revertens
Sic movet, ut vidit, mundum, vultuque gubernat.
Magna fides hoc posse, color cursusque micantis
In radios: vix sole minor; nisi quod procul hærens
Frigida cæruleo contorquet lumina vultu.
Cætera vincuntur specie, nec clarius astrum
Tinguitur oceano, cælumve revisit ab undis.
Tunc procyon, veloxque lepus; tum nobilis argo,
In cælum subducta mari quod prima cucurrit,
Emerita, & magnis tandem defuncta periclis:
Servando dea facta deos; cui proximus anguis
Squamea dispositis imitatur tergora flammis;
Et Phœbo sacer ales; & una gratus Iaccho
Crater; & duplici centaurus imagine fulget,
Pars juvenis, tergo pectus commissus equino.
Ipsius hinc mundi templum est, victrixque solutis
Ara nitet sacris, vastos cum terra gigantas
In cælum furibunda tulit; cum di quoque magnos
Quæsivere deos. dubitavit Juppiter ipse,
Quod poterat non posse timens; cum surgere terram
Cerneret, & verti naturam crederet omnem;
Montibus atque aliis aggestos crescere montes,
Et jam vicinas fugientia sidera moles:
Arma importantes & rupta matre creatos
Discor-

Vulg. v. 410. EVENTUS —DICUNT. 421. EMERITUM magnis MUNDUM TENET ACTA PROCELLIS. 423. LUMINA. 426. HOMINIS. 429. TUM. 434. TAM VICINOS—COLLES.

Discordes vultu, permixtaque corpora, partus.
Nec dum hostile sibi quicquam, nec numina norat
Siqua forent majora suis. tunc Juppiter aræ
Sidera constituit, quæ nunc quoque maxima fulget.
Quam propter cetus convolvens squamea terga
Orbibus insurgit tortis, & fluctuat alvo:
Intentans morsum, similis jam jamque tenenti,
Qualis ad expositæ fatum Cepheïdos olim
Expulit adveniens ultra sua litora pontum.
Tum notius piscis venti de nomine dictus
Exsurgit de parte noti; qua fusa feruntur
Flexa per ingentes stellarum flumina gyros.
Ulterius capiti conjungit aquarius undas
Amnis; & in medium coëunt, & sidera miscent.
His inter solisque vias, arctosque latentes
Axem quæ mundi stridentem pondere torquent,
Orbe peregrino cælum depingitur astris;
Quæ notia antiqui dixerunt sidera vates.
Ultima, quæ mundo semper volvuntur in imo,
Quîs innixa manent cæli fulgentia templa,
Nusquam in conspectum redeuntia cardine verso,
Sublimis speciem mundi, similesque figuras
Astrorum referunt, & versas frontibus arctos.
Uno distingui medias, claudique dracone
Credimus exemplo: quia vis fulgentia visus
Hunc orbem cæli vertentis sidera cursu
Cardine tam simili fultum, quam vertice fingit.
Hæc igitur magno divisas æthere sedes
Signa tenent, totum mundi diducta per orbem.
Tu modo corporeis similes ne quære figuras;
Omnia

Vulg. v.437. HOSTIFERUM—QUEMQUAM—NORANT. 439. FULGENT. 443. UNDIS. 446. CUI JUNCTA. 448. ALTERIUS CAPITIS. 455. INNEXA—SIGNA. 463. HAS. 464. DEDUCTA.

Omnia ut æquali fulgentia membra colore
Deficiat nihil, aut vacuum quid lumine ceſſet.
Non poterit mundus ſufferre incendia tanta,
Omnia ſi plenis ardebunt ſidera membris.
Quicquid ſubduxit, ſibimet natura pepercit,
Succubitura oneri; formas diſtinguere tantum
Contenta, & filis oſtendere ſidera certis.
Linea deſignat ſpecies, atque ignibus ignes
Reſpondent; media extremis, atque ultima ſummis
Redduntur: ſatis eſt, ſi ſe non omnia celant.
Præcipue, medio cum luna implebitur orbe,
Certa nitent mundo: cum luna conditur omne
Stellarum vulgus: fugiunt ſine nomine turba.
Pura licet vacuo tum cernere ſidera cælo:
Nec fallunt numero, parvis nec mixta feruntur.
Et, quo clara magis poſſis cognoſcere ſigna,
Non varios obitus norunt, varioſve recurſus:
Certa ſed in proprias oriuntur ſingula luces,
Nataleſque ſuos occaſumque ordine ſervant.
Nec quicquam in tanta magis eſt mirabile mole,
Quam ratio, & certis quod legibus omnia parent.
Nuſquam turba nocet, nihil ullis partibus errat,
Laxius aut brevius mutatove ordine fertur.
Quid tam confuſum ſpecie, quid tam vice certum eſt?
Ac mihi tam præſens ratio non ulla videtur,
Qua pateat mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe deum: nec forte coiſſe magiſtra;
Ut voluit credi, qui primus mœnia mundi

Vulg. v. 466. OMNIAQUE. 467. UT VACUUMQUE A. 470. FLAMMIS. 472. STELLIS. 473. IGNEA. 478. SIGNA. 479. PLURA—CEDERE. 482. VARIOSQUE. 483. SIDERA. 488. ET LEVIUS.

Seminibus ſtruxit minimis, inque illa reſolvit:
E quîs & maria & terras & ſidera cæli,
Ætheraque inmenſis fabricantem finibus orbes
Solventemque alios conſtare; & cuncta reverti
In ſua principia, & rerum mutare figuras.
Quis credat tantas operum ſine numine moles
Ex minimis, cæcoque creatum fœdere mundum?
Si fors iſta dedit nobis, fors ipſa gubernet.
At cur diſpoſitis vicibus conſurgere ſigna,
Et velut imperio præſcriptos reddere curſus,
Cernimus; ac nullis properantibus ulla relinqui?
Cur eadem æſtivas exornant ſidera noctes
Semper, & hibernas eadem? certamque figuram
Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit?
Jam tum, cum Graiæ verterunt Pergama gentes,
Arctos & orion adverſis frontibus ibant:
Hæc contenta ſuos in vertice flectere gyros;
Ille ex diverſo vertentem ſurgere contra
Obvius, & notio ſemper decurrere mundo.
Temporaque obſcuræ noctis deprendere ſignis
Jam poterant: cælumque ſuas diſtinxerat horas.
Quot poſt excidium Trojæ ſunt eruta regna?
Quot capti populi? quoties fortuna per orbem
Servitium imperiumque tulit, varieque revertit?
Trojanos cineres in quantum oblita refovit
Imperium? fatis Aſiæ jam Græcia preſſa eſt.
Sæcula dinumerare piget, quotiesque recurrens
Luſtrarit mundum vario ſol igneus orbe.
Omnia mortali mutantur lege creata.
Nec ſe cognoſcunt terræ vertentibus annis.
Exutæ variant faciem per ſæcula gentes.
At manet incolumis mundus, ſuaque omnia ſervat;

Quæ

Vulg. v. 496. IMMENSOS. 501. GUBERNAT. 512. TOTO.

Quæ nec longa dies auget, minuitve senectus;
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aspicient. deus est, qui non mutatur in ævo.
Numquam transversas solem decurrere ad arctos;
Nec mutare vias, & in ortum vertere cursus,
Auroramque novis nascentem ostendere terris;
Nec lunam certos excedere luminis orbes,
Sed servare modum, quo crescat, quove recedat;
Nec cadere in terram pendentia sidera cælo,
Sed dimensa suis consumere tempora signis;
Non casus opus est, magni sed numinis ordo.
  Ipse autem quantum convexo mundus olympo
Obtineat spatium, quantis bis sena ferantur
Finibus astra, docet ratio; cui nulla resistunt
Claustra, nec inmensæ moles, cæcive recessus;
Omnia succumbunt, ipsum est penetrabile cælum.
Nam quantum a terris atque æquore signa recedunt,
Tantum bina patent. quacumque inciditur orbis
Per medium, pars efficitur tum tertia gyri,
Exiguo dirimens solidam discrimine summam.
Summum igitur cælum bis bina refugit ab imo
Astra, e bis senis ut sit pars tertia signis.
Sed quia per medium est tellus suspensa profundum,
Binis a summo signis discedit & imo.
Hinc igitur quacumque supra te suspicis ipse,
Qua per inane meant oculi, quaque ire recusant,
Binis æquandum est signis: sex tanta rotundæ

Vulg. v. 542. CEDUNTQUE. 545. QUANTUMQUE. 548. RESURGIT. 549. ALTERA bis. 552. HOC igitur QUODCUMQUE.

Efficiunt orbem zonæ; qua ſigna feruntur
Bis ſex, æquali ſpatio texentia cælum.
Nec mirere vagos partus eadem eſſe per aſtra,
Et mixtum ingenti generis diſcrimine fatum;
Singula cum tantum teneant tantoque ferantur
Tempore, vix toto ſurgentia ſidera menſe.
Reſtat ut æthereos fines tibi reddere coner,
Filaque diſpoſitis vicibus comitantia cælum,
Per quæ dirigitur ſignorum flammeus ordo.
Circulus ad boream fulgentem ſuſtinet arcton,
Sexque fugit ſolidas a cæli vertice partes.
Alter, ad extremi decurrens ſidera cancri,
In quo conſummat Phœbus lucemque moramque,
Tardaque per longos circumfert lumina flexus,
Æſtivi medio nomen ſibi ſumit ab æſtu;
Temporis & titulo potitur: metamque volantis
Solis & extremos deſignat fervidus axes;
Et quinque in partes aquilonis diſtat ab orbe.
Tertius, in media mundi regione locatus,
Ingenti ſpira totum præcingit olympum;
Parte ab utraque videns axem: quo culmine Phœbus
Componit paribus numeris noctemque diemque,
Veris & autumni currens per tempora mixta.
Hic medium æquali diſtinguit limite cælum:
Quattuor & gradibus ſua fila reducit ab æſtu.
Proximus hunc ultra, brumalis nomine gaudens,
Ultima deſignat fugientis limina ſolis;
Invida cum obliqua radiorum munera flamma
Dat

Vulg. v. 560. SEX TOTA—LUCE. 569. ÆSTIVUM. 570. METAQUE. 571. ACTUS. 575. LIMINE. 578. CUM. 580. TANGENS.

Dat per iter minimum nobis: ſed finibus illis,
Quos ſuper incubuit, longa ſtant tempora luce;
Vixque dies tranſit candentem extenta per æſtum,
Bisque jacet binis ſummotus partibus orbis.
Unus ab his ſupereſt extremo proximus axi
Circulus, auſtrinas qui ſtringit & obſidet arctos.
Hic quoque brumalem per partes quinque relinquit:
Et quantum a noſtro ſublimis cardine gyrus
Diſtat, ab adverſo tantundem proximus illi.
Sic per tricenas vertex a vertice partes
Diviſus, duplici ſumma circumdat olympum;
Et per quinque notat ſignantes tempora fines.
His eadem eſt via, quæ mundo; pariterque rotantur
Inclines, ſociosque ortus occaſibus æquant:
Quandoquidem ſecti, qua totus volvitur orbis,
Fila trahunt alti curſum comitantia cæli;
Intervalla pari ſervantes limite ſemper,
Diviſosque ſemel fines, ſortemque dicatam.
Sunt duo, quos recipit ductos a vertice vertex,
Inter ſe adverſi, qui cunctos ante relatos,
Seque ſecant, gemino coëuntes cardine mundi;
Tranſverſoque polo rectum ducuntur in axem:
Tempora ſignantes anni, cælumque per aſtra
Quattuor in partes diviſum menſibus æquis.
Alter ab excelſo decurrens limes olympo
Serpentis caudam ſiccas & dividit arctos,
Et juga chelarum medio volitantia gyro:
Extremamque ſecans hydram mediumque ſub armis
Centaurum, adverſo conſurgit rurſus ab axe,

Vulg. v. 582. INVIDAQUE. 592. TIBI PER BINAS. 597. TEXTO QUO. 610. AUSTRIS. 611. ADVERSUM CONCURRIT rurſus IN AXEM.

Et redit in cælum; ſquamoſaque tergora ceti,
Lanigerique notat fines, clarumque trigonum,
Andromedæque ſinus imos, veſtigia matris,
Principiumque ſuum repetito cardine claudit.
Alter in hunc medium ſummumque incumbit in axem;
Perque pedes primos cervicem tranſit & urſæ,
Quam ſeptem ſtellæ primam, jam ſole remoto,
Producunt, nigræ præbentem lumina nocti:
Et geminis cancrum dirimit, ſtringitque flagrantem
Ore canem, clavumque ratis, quæ vicerat æquor.
Inde axem occultum per gyri ſigna prioris
Tranſverſa; atque illo rurſus de limite tangit
Te, capricorne, tuisque aquilam deſignat ab aſtris;
Perque lyram inverſam currens ſpirasque draconis,
Poſteriora pedum cynoſuræ præterit aſtra;
Transverſamque ſecat vicino cardine caudam.
Hic iterum coit ipſe ſibi, memor unde profectus.
  Atque hæc æterna fixerunt tempora ſede,
Immotis per ſigna locis ſtatione perenni.
Hos volucres fecere duos. namque alter ab ipſa
Conſurgens helice medium præcidit olympum,
Diſcernitque diem, ſextamque examinat horam,
Et paribus ſpatiis occaſus cernit & ortus.
Hic mutat per ſigna vices: nam ſeu quis eoos,
Seu petit heſperios, ſupra ſe circinat orbem
Verticibus ſuperaſtantem, mediumque ſecantem
Cælum, & diviſo ſignantem culmine mundum:
Cumque loco terræ cælumque & tempora mutat.
Quan-

Vulg. v. 612. CETUM. 614. FASTIGIA. 626. PROTERIT. 629. ÆTERNAM — SEDEM. 630. MODIS. 635. MUTANS — SEU SI. 639. AC.

Quando aliis aliud medium eſt. volat hora per orbem:
Atque ubi ſe primis extollit Phœbus ab undis,
Illis ſexta manet, quos tum premit aureus orbis.
Rurſus ad heſperios ſexta eſt, ubi cedit in umbras:
Nos primam ac ſummam ſextam numeramus utramque,
Et gelidum extremo lumen ſentimus ab igne.
Alterius fines ſi vis cognoſcere gyri,
Circumfer faciles oculos, vultumque per orbem.
Quicquid erit cælique imum terræque ſupremum,
Qua coit ipſe ſibi nullo diſcrimine mundus,
Redditque aut recipit fulgentia ſidera ponto,
Præcingit tenui transverſum limite mundum.
Hæc quoque per totum volitabit linea cælum.
Nunc tantum ad medium vergens, mediumque repente
Orbem, nunc ſeptem ad ſtellas, nunc mota ſub aſtra.
Nam quacumque vagæ tulerint veſtigia plantæ
Has modo terrarum nunc has gradientis in oras,
Semper erit novus & terris mutabitur arcus:
(Quippe aliud cælum oſtendens aliudque relinquens,
Dimidium tegit & profert) varioque notabit
Fine, & cum viſu pariter ſua fila movente.
Hic terreſtris erit, quia terram amplectitur, orbis,
Et mundum plano præcingit limite gyrus,
Atque a fine trahens titulum, memoratur horizon.
His adice obliquos adverſaque fila trahentes
Inter ſe gyros: quorum fulgentia ſigna
Alter habet per quæ Phœbus moderatur habenas:
Subſequiturque ſuo ſolem vaga Delia curru:
Et quinque adverſo luctantia ſidera mundo

Vulg. v. 655. SED QUOCUMQUE. 659. TEGET & REFERET. 660. FINI cum—MOVENTEM. 664. DIVERSAQUE.

Exercent varias naturæ lege choreas.
Hunc tenet a ſummo cancer, capricornus ab imo:
Bis recipit, lucem qui circulus æquat & umbras,
Lanigeri & libræ ſigno ſua fila ſecantem.
Sic per tres gyros inflexus ducitur orbis,
Rectaque devexo fallit veſtigia clivo.
Nec viſus aciemque fugit, tantumque notari
Mente poteſt, ſicut cernuntur mente priores:
Sed nitet ingenti ſtellatus balteus orbe,
Inſignemque facit cælato lumine mundum,
Et ter vicenas partes patet atque trecentas
In longum: bis ſex lateſcit faſcia partes,
Quæ cohibet vario labentia ſidera curſu.
Alter in adverſum poſitus ſuccedit ad arctos,
Et paulum a boreæ gyro ſua fila reducit,
Tranſitque inverſæ per ſidera Caſſiepiæ.
Inde per obliquum deſcendens, tangit olorem;
Æſtivosque ſecat fines aquilamque ſupinam,
Temporaque æquantem gyrum, zonamque ferentem
Solis equos, inter caudam, qua ſcorpius ardet,
Extremamque ſagittari lævam, atque ſagittam.
Inde ſuos ſinuat flexus per crura pedeſque
Centauri alterius: rurſusque aſcendere cælum
Incipit; argivamque ratem per apluſtria ſumma,
Et medium mundi gyrum, geminosque per ima
Signa ſecans ſubit heniochum; teque unde profectus,
Caſſiepia, petens ſuper ipſum Perſea tranſit;
Orbemque ex illa cœptum concludit in ipſa:
Tresque ſecat medios gyros, & ſigna ferentem
Parti-

Vulg. v. 682. POSITAS. 688. INTRA. 694. INDE. 696. ILLA.

Partibus e binis, quotiens præciditur ipſe.
Nec quærendus erit. viſus incurrit in ipſos
Sponte ſua, ſeque ipſe docet cogitque notari.
Namque in cæruleo candens nitet orbita mundo,
Ceu miſſura diem ſubito, cælumque recludens.
Ac veluti virides diſcernit ſemita campos,
Quam terit aſſiduo renovans iter orbita tractu;
Inter diviſas æquabilis eſt via partes:
Ut freta caneſcunt ſulcum ducente carina,
Accipiuntque viam fluctus ſpumantibus undis,
Qua tortus verſo movit ſe gurgite vertex:
Candidus in nigro lucet ſic trames olympo,
Cæruleum pingens ingenti lumine mundum.
Utque ſuos arcus per nubila circinat Iris,
Sic ſuper incumbit ſignato culmine limes
Candidus, & reſupina facit mortalibus ora;
Dum nova per cæcam mirantur lumina noctem,
Inquiruntque ſacras humano pectore cauſas.
Num ſe diductis conetur ſolvere moles
Segminibus, raraque labent compagine rimæ,
Admittantque novum laxato tegmine lumen.
Quid ſibi non timeant? magni cum vulnera cæli
Conſpiciant, feriatque oculos injuria mundi.
An coëat potius, duplicisque extrema cavernæ
Conveniant, cælique oras & ſegmina jungant;
Perque ipſos fiat nexus manifeſta cicatrix,
Fuſuram faciens: mundi ſtipatus & orbis,
Aëriam in nebulam craſſa compagine verſus,
In cuneos alti cogat fundamina cæli.
An melius manet illa fides, per ſæcula priſca
Illac ſolis equos diverſis curſibus iſſe,

Vulg. v. 708. QUAM—DE. 709. LIMES. 710. FINDENS. 714. VIBRANTUR. 719. QUASI. 721. MUNDUS. 722. SIDERA. 724. FISSURAM. 725. CLARA. 728. CURRIBUS.

Atque aliam triviſſe viam : longumque per ævum
Exuſtas ſedes, incoctaque ſidera flammis
Cæruleam verſo ſpeciem mutaſſe colore ;
Infuſumque loco cinerem, mundumque ſepultum.
Fama etiam antiquis ad nos deſcendit ab annis,
Phaethontem patrio curru per ſigna volantem,
(Dum nova rimatur propius ſpectacula mundi,
Et puer in cælo ludit, curruque ſuperbus
Luxuriat nitido, cupit & majora parente)
Monſtratas liquiſſe vias, aliamque recentem
Impoſuiſſe polo : nec ſigna iuſueta tuliſſe
Errantes meta flammas, currumque ſolutum.
Deflexum ſolito curſu, curvisque quadrigis.
Quid querimur flammas totum ſævîſſe per orbem?
Terrarumque rogum cunctas arſiſſe per urbes?
Cum vaga diſperſi fluitarunt fragmina currus,
Et cælum exuſtum eſt. luit ipſe incendia mundus,
Et vicina novis flagrarunt ſidera flammis,
Nunc quoque præteriti faciem referentia caſus.
Nec mihi celanda eſt fama vulgata vetuſta
Fabula, de niveo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ divum, cælumque colore
Infeciſſe ſuo. quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.
Anne magis denſa ſtellarum turba corona
Contexit flammas, & craſſo lumine candet,
Et fulgore nitet collato clarior orbis ?
An fortes animæ dignataque numina cælo,
Corporibus reſoluta ſuis, terraque remiſſa,

Huc

Vulg. v. 735. MIRATUR. 737. MUNDO. 738. ORBEMQUE RIGENTEM. 740. NUTU. 742. QUOD — SEVISSE. 744. LUMINA. 746. NOVA VICINIS. 747. SERVANTIA. 748. FAMÆ—VETUSTAS. 749. MOLLIOR E. 753. AN MAIOR. 756. NOMINA. 757. TERRÆQUE.

Huc migrant ex orbe; suumque habitantia cælum
Æthereos vivunt annos, mundoque fruuntur?
Atque hic Æacidas, hic & veneramur Atridas,
Tydidenque ferum; terræque marisque triumphis
Naturæ victorem Ithacum; Pyliumque senecta
Insignem triplici; Danaumque ad Pergama reges:
Assaracum atque Ilum, totamque sub Hectore Trojam:
Auroræque nigrum partum, stirpemque Tonantis
Rectorem Lyciæ. nec te, Mavortia virgo,
Prætercam; regesque alios, quos Græcia misit
Atque Asiæ gentes & Magno maxima Pella.
Quique animi vires, & strictæ pondera mentis
Prudentes habuere viri; quibus omnis in ipsis
Census erat: justusque Solon, fortisque Lycurgus,
Æthereusque Platon, & qui fabricaverat illum,
Damnatusque suas melius damnavit Athenas:
Persidos & victor, straverat quæ classibus æquor:
Romanique viri, quorum jam maxima turba est:
Tarquinioque minus reges; & Horatia proles,
Tota acies partus: necnon & Scævola trunco
Nobilior, majorque viris & Clœlia virgo;
Et Romana ferens quæ texit mœnia Cocles:
Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et spolia & nomen, qui gestat in alite Phœbum:
Et Jove qui meruit cælum, Romamque Camillus
Servando posuit; Brutusque a rege receptæ
Conditor; & Pyrrhi per bella Papirius ultor:
Fabricius, Curiique pares: & tertia palma
Marcellus; Cossusque prior de rege necato:
Certantes Decii votis, similesque triumphis:

Invi-

Vulg. v. 764. CASTRA DUCUM ET CÆLI VICTAMQUE. 769. STRICTAS PONDERE MENTES. 774. QUI. 777. PARTIS. 785. CURIUSQUE. 787. CERTANTESQUE DECI.

Invictusque mora Fabius: victorque nefandi
Livius Hasdrubalis, socio per bella Nerone:
Scipiadæque duo, fatum Carthaginis unum:
Pompeiusque orbis domitor, per tresque triumphos
Ante diem princeps: & censu Tullius oris
Emeritus fasces: & Claudi magna propago,
Æmiliæque domus proceres, clarique Metelli:
Et Cato fortunæ victor; matrisque sub ulnis
Miles Agrippa suæ: Venerisque ab origine proles
Julia descendit cælo, cælumque replevit;
Quod regit Augustus socio per signa Tonante;
Cernit & in cœtu divum magnumque Quirinum,
Altius ætherei quam candet circulus orbis.
Illa deis sedes: hæc illis proxima divum
Qui virtute sua similes vestigia tangunt.
Sunt alia adverso pugnantia sidera mundo,
Quæ cælum terramque inter volitantia pendent,
Saturni, jovis & martis, solisque: sub illis
Mercurius venerem inter agit lunamque locatus.
  Nunc, prius incipiam stellis quam reddere vires,
Signorumque canam fatalia carmine jura;
Implenda est mundi facies, censusque per omne.
Quicquid ubique nitet, vigeat quandoque, notandum est.
Sunt etenim raris orti natalibus ignes
Aëra per liquidum: natosque perire cometas
Protenus, & raptim subitas candescere flammas,
Rara per ingentes viderunt sæcula motus.
Sive quod, ingenitum terra spirante vaporem,
Humidior sicca superatur spiritus aura;
Nubila cum longo cessant depulsa sereno,

Et

Vulg. v. 788. NECATI. 790. DUCES. 792. DEUM. 793. CÆLUM. 795. ARMIS. 800. QUA. 801. DEUM. 807. AC. 809. CORPUSQUE. 811. ETIAM RARÆ SORTIS NATALIS EUNTES. 812. TRACTOSQUE.

Et ſolis radiis areſcit torridus aër,
Apta alimenta ſibi dimiſſus corripit ignis;
Materiamque ſui deprendit flamma capacem.
Et quia non ſolidum eſt corpus, ſed rara vagantur
Principia aurarum, volucrique ſimillima fumo,
In breve vivit opus; citraque incendia limen
Subſiſtunt; pariterque cadunt ſurguntque cometæ.
Quod niſi vicinos agerent occaſibus ortus,
Et tam parva forent accenſis tempora flammis;
Alter nocte dies eſſet, cælumque rediret
Immerſum, & ſomno totum deprenderet orbem.
Tum quia non una ſpecie diſpergitur omnis
Aridior terræ vapor, & comprenditur igni;
Diverſas quoque per facies accenſa feruntur
Lumina, quæ ſubitis exiſtunt nata tenebris.
Nam modo, ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat; tenuesque capillos
Diffuſus radiis ardentibus explicat ignis.
Nunc prior hæc ſpecies diſperſis crinibus exit,
Et glomus ardentis ſequitur ſub imagine barbæ.
Interdum æquali laterum compagine ductus,
Quadratamve trabem fingit, teretemve columnam.
Quinetiam tumidis exæquat dolia flammis,
Procere diſtenta uteros; parvasque capellas
Mentitur, parvos ignis glomeratus in orbes
Hirta figurantes tremulo ſub lumine menta:
Lampadas & fiſſas ramoſos fundit in ignes.
Præcipitant ſtellæ, paſſimque volare videntur;
Cum vaga per nitidum ſcintillant lumina mundum:

Et

Vulg. v. 820. RAPACEM. 823. COEPTOQUE—FINE. 824. FULGENTE COMETA. 830. TERRÆQUE vapor. 834. TENUISQUE CAPILLUS. 835. DIFFUSOS—IGNES. 837. GLOBUS. 841. PROCERO—UTERO PARVOSQUE CAPILLOS. 843. FIGURATUR—MESSIS. 844. LAMPADIAS FISSUS. 845. PRÆCIPITES. 846. LIQUIDUM.

Et tenuem longis jaculantur tractibus ignem,
Excurruntque procul volucres imitata sagittas;
Arida cum gracili tenuatur semita filo.
Sunt autem cunctis permixti partibus ignes:
Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes;
Et penetrant terras, Ætnamque minantur olympo;
Et calidas reddunt ipsis in fontibus undas;
Ac silice in dura, viridique in cortice sedem
Inveniunt, cum silva sibi collisa crematur:
Ignibus usque adeo natura est omnis abundans.
Ne mirere faces subitas erumpere cælo;
Aëraque accensum flammis lucere coruscis,
Arida complexum spirantis semina terræ,
Quæ volucer pascens ignis sequiturque, fugitque;
Fulgura cum videas tremulum vibrantia lumen
Imbribus e mediis; & cælum fulmine ruptum.
Sive igitur raro præbentes semina terræ
In volucres ignes, possunt generare cometas:
Sive illas natura faces ut cuncta creavit
Sidera, perpetuis cælo lucentia flammis:
Sed trahit ad semet rapido Titanius æstu,
Involvitque suo flammantes igne cometas;
Ac modo dimittit: sicut Cyllenius orbis,
Et venus, accenso cum ducit vespere noctem,
Sæpe latent, falluntque oculos, rursumque revisunt:
Seu deus, instantis fati miseratus, in orbem
Signa per affectus cælique incendia mittit.
Numquam futilibus excanduit ignibus æther:

Squa-

Vulg. v. 847. TENUES—CRINIBUS IGNES. 848. EXURGUNTQUE. 852. IMITANTUR. 862. Imbribus IN. 863. RATIO PRÆBENTIS. 864. INVOLVENS—POTUIT. 865. SUB JUNCTA. 866. PER TENUES—FLAMMAS. 867. SEU. 871. NITENT—RURSUSQUE.

Squalidaque eluſi deplorant arva coloni,
Et ſteriles inter ſulcos defeſſus arator
Ad juga mœrentes cogit fruſtrata juvencos.
Aut gravibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit exuſtis letalis flamma medullis,
Labentesque rapit populos; totasque per urbes
Publica ſuccenſis peraguntur juſta ſepulchris.
Qualis Erechtheos peſtis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens cum colla ruebant.
Nec locus artis erat medicæ, nec vota valebant.
Ceſſerat officium morbis; & funera deerant
Mortibus, & lacrimæ. laſſus defecerat ignis,
Et coacervatis ardebant corpora membris:
Ac tanto quondam populo vix contigit heres.
Talia ſignificant gaudentes clade cometæ:
Funera cum facibus veniunt, terrisque minantur
Ardentes ſine fine rogos, cum mundus & ipſa
Ægrotet natura novum ſortita ſepulchrum.
Quin & bella canunt ignes, ſubitosque tumultus,
Et clandeſtinis ſurgentia fraudibus arma:
Externas modo per gentes; ut fœdere rupto
Cum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitque trium legionum ſanguine campos;
Arſerunt toto paſſim volitantia mundo
Lumina, & ipſa tulit bellum natura per ignes,
Oppoſuitque ſuas vires, finemque minata eſt.
Nec mirere graves rerumque hominumque ruinas;
Sæpe domi culpa eſt. neſcimus credere cælo.
Civiles etiam motus, cognataque bella

Signi-

Vulg. v. 880. TABENTESQUE. 881. FATA. 884. FATA. 887. FESSUS. 890. LUCENTES SÆPE. 896. EXTREMAS. 899. MINITANTIA.

Significant. nec plura alias incendia mundus
Sustinuit, quam cum ducibus jurata cruentis
Arma Philippeos implerunt agmine campos.
Vixque etiam ficca miles Romanus arena
Offa virum, lacerosque (nefas) fuperaftitit artus.
Imperiumque fuis conflixit viribus ipfum,
Perque patris pater Auguftus veftigia vicit.
Necdum finis erat: reftabant Actia bella
Dotali commiffa acie, repetitaque rerum
Alea, & in ponto quæfitus rector olympi:
Femineum fortita jugum cum Roma pependit,
Atque ipfa Ifiaco certarunt fulmina fiftro.
Reftabant profugo fervilia milite bella;
Cum patrios armis imitatus filius hoftes,
Æquora Pompeius cepit defenfa parenti.
Sed fatis hoc fatis fuerit. jam bella quiefcant:
Atque adamanteis difcordia vincta catenis
Æternos habeat frenos in carcere claufa.
Sit pater invictus patriæ; fit Roma fub illo:
Cumque deum cælo dederit, non quærat in orbe.

Vulg. v. 908. VIX etiam. 909. PRIUS. 915. POMPA.

M. MANILII ASTRONOMICÔN

LIBER SECUNDUS.

Maximus Iliacæ gentis certamina vates,
Et quinquaginta regum regemque patremque;
Hectoreamque facem, tutamque sub Hectore Trojam,
Erroremque ducis totidem, quot vicerat, annis
Jactati pelago, geminataque Pergama ponto;
Ultimaque in patria captisque penatibus arma,
Ore sacro cecinit: patriam cui Græcia, septem
Dum dabat, eripuit: cujusque ex ore profusos
Omnis posteritas latices in carmina duxit,
Amnemque in tenues ausa est diducere rivos,
Unius fecunda bonis. sed proximus illi
Hesiodus memorat divos divumque parentes,
Et chaos enixum terras, orbemque sub illo
Infantem, & primos titubantia sidera partus:
Titanasque senes, Jovis & cunabula magni:
Et sub fratre viri nomen, sine fratre parentis,
Atque iterum patrio nascentem corpore Bacchum,
Omniaque inmenso volitantia numina mundo.
Quinetiam ruris cultus legesque novandi,
Militiamque soli; quod colles Bacchus amaret,
Quod fecunda Ceres campos, quod Pallas utrumque;

Vulg. v. 5. INSTANTEM BELLI geminata PER AGMINA. 7. QUI ET JURA PETENTI. 10. DEDUCERE. 14. PRIMUM — CORPUS. 19. ROGAVIT. 21. BACCHUS.

Atque arbuſta vagis eſſent quod adultera pomis;
Silvarumque deos, ſacrataque numina nymphas,
Pacis opus, magnos naturæ condit in uſus.
Aſtrorum quidam varias dixere figuras,
Signaque diffuſo paſſim labentia cælo
In proprium cujuſque genus cauſaſque tulere:
Perſea & Andromeden pœna, matremque dolentem,
Solantemque patrem; raptuque Lycaone natam,
Officioque Jovis cynoſuram, lacte capellam,
Et furto cycnum, pietate ad ſidera ductam
Erigonen, ictuque nepam, ſpolioque leonem,
Et morſu cancrum, piſces Cythereïde verſa,
Lanigerum victo ducentem ſidera ponto.
Ceteraque ex variis pendentia caſibus aſtra
Æthera per ſummum voluerunt fixa revolvi.
Quorum carminibus nihil eſt niſi fabula cælum,
Terraque compoſuit cælum, quæ pendet ab illo.
Quinetiam ritus paſtorum, & Pana ſonantem
In calamos, Sicula memorat tellure creatus:
Nec ſilvis ſilveſtre canit, perque horrida motus
Rura ferit dulces, muſamque inducit in antra.
Ecce alius pictas volucres, ac ſæcla ferarum,
Ille venenatos angues, hic gramina & herbas
Fata refert vitamve ſua radice ferentes.
Quinetiam tenebris immerſum Tartaron atris
In lucem de nocte vocant; orbemque revolvunt
Interius verſum, naturæ fœdere rupto.
Omne genus rerum doctæ cecinere ſorores.
Omnis ad acceſſus Heliconis ſemita trita eſt.
Et jam confuſi manant de fontibus amnes;

Vulg. v. 25. VARIAS QUIDAM. 28. ANDROMEDÆ POENAS. 29 SOLVENTEMQUE — RAPTAMQUE. 39. PECORUM RITUS. 42. MUSASQUE — ARVA. 43. ET BELLA. 44. NATA PER. 45. VITAMQUE. 46. ATRUM.

Nec capiunt hauſtum, turbamque ad nota ruentem.
Integra quæramus rorantes prata per herbas,
Undamque occultis meditantem murmur in antris;
Quam neque durato guſtarint ore volucres,
Ipſe nec æthereo Phœbus libaverit igni.
Noſtra loquar: nulli vatum debebimus orſa:
Nec furtum, ſed opus veniet; ſoloque volamus
In campum curru: propria rate pellimus undas.
Namque canam tacita naturam mente potentem:
Infuſumque deum cælo terriſque fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem:
Totumque alterno conſenſu vivere mundum,
Et rationis agi motu: cum ſpiritus unus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem
Omnia pervolitans, corpuſque animale figuret.
Quod niſi cognatis membris contexta maneret
Machina, & impoſito pareret tota magiſtro,
Ac tantum mundi regeret prudentia cenſum;
Non eſſet ſtatio terris, non ambitus aſtris:
Hæreretque vagus mundus, ſtandoque rigeret:
Nec vaga diſpoſitos ſervarent ſidera curſus,
Noxve alterna diem fugeret, rurſumque fugaret:
Non imbres alerent terras, non æthera venti,
Nec pontus gravidas nubes, nec flumina pontum,
Nec pelagus fontes: nec ſtaret ſumma per omnes
Par ſemper partes æquo digeſta parente:
Ut neque deficerent undæ, nec ſideret orbis,
Nec cælum juſto majuſve minuſve volaret.
Motus alit, non mutat opus. ſic omnia toto
Diſpenſata manent mundo, dominumque ſequuntur.

Vulg. v. 59. CÆLUM—PRIVA. 60. NATURÆ. 72. SUA. 73. NOXQUE. 78. SIDERA NOBIS.

Hic igitur deus, & ratio quæ cuncta gubernat,
Ducit ab æthereis terrena animalia ſignis:
Quæ quamquam longo condit ſubmota receſſu,
Sentiri tamen, ut vitas ac fata miniſtrent
Gentibus, ac proprios per ſingula corpora mores.
Nec nimis eſt quærenda fides. ſi temperat arva
Cælum; ſi varias fruges redditque, rapitque:
Si pontum movet, ac terris immittit & aufert:
Atque hæc ſeditio pelagus nunc ſidere lunæ
Mota tenet, nunc diverſo ſtimulata receſſu,
Nunc anni ſpatio Phœbum comitata volantem:
Si ſubmerſa fretis, concharum & carcere clauſa,
Ad lunæ motum variant animalia corpus;
Et tua damna, tuaſque imitantur, Delia, vires:
Tu quoque fraternis ſi perdis in oribus ora,
Atque iterum ex iiſdem repetis: quantumque reliquit
Aut dedit ille, refers; & ſidus ſidere conſtas:
Denique ſi pecudes & muta animalia terris,
Cum maneant ignara ſui legiſque per ævum,
Natura tamen ad mundum revocante parentem,
Attollunt animos, cælumque & ſidera ſervant;
Corporaque ad lunæ naſcentis cornua luſtrant;
Venturaſque vident hyemes, reditura ſerena:
Quis dubitet poſt hæc hominem conjungere cælo,
Cui xenium natura dedit linguamque capaxque
Ingenium, volucremque animum? quem denique in unum
Deſcendit deus atque habitat, ſeque ipſe requirit?
Mitto alias artes, quarum haut permiſſa facultas;
Inſidas

Vulg. v. 84. COGIT. 85. MINISTRET. 87. MINUS—SIC. 88. SIC. 89. SIC—ET. 90. PELAGI—SIDERA. 91. TENENT. 93. SIC. 95. CUM—TUAS. 96. SIC REDDIS CURRIBUS. 99. SIC. 102. AC. 106. EXIMIAM. 109. EST.

Inſidas adeo, nec noſtri munera cenſus.
Mitto, quod æquali nihil eſt ſub lege tributum.
Quo patet auctoris ſummam, non corporis eſſe.
Mitto, quod & certum eſt, & inevitabile fatum;
Materiæque datum eſt cogi, ſed cogere mundo.
Quis cælum poſſet, niſi cæli munere, noſſe?
Et reperire deum, niſi qui pars ipſe deorum eſt?
Quiſve hanc convexi molem ſine fine patentis,
Signorumque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & ſtellis adverſus ſidera bellum
Ac terras cæloque fretum, ſubjectaque utriſque
Cernere, & anguſto ſub pectore claudere poſſet?
Ni tacitos animis ſtimulos natura dediſſet,
Cognatamque ſuæ mentem vertiſſet ad ipſam,
Et tantum dictaſſet opus? cæloque veniret,
Quod vocat in cælum, ſacra ad commercia rerum?
Et primas quas dant leges naſcentibus aſtra?
Quis neget eſſe nefas invitum prendere mundum,
Et velut in ſemet captum deducere in orbem?
Sed ne circuitu longo manifeſta probentur,
Ipſa fides operi faciet ponduſque fidemque.
Nam neque decipitur ratio, nec decipit umquam.
Arte ſecanda via eſt, a veris tradita cauſis;
Eventuſque datur, qualis prædicitur ante.
Quod fortuna ratum faciat quis dicere falſum
Audeat, & tantæ ſuffragia vincere ſortis?
Hæc ego divino cupiam cum ad ſidera flatu
Ferre, nec in terram, nec turbæ carmina condam:
Sed, ſolus vacuo veluti vectatus in orbe,
Verbere agam currus; non occurſantibus ullis,

Vulg. v. 114. SAT. 115. POSSIT—MUNERA NOSSET. 117. ATQUE. 121. POSSIT. 122. TANTOS—OCULOS. 123. SUI. 130. IPSI RES. 132. RITE SECUNDA—AC—CREDITA. 137. TURBAM.

Nec per iter socios commune regentibus actus.
Sed cælo noscenda canam, mirantibus astris,
Et gaudente sui mundo per carmina vatis:
Vel quibus illa sacros non invidere meatus,
Notitiamque sui, minima est quæ turba per orbem.
Illa fluit, quæ divitias, quæ diligit aurum,
Imperia, & fasces, mollemque per otia luxum,
Et blandis diversa sonis, dulcemque per aures
Affectum, ut modico noscenda ad fata labore.
Hoc quoque fatorum est legem perdiscere fati.
Et primum astrorum varia est natura notanda
Nominibus per utrumque genus; nam mascula sex sunt,
Diversi totidem generis sub principe tauro:
Cernis, ut aversos redeundo surgat in artus?
Alternant secus, & vicibus variantur in orbem.
Humanas etiam species in parte videbis:
Nec mores distant. pecudum pars atque ferarum
Ingenium facient. quædam signanda sagaci
Singula sunt animo, propria quæ sorte feruntur:
Nunc binis insiste: dabunt geminata potentes
Per socium effectus: multum comes addit & aufert:
Ambiguisque valent, quîs sunt collegia, fatis
Ad meritum noxamque. duos per sidera pisces,
Et totidem geminos nudatis aspice membris.
His conjuncta meant alterno brachia nexu:
Dissimile est illis iter in contraria versis.
Par numerus; sed enim dispar positura notanda est.
Atque hæc ex paribus toto gaudentia censu
Signa meant: nihil exterius mirantur in ipsis,
Amissumve dolent. quædam sunt parte recisa,
Atque ex diverso commissis corpore membris;

Vulg. v. 149. PRÆDISCERE. 150. AT. 151. CARMINIBUS. 153. AVERSUS—ARCUM. 154. GENUS. 157. ETIAM. 164. MANENT. 166. NATURA. 169. QUOQUE.

Ut capricornus, & hic, qui intentum dirigit arcum
Junctus equo: pars huic hominis, ſed nulla priori.
Hoc quoque ſervandum eſt alta diſcrimen in arte:
Diſtat enim, gemina duo ſint, duplane figura.
Quinetiam Erigone binis numeratur in aſtris:
Et facie & ratione duplex. nam deſinit æſtas,
Incipit autumnus, media ſub virgine utrimque.
Idcirco tropicis præcedunt omnibus aſtra
Bina; ut lanigero, chelis, cancroque, caproque;
Quod duplices retinent connexo tempore vires.
Ut, quos ſubſequitur cancer per ſidera fratres,
E geminis alter florentia tempora veris
Sufficit, æſtatem ſitientem provehit alter.
Nudus uterque tamen, ſentit quia uterque calorem;
Ille ſeneſcentis veris, ſubeuntis & ille
Æſtatis: par eſt primæ ſors ultima ſorti.
Quinetiam arcitenens, qui te, capricorne, ſub ipſo
Promittit, duplici formatus imagine fertur.
Mitior autumnus molles ſibi vindicat artus,
Materiamque hominis: fera tergo membra rigentem
Excipiunt hiemem; mittuntque in tempora ſignum.
Quoſque aries præ ſe mittit, duo tempora piſces
Bina dicant: hiemem hic claudit, ver inchoat alter.
Cum ſol æquoreis revolans decurrit in aſtris,
Hiberni coëunt cum vernis roribus imbres:
Utraque ſors humoris habet fluitantia ſigna.
Quin tria ſigna novem ſerie conjuncta repugnant,
Et quaſi ſeditio cælum tenet. aſpice taurum
Clunibus, & geminos pedibus, teſtudine cancrum
Surgere; cum rectis oriantur cetera membris.

Vulg. v. 171. TENTUM. 172. ORIS—PRIORIS. 176. NEC FACILE RATIO. 182. EX. 185. UT. 186. PARS—PARTI. 187. NEC NON. 188. PRÆMITTIT. 190. ORIS. 191. mittunt. 193. hiemem claudit. 197. SIGNIS.

Nec mirere moras, cum ſol adverſa per aſtra
Æſtivum tardis attollat menſibus annum.
Nec te prætereat, nocturna diurnaque ſigna
Quæ ſint, perſpicere; & propria deducere lege,
Non tenebris aut luce ſuam peragentia ſortem:
Nam commune foret nullo diſcrimine nomen,
Omnia quod certis vicibus per tempora fulgent:
Et nunc illa dies, nunc noctes illa ſequuntur.
Sed quibus illa parens mundi natura ſacratas
Temporis attribuit partes ſtatione perenni.
Namque ſagittari ſignum, rabidique leonis,
Et ſua reſpiciens aurato vellere terga,
Tunc piſces, & cancer, & acri ſcorpios ictu,
Aut vicina loco, diviſa aut partibus æquis,
Omnia dicuntur ſimili ſub ſorte diurna:
Cetera nec numero conſortia nec vice ſedis,
Interjecta locis totidem nocturna feruntur.
Quinetiam ſex continuis dixere diurnas
Eſſe vices aſtris, quæ ſunt a principe ſigno
Lanigeri; ſex a chelis nocturna videri.
Sunt quibus eſſe diurna placet, quæ maſcula ſurgunt;
Femineam ſortem noctis gaudere tenebris.
Quin nonnulla tibi nullo monſtrante loquuntur
Neptuno debere genus, populoſus in undis
Cancer, & effuſo gaudentes æquore piſces.
Ut quæ terrena cenſentur ſidera ſorte,
Princeps armenti taurus, regnoque ſuperbus
Lanigeri gregis eſt aries, peſtiſque duorum
Prædatorque leo, & dumoſis ſcorpios arvis.
Sunt etiam mediæ legis communia ſigna,

Ambi-

Vulg. v. 213. NUNC—NUNC. 219. CASTRIS ESSE VICES. 220. LIBRA. 222. NOCTEM TUTIS. 223. SIBI. 224. SCOPULOSUS. 228. HOSTISQUE. 229. leo dumoſis.

Ambiguus terræ capricornus, aquarius undis,
Humida terrenis æquali fœdere mixta:
Parſque mari nitens fundentis ſemper aquari.
Non licet a minimis animum deflectere curis:
Nec quicquam rationis eget, fruſtrave creatum eſt.
Fecundum eſt proprie cancri genus, acer & ictu
Scorpios, & partu complentes æquora piſces.
Sed ſterilis virgo eſt, ſimili conjuncta leoni:
Nec capit, aut captos effundit aquarius ortus.
Inter utrumque manet capricornus corpore mixto,
Et qui Cretæo fulget centaurus in arcu:
Communiſque aries æquantem tempora libram,
Et geminos, taurumque pari ſub ſorte recenſet.
Nec tu nulla putes in eo momenta locaſſe
Naturam rerum, quod ſunt currentia quædam,
Ut leo & arcitenens, arieſque in cornua torvus.
Aut quæ recta ſuis librantur ſtantia membris,
Ut virgo & gemini, fundens & aquarius undas.
Vel quæ feſſa ſedent, pigras referentia mentes;
Taurus depoſitis collo ſopitus aratris,
Libra ſub emenſo conſidens orbe laborum,
Tuque tuo, capricorne, gelu contractus in aſtris.
Strata jacent, cancer patulam diſtentus in alvum,
Scorpios incumbens plano ſub pectore terræ,
In latus obliqui piſces ſemperque jacentes.
Quod ſi ſolerti circumſpicis omnia cura,
Fraudata invenies amiſſis ſidera membris.
Scorpios in libra conſumit brachia: taurus
Succidit incurvo claudus pede: lumina cancro

Vulg. v. 231. ET ÆQUORIS. 235. creatum. 244. COMMENTA NOTASSE. 246. TORTUS. 249. UT. 251. EMERITO. 253. CONTRA JACET. 254. CORPORE.

Deſunt: centauro ſupereſt, & quæritur unum.
Sic noſtros caſus ſolatur mundus in aſtris,
Exemploque docet patienter damna ſubire:
Omnis cum cælo fortunæ pendeat ordo,
Ipſaque debilibus formentur ſidera membris.
Temporibus quoque ſunt propriis pollentia ſigna.
Æſtas a geminis, autumnus virgine ſurgit,
Bruma ſagittifero, ver piſcibus incipit ire.
Quattuor in partes ſcribuntur ſidera terna:
Hiberna æſtivis, autumnis verna repugnant.
Nec ſatis eſt proprias ſignorum noſcere ſortes:
Conſenſu quoque fata movent, & fœdere gaudent,
Atque alias alia ſuccedunt ſorte locoque.
Circulus ut flexo ſignorum clauditur orbe,
In tres æquales diſcurrit linea ductus,
Inque vicem extremis jungit ſe finibus ipſa:
Et quæcumque ferit, dicuntur ſigna trigona,
In tria partitus quod ter cadit angulus aſtra;
Quæ diviſa manent ternis diſtantia ſignis.
Laniger e paribus ſpatiis duo ſigna, leonis
Atque ſagittari, diverſo conſpicit ortu.
Virginis & tauri capricorno conſonat aſtrum.
Cetera ſunt ſimili ratione triangula ſigna
Per totidem partes. *deſunt quæ condita mundo.*
Sed diſcrimen erit dextris, ſeu cauſa, ſiniſtra
Quæ ſubeunt: quæ præcedunt, dextra eſſe feruntur.
Dexter erit tauro capricornus, virgo ſiniſtra.
Hoc ſatis exemplo eſt. at quæ diviſa quaternis
Partibus æquali laterum ſtant condita ductu,

Quorum

Vulg. v. 267. ESSE. 268. TERRÆ. 270. FORMAS. 272. ALIIS ALIÆ. 273. DEXTRO. 283. SORTIS. 287. DIVERSA.

Quorum designat normalis virgula sedes,
Hæc quadrata ferunt. libram capricornus, & illum
Conspicit hinc aries, atque ipsum a partibus æquis
Cancer, & hunc læva subeuntis sidera libræ:
Semper enim dextris censentur signa priora.
Sic licet in totidem partes deducere cuncta,
Ternaque bis senis quadrata effingere signis,
Quorum proposito reddentur in ordine vires.
  Sed si quis contentus erit numerasse quadrata,
Divisum ut signis mundum putet esse quaternis,
Aut tria sub quinis signis formare trigonum,
Ut socias vires & amicos exigat ortus,
Fœderaque inveniat mundi cognata per astra,
Falsus erit. nam quina licet sint undique signa,
Qui tamen ex signis, quæ quinto quoque feruntur
Posta loco, fuerint nati, sentire trigoni
Non poterunt vires, licet illud nomine servent:
Amisere loco dotes, numerisque repugnant.
Nam cum sint partes orbis per signa trecentæ
Et ter vicenæ, quas Phœbi circuit ardor;
Tertia pars ejus numeri latus efficit unum
In tres perducti partes per signa trigoni.
Hanc autem numeri non reddit linea summam,
Si signum a signo, non pars a parte notetur.
Quod quamvis duo sunt ternis dirimentibus astra,
Si tamen extremum lævi primumque prioris
Inter se conferre voles, numerumque notare;
Ter quinquagenas implebunt ordine partes.
Transibit numerus formam, finesque sequentis
Consumet ductus. licet ergo signa trigona
Dicantur, partes non servant illa trigonas.

Hæc

Vulg. v. 290. DEXTRA FERT libram CANCER—ILLAM. 291. HUNC—ipsum partibus. 295. QUADRATE FINGERE. 296. REDDUNTUR. 299. ORNARE. 304. ASTRA. 313. QUUM BIS—SINT HÆC A. 314. PRIMUMVE.

Hæc eadem ſpecies fallet per ſigna quadrata :
Quod, cum totius numeri qui conſtruit orbem
Nongentæ quadrum partes per ſidera reddant,
Evenit ut, prima ſigni de parte prioris
Si partem ad ſummam ducatur virga ſequentis,
Bis ſexagenas faciat : ſin ſumma prioris
Et pars confertur ſubjuncti prima, duorum
Signorum in quadro numerum tranſitque refertque ;
Triginta duplicat partes, pars tertia deerit :
Et quamvis quartum a quarto quis computet aſtrum,
Naufragium facient partes unius in ipſis.
Non igitur ſatis eſt quinis numeraſſe trigonum,
Quadrative fidem quæri per ſigna quaterna ;
Quadrati ſi forte voles effingere formam,
Aut trinis paribus facies cum membra trigoni.
Hic poſcit quintam partem centeſima ſumma :
Illic amittit decimam. ſic convenit ordo.
Et quîſcumque quater junctus favet angulus uſque,
Quæque loca in triplici ſignarit linea ductu,
Cum curvata viæ linquet compendia rectæ ;
His natura dedit communi fœdera lege,
Inque vicem affectus, & mutua jura favoris.
Quocirca non omnis habet genitura trigonis
Conſumet ductus. licet ergo ſigna trigonæ
Dicantur partis, non ſervant illa trigonis
Conſenſum ſignis : nec cum ſunt forte quadrata,
Continuo inter ſe ſervant commercia rerum.
Diſtat enim, partes conſumat linea juſtas,
Detrectetne modum numeri, quem circulus ambit :

Nunc

Vulg. v. 322. TER TRIGINTA. 327. MEDIUM NUMERUS. 331. SIGNIS—TRIGONA. 332. CÆLI. 337. JUNCTIS. 338. loca triplici. 339. SIGNATA—DISPENDIA. 342. TRIGONOS. 345. SINT SORTE. 347. enim AN. 348. DETRACTETVE.

Nunc tres efficiat, nunc quattuor undique ductus,
Quos in plura jubet ratio procedere ſigna
Interdum, quam ſunt numeris memorata per orbem.
Sed longe major vis eſt per ſigna trigonis,
Quam quibus eſt titulus ſub quarto quoque quadratis.
Altior eſt horum ſubmoto linea templo:
Illa magis vicina meat, cæloque recedit,
Et propius terris accedit viſus eorum,
Aëraque infectum noſtras demittit ad auras.
At dubia alternis data ſunt commercia ſignis,
Mutua nec magno conſenſu fœdera ſervant,
Invita anguſto quod linea flectitur orbe.
Nam cum pertranſit formatus ſingula limes
Sidera, & alterno devertitur angulus aſtro,
Sexque per anfractus curvatur virgula in orbem;
A tauro venit in cancrum: tum virgine tacta
Scorpion ingreditur: tum te, capricorne, rigentem,
Et geminos a te piſces, averſaque tauri
Sidera contingens finit, qua cœperat, orbem.
Alterius ductus locus eſt per tranſita ſigna:
Utque ea prætereas quæ ſunt mihi ſingula dicta,
Flexibus hic totidem ſimilis fit circulus illi.
Tranſverſos igitur fugiunt ſexangula viſus,
Quod nimis inclinant aciem, limiſque videntur,
Vicinoque latent: ex recto certior ictus.
Tertia convexo conduntur ſigna receſſu.
At quîs accedit convexo linea cælo,
Singula circuitu quæ tantum tranſeat aſtra;

Viſus

Vulg. v. 352. TRIGONI. 353. QUADRATUS. 356. TERRAS. 357. DIMITTIT. 358. DEVIAQUE 361. PER TALES FORMANTUR—LIMAS. 362. DIVERTITUR. 365. QUO. 366. ADVERSAQUE TAURO. 370. ET ILLIS. 371. SUBEUNTIA. 372. AC NE. 375. QUÆ SUCCEDIT CONNEXA EST. 376. TRANSMEAT.

Viſus eis procul eſt, altoque vagatur olympo,
Et tenues vires ex longo mittit in orbem.
Sed tamen eſt illis fœdus ſub lege propinqua,
Quod non diverſum eſt genus, alternantibus aſtris;
Maſcula ſed maribus reſpondent: cetera ſexus
Feminei ſecum jungunt commercia mundi.
Sic quamquam alternis paret natura figuris,
Et cognata jacent generis ſub legibus aſtra.
Jam vero nulla eſt hærentibus addita ſignis
Gratia: nam conſenſus hebet, quia viſus ademptus.
In ſeducta ferunt animos, quæ cernere poſſunt.
Sunt etiam adverſi generis connexa per orbem
Maſcula femineis, ſemperque obſeſſa viciſſim:
Diſparibus non ulla datur concordia ſignis.
Sexta quoque in nullas numerantur commoda vires,
Virgula per totum quod par non ducitur orbem:
Sed duo ſigna ferit mediis ſubmota quaternis:
Tertius abſumpto ductus non ſufficit orbe.
At quæ diverſis e partibus aſtra refulgent,
Per medium adverſo mundum tendentia vultu,
Et toto diviſa manent contraria cælo;
Septima quæque, loco quamvis ſubmota feruntur,
Ex longo tamen illa valent, vireſque miniſtrant
Vel bello vel pace ſuas, ut tempora poſcunt,
Nunc fœdus ſtellis, nunc & dictantibus iras.
Quod ſi forte libet, quæ ſint contraria, ſigna
Per titulos celebrare ſuos ſedeſque; memento
Solſtitium brumæ, capricornum opponere cancro,
Lani-

Vulg. v. 377. VIS EJUS. 380. QUOD EUNTIBUS. 381. SEX. 382. SIC CONJUNGUNT. 383. INQUAM. 387. SE DUCTA—QUA. 388. ET DIVERSI. 393. FACIT. 395. EX. 396. PENDENTIA. 398. FERANTUR. 401. PHOEBUS. 402. SUNT.

Lanigerum libræ : par nox in utroque dieſque :
Piſcibus Erigonen , juvenique urnæque leonem :
Scorpios e ſummo cum fulget , taurus in imo eſt :
Et cadit arcitenens , geminis orientibus orbi.
Obſervant inter ſeſe contraria curſus.
Sed quamquam adverſis fulgent contraria ſignis ;
Natura tamen interdum ſociata feruntur ,
Et generis vinclis concordia mutua ſurgit ;
Maſcula quod maribus , vel quod diverſa ſuorum
Reſpondent generi. piſces ſic virginis aſtro
Adverſi volitant ; ſed amant communia jura :
Et vincit natura locum : ſed vincitur ipſa
Temporibus ; cancerque tibi , capricorne, repugnat
Femina femineo , quia brumæ diſſidet æſtas.
Hinc rigor & glacies , nivibuſque albentia rura :
Hinc ſitis & ſudor , nuduſque in ſolibus orbis ;
Æſtivoſque dies æquat nox frigida brumæ.
Sic bellum natura gerit , diſcordat & annus :
Ne mirere in ea pugnantia ſidera parte.
At non lanigeri ſignum libræque repugnant
In totum , quia ver autumno tempore differt :
Fructibus hoc implet maturis , floribus illud.
Sed ratione par eſt æquatis nocte diebus ,
Tempora nam efficiunt ſimili concordia textu ,
Par nox , parque dies , mediis hiemem inter & æſtum
Articulis , unum ſervans utrimque tenorem ,
Quo minus infeſto decertent ſidera bello.
Talis erit ratio diverſis addita ſignis.
His animadverſis , reſtat (quæ proxima cura)
Noſcere

Vulg. v. 408. ORBE. 412. GENERE. EXEMPLIS. 413. SI PARIBUS—SI. 414. ET—ASTRUM. 420. COLLIBUS. 423. NEC. 424. REPUGNAT. 428. temporaQUE. 429. PERMIXTOSQUE. 430. UNO SERVANTIA TEMPORE UTRIMQUE. 433. REBUS.

Noſcere tutelas, adjectaque numina ſignis,
Et quæ cuique deo rerum natura dicavit,
Cum divina dedit magnis virtutibus ora,
Condidit & varias ſacro ſub nomine vires,
Pondus uti rebus perſona imponere poſſit.
Lanigerum Pallas, taurum Cytherea tuetur,
Formoſos Phœbus geminos: Cyllenie, cancrum;
Tuque pater cum matre deûm regis ipſe leonem:
Spicifera eſt virgo Cereris, fabricataque libra
Vulcani: pugnax Mavorti ſcorpios hæret:
Venantem Diana virum, ſed partis equinæ;
Atque anguſta fovet capricorni ſidera Veſta:
E Jovis adverſo Junonis aquarius aſtrum eſt:
Agnoſcitque ſuos Neptunus in æthere piſces.
Hinc quoque magna tibi venient momenta futuri.
Cum ratio tibi per ſtellas & ſidera curret,
Argumenta petes omni de parte viaque,
Artis ut ingenio divina potentia ſurgat,
Exæquentque fidem cælo mortalia corda.
  Accipe diviſas hominis per ſidera partes,
Singulaque in propriis parentia membra figuris;
In quîs præcipuas toto de corpore vires
Exercent. aries caput eſt ante omnia princeps
Sortitus, cenſuſque ſui pulcherrima colla
Taurus; & in geminos æquali brachia ſorte
Scribuntur connexa humeris; pectuſque locatum
Sub cancro eſt; laterum regnum ſcapulæque leonis;
Virginis in propriam concedunt ilia ſortem;
Libra regit clunes; & ſcorpios inguine gaudet;
Centauro femina accedunt; capricornus utriſque
Im-

Vulg. v. 441. JUPPITER ET. 447. ÆQUORE. 449. VARIET—CURET. 450. VIASQUE. 451. DIVISA. 452. CÆLI. 454. ſingulaque propriis. 458. AT in GEMINIS. 461. DESCENDUNT. 462. AT.

Imperitat genibus; crurumque humentis aquari
Arbitrium eſt; piſceſque pedum ſibi jura repoſcunt.
  Quinetiam propriis inter ſe legibus aſtra
Conveniunt, ut certa gerant commercia rerum;
Inque vicem præſtant viſus, atque auribus hærent,
Aut odium fœduſve gerunt; converſaque quædam
In ſemet proprio ducuntur plena favore.
Idcirco adverſis nonnumquam eſt gratia ſignis;
Et bellum ſociata gerunt: alienaque ſede
Inter ſe generant conjunctos omne per ævum,
Utrique aut ſorti pugnant, fugiuntque viciſſim.
Quod deus, in leges mundum cum conderet omnem,
Affectus quoque diviſit variantibus aſtris,
Atque aliorum oculos, aliorum contulit aures;
Junxit amicitias horum ſub fœdere certo,
Cernere ut inter ſe poſſent audireque; quædam
Diligerent, aliis noxas bellumque moverent:
His etiam propriæ foret indulgentia ſortis,
Ut ſe diligerent ſemper, ſibique ipſa placerent.
Sicut naturas hominum pleraſque videmus,
Qui genus ex ſignis ducunt formantibus ortus.
Conſilium ipſe ſuum eſt aries, ut principe dignum eſt,
Audit ſe; libramque videt: fruſtratur amando
Taurum; lanigero qui fraudem nectit, & ultra
Fulgentes videt, atque audit per ſidera piſces,
Virgine mens capitur. ſic quondam vexerat ante
Europam dorſo retinentem cornua læva,
Indutuſque Jovi eſt. geminorum ducitur auris

Vulg. v. 464. IMPERAT IN—crurum FUNDENTIS. 469. FOEDUSQUE. 471. nonnumquam gratia. 474. ET. 479. POSSINT. 480. ALIA ET. 487. TAURUS. 489. AMANS—GESSERAT. 491. Jovi geminorum.

Ad juvenem æternas fundentem piſcibus undas,
Inque ipſos animus piſces, oculique leonem.
Cancer, & adverſo capricornus conditus aſtro,
In ſemet vertunt oculos; in mutua tendunt
Auribus; & cancri captatur aquarius aſtu.
At leo cum geminis aciem conjungit, & aurem
Centauro gemino, capricorni diligit aſtrum.
Erigone taurum ſpectat, ſed ſcorpion audit,
Atque ſagittifero conatur nectere fraudem.
Libra ſuos ſequitur ſenſus, ſolumque videndo
Lanigerum, atque animo complexa eſt ſcorpion infra.
Ille videt piſces, oditque per omnia libram.
Necnon arcitenens magno parere leoni
Auribus, atque oculis ſinum fundentis aquari
Conſpicere aſſuevit, ſolamque ex omnibus aſtris
Diligit Erigonen. contra capricornus in ipſum
Convertit viſus; quid enim mirabitur ille
Majus, in Auguſti felix cum fulſerit ortum?
Auribus & ſummi captat faſtigia cancri.
At nudus geminis intendit aquarius aurem,
Sublimemque colit cancrum, ſpectatque reducta
Tela ſagittiferi. piſces ad ſcorpion acrem
Direxere aciem, cupiuntque attendere taurum.
Has natura vices tribuit, cum ſidera fixit.
His orti ſimiles referunt per mutua ſenſus,
Audire ut cupiant alios, alioſque videre:
Horum odio, nunc horum iidem ducantur amore:
Illis inſidias tendant, captentur ab illis.
Quin adverſa meant & tota trigona trigonis:
Alteraque in bellum diverſo limite ducit

Linea.

Vulg. v. 495. VERTITUR IN SEMET OCULIS—TENDIT. 496. AT—ASTRO. 498. GEMINOS 502. INTRA. 503. AUDITQUE. 510. AT. 520. ETIAMQUE.

Linea. ſic veri per totum conſonat ordo.
Namque aries leo & arcitenens, ſociata trigono
Signa, negant chelis fœdus totique trigono,
Quod gemini excipiunt fundens & aquarius urnam.
Idque duplex ratio cogit verum eſſe fateri:
Quod tria ſigna tribus ſignis contraria fulgent,
Quodque æterna manent hominum bella atque ferarum;
Humana eſt facies libræ, diverſa leoni.
Idcirco & cedunt pecudes: quod viribus amplis
Conſilium eſt majus. victus leo fulget in aſtris:
Aurea lanigero conceſſit ſidera pellis.
Ipſe feræ partis centaurus tergore cedit.
Uſque adeo eſt hominis victus, quod mirer ab illis
Naſcentis libræ ſuperari poſſe trigonum.
Quinetiam brevior ratio eſt per ſigna ſequenda.
Nam quæcumque nitent humana condita forma
Aſtra, manent illis inimica & victa ferarum.
Sed tamen in proprias ſecedunt ſingula mentes,
Et privata gerunt ſecretis hoſtibus arma.
Lanigero genitis bellum eſt cum virgine natis,
Et libra, & geminis, & ſi quos protulit urna.
In partus tauri ſub cancro nata feruntur
Pectora, & in chelis, & quæ dat ſcorpios acer,
Et piſces. at quos geminorum ſidera formant,
His cum lanigero bellum eſt ejuſque trigono.
In cancro genitos capricorni ſemina lædunt,
Et libræ partus, & quos dat virginis aſtrum,
Quique ſub averſi numerantur ſidere tauri.

Vulg. v. 525. UNDAS. 529. LEONIS. 532. LANIGERI—SIDERE. 533. SUÆ. 542. GEMINI PISCIS-UNDA. 543. PARTES. 549. ADVERSI NUMERATUR.

Lanigeri communis erit rabidique leonis
Hoſtis, & in totidem bellum ſubſcribitur aſtra.
Erigone cancrumque timet, geminumque ſub arcu
Centaurum, & piſces, & te, capricorne, rigentem.
Maxima turba petit libram, capricornus & illi
Adverſus cancer, chelis quod utrumque quadratum eſt;
Quæque in lanigeri numerantur ſigna trigonum.
Scorpios in totidem fecundus creditur hoſtes:
Æquoreum juvenem, geminos, rabidumque leonem,
Erigonen, libramque fugit, metuendus & ipſe.
Quique ſagittari veniunt de ſidere partus,
Hos geminis nati libraque & virgine & urna
Depreſſiſſe volunt: naturæ & lege jubente
Hæc eadem, capricorne, tuis inimica feruntur.
At quos æternis perfundit aquarius undis,
Ad pugnam Nemeæus agit, totumque trigonum;
Turba ſub unius juvenis virtute ferarum.
Piſcibus exortos vicinus aquarius urget,
Et gemini fratres, & quos dat virginis aſtrum,
Quique ſagittari deſcendunt ſidere nati.
Nec ſola eſt ratio, quæ dat naſcentibus arma,
Inque odium generat partus, & mutua velle:
Sed plerumque manent inimica tertia quæque
Lege, in tranſverſum vultu defixa maligno;
Quoque manent quæcumque loco contraria ſigna,
Adverſoſque gerunt inter ſe ſeptima viſus,
Tertia quæque illinc utriuſque trigona feruntur.

Ne

Vulg. v. 551. SED—ASTRIS. 552. TAURUMQUE. 553. AT te. 557. HOSTIS. 558. TAURUM ATQUE. 562. naturæ lege. 565. VENIENS AGITAT. 576. ILLIS UTRISQUE.

Ne ſit mirandum ſi fœdus non datur aſtris,
Quæ ſunt adverſi ſignis cognata trigoni.
Per tot ſignorum ſpecies contraria ſurgunt
Corpora; totque modis, totiens inimica creantur.
Idcirco nihil ex ſemet natura creavit
Pectore amicitiæ majus, nec rarius umquam.
Unus erat Pylades; unus qui mallet Oreſtes
Ipſe mori. lis una fuit per ſæcula mortis:
Alter quod raperet fatum, non cederet alter.
Et duo qui potuere ſequi veſtigia; tum cum
Optavitque reum ſponſor non poſſe reverti;
Sponſorique reus timuit, ne ſolveret ipſum.
Perque tot ætates hominum, tot tempora & annos,
Tot bella, & varios etiam ſub pace labores,
Cum fortuna fidem quærat, vix invenit uſquam.
At quanta eſt ſcelerum moles per ſæcula cuncta?
Quantum onus invidiæ non excuſabile terris?
Venales ad fata patres, matrumque ſepulchra.
Impoſuit Phœbus noctem, terraſque reliquit.
Quid loquar everſas urbes, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena?
Inſidiaſque fori, cædeſque in mœnibus ipſis,
Et ſub amicitiæ graſſantem nomine turbam?
In populo ſcelus eſt, & abundant cuncta furore.
Et fas atque nefas mixtum; legeſque per ipſas
Sævit nequities: pœnas jam noxia vincit.
Scilicet in multis quoniam diſcordia ſignis
Corpora naſcuntur, pax eſt ſublata per orbem;
Et fidei rarum fœdus, pauciſque tributum.

Vulg. v. 580. QUOTIENS. 583. ERIT. 586. VADIMONIA SPONSI. 588. SPONSOREMQUE. 592. AH. 593. QUAMQUE—EXCUSSABILE. 598. cædes in. 605. PACISQUE.

Utque ſibi cælum, ſic tellus diſſidet ipſi;
Atque hominum gentes inimica ſorte feruntur.
Si tamen & cognata cupis dignoſcere ſigna,
Quæ jungant animos & amica ſorte ferantur;
Lanigeri partus cum toto junge trigono.
Simplicior tamen eſt aries, meliuſque leone
Proſequitur genitos, & te, centaure, creatos,
Quam colitur. namque eſt natura mitius aſtrum,
Expoſitumque ſuæ noxæ; nec fraudibus ullis,
Nec minus ingenio molli, quam vellere, conſtans.
Illis eſt feritas ſignis, prædæque cupido,
Venaliſque animus, nonnumquam & vendere cogit
Commoditate fidem, nec longa eſt gratia facti.
At cum lanigeri partu ſub utroque trigono
Non partis: ſed rara gerit pro tempore bella,
Quod feritas utriuſque magis pro tempore cogit.
Plus tamen in duplici numerandum eſt roboris eſſe,
Cui commixtus homo eſt, quam te, Nemæe, ſub uno.
Idcirco & pax eſt ſignis, & mixta querela.
Quinetiam tauri capricorno jungitur aſtrum;
Nec magis illorum coëunt ad fœdera mentes.
Virgineos etiam partus, quicumque creantur
Tauro, complecti cupiunt: ſed ſæpe queruntur.
Quoſque dabunt gemini chelæque & aquarius ortus,
Unum pectus habent, fideique immobile vinclum:
Magnus erit geminis amor, & concordia duplex.
Magnus & in multos veniet ſucceſſus amicos.
Scorpios & cancer fraterna in nomina ducunt

Ex

Vulg. v. 606. IPSA. 613. QUA. 614. SINE. 615. CORPORE CONSTAT. 617. EXCEDERE. 624. idcirco pax. 626. ET. 629. CHELÆ ET QUOS DAT.

Ex ſemet genitos: nec non & piſcibus orti
Concordant illis. ſæpe eſt & ſubdolus aſtus;
Scorpios aſpergit noxas ſub nomine amici.
At quibus in lucem piſces venientibus adſunt,
His non una manet ſemper ſententia cordi.
Commutant animos interdum, & fœdera rumpunt,
Ac repetunt: tectæque lues ſub fronte vagantur.
Sic erit e ſignis odium tibi paxque notanda:
In terris geniti tali ſub lege creantur.
Nec ſatis hoc tantum ſolis inſiſtere ſignis:
Contemplare locum cæli, ſedemque vagarum.
Parte genus variant, & vires linea mutat.
Nam ſua quadratis veniunt, ſua jura trigonis,
Et quæ per ſenos decurrit virgula tractus,
Quæque ſecat medium tranſverſo limite cælum.
Hinc modo dat mundus vires, modo deterit idem:
Quæque illic ſumunt iras, huc acta reponunt.
Diſtat enim, ſurgantne eadem, ſubeantne, cadantne.
Crebrius adverſis odium eſt: cognata quadratis
Corpora cenſentur ſignis, & amica trigonis.
Nec ratio obſcura eſt: nam quartum quodque locavit
Ejuſdem generis ſignum natura per orbem.
Quattuor æquali cælum diſcrimine ſignant,
In quibus articulos anni deus ipſe creavit.
Ver aries, cererem cancer, bacchumque miniſtrans
Libra, caper brumam genitoſque ad frigora menſes.
Necnon & duplici quæ ſunt connexa figura,
Quartum quæque locum retinent. duo cernere piſces,
Et geminos juvenes, duplicemque in virgine formam,

Vulg. v. 635. NAM—ACTUS. 643. EST. 650. HIC. 659. GENITUSQUE—PISCES. 661. QUEMQUE.

Et duo centauri licet uno corpora textu.
Sic & ſimplicibus ſignis ſtat forma quadrata.
Nam neque taurus habet comitem, nec jungitur ulli
Horrendus leo, nec meruit ſibi nectere quemquam
Scorpios, atque uno cenſetur aquarius aſtro.
Sic quæcumque manent quadrato condita templo
Signa, parem referunt numeris aut tempore ſortem.
Hæc veluti cognata manent ſub fœdere tali:
Idcirco affines ſignant, gradibuſque propinquis
Accedunt, unoque tenent ab ſanguine natos.
Proxima vicinis ſubſcribunt; tertia quæque
Hoſpitibus: ſic aſtrorum ſervabitur ordo;
Quotquot cardinibus, ſerie variante, moventur.
Quæ quamquam in partes diviſi quattuor orbis
Altera quadrata efficiunt; non lege quadrati
Cenſentur: minor eſt numeri, quam cardinis uſus.
Longior in ſpatium porrecta eſt linea majus,
Quæ tribus emenſis ſignis facit aſtra trigona:
Hæc ad amicitias, imitantes jura gradumque
Sanguinis, atque animis hærentia fœdera ducunt.
Utque ipſa ex longo coëunt ſubmota receſſu,
Sic nos conjungunt majoribus intervallis.
Hæc meliora putant, mentes quæ jungere poſſunt,
Quam quæ nonnumquam fœdus ſub ſanguine fallunt.
Adde ſuas partes ſignis, ſua partibus aſtra:
Nam nihil in totum ſervit ſibi: mixta feruntur.
Ipſis dant vires aſtris capiuntque viciſſim:

Quæ

Vulg. v. 663. CORPORE TEXTOS. 666. METUIT SINE CORPORE. 667. CENSENTUR. 670. AC. 672. UNAQUE— SUB IMAGINE. 675. PROPRIO QUADRANTE. 677. SIDERA. 682. PECTORA. 689. FINES.

Quæ mihi mox certo digeſta ſub ordine ſurgent.
Omnibus ex iſtis ratio eſt repetenda per artem,
Pacata infeſtis ſigna ut dignoſcere poſſis.
Perſpice nunc tenuem viſu rem, pondere magnam,
Et tantum Graio dignari nomine paſſam,
Dodecatemoria in titulo ſignantia cauſas.
Nam cum tricenas per partes ſidera conſtent,
Rurſus bis ſenis numerus deducitur omnis.
Ipſa igitur ratio binas in partibus eſſe
Dimidiaſque docet partes. his finibus eſſe
Dodecatemorium conſtat; bis ſenaque cuncta
Omnibus in ſignis: quæ mundi conditor ille
Attribuit totidem numero fulgentibus aſtris;
Ut ſociata forent alterna ſidera ſorte,
Et ſimilis ſibi mundus, & omnia in omnibus aſtra;
Quorum mixturis regeret concordia corpus,
Et tutela foret communi mutua cauſa.
Idcirco quamquam ſignis naſcantur eiſdem,
Diverſos referunt mores, inimicaque vota.
Et ſæpe in pecudes errat natura, maremque
Femina ſubſequitur, miſcentur ſidere partus,
Singula diviſis variant quod partibus aſtra,
Dodecatemoriis proprias mutantia vires.
Nunc quæ ſint cujuſque canam, quove ordine conſtent:
Ne vagus ignotis ſignorum partibus erres.
Ipſa ſuo retinent primas in corpore partes
Sidera: vicinæ ſubeuntibus attribuuntur.
Cetera pro numero ducunt ex ordine ſortes:
Ultima & extremis ratio conceditur aſtris.

Vulg. v. 692. PERDISCERE. 694. SIGNARI. 707. NASCUNTUR. 711. QUOT. 713. QUID SIT CUJASVE. 716. VICINIS SUBEUNTES. 717. PARTES.

Singula ſic retinent binas in ſidere quoque
Dimidiaſque ſibi partes; & ſumma repletur
Partibus exactis triginta ſidere in omni.
Nec genus eſt unum, ratio nec prodita ſimplex;
Pluribus inque modis verum natura locavit,
Diduxitque vias; voluitque per omnia quæri.
Hæc quoque comperta eſt ratio ſub nomine eodem.
Quacumque in parti naſcentum tempore luna
Conſtiterit, numeris hanc ter diſpone quaternis,
Sublimi totidem quia fulgent ſidera mundo.
Inde ſuas illi ſigno, quo luna refulſit,
Quæque hinc deſuerant, partes numerare memento.
Proxima tricenas pariterque ſequentia ducunt.
Hic ubi deficiet numerus, tunc ſumma relicta
In binas ſortes adjecta parte locetur
Dimidia, reliquis tribuatur ut ordine ſignis.
In quo deſtituent, ejus tum luna tenebit
Dodecatemorium ſigni. poſt cetera ducet
Ordine quæque ſuo, ſicut ſtant aſtra locata.
Hæc quoque te ratio ne fallat, perſpice paucis.
Major in effectu, minor eſt: quod partibus ipſis
Dodecatemorii quid ſit quod dicitur eſſe
Dodecatemorium. namque id per quinque notatur
Partes. nam totidem præfulgent ſidera cælo,
Quæ vaga dicuntur. ducunt & ſingula ſortes
Dimidias, vireſque in eis & jura capeſſunt.
In quocumque igitur ſtellæ quandoque locatæ
Dodecatemorio fuerint, ſpectare decebit.
Cujus enim ſtella in fines in ſidere quoque

Inci-

Vulg. v. 719. SIDERA QUÆQUE. 720. SUI. 721. SORTIBUS. 730. ET QUÆ DEHINC FUERINT. 731. PARTES SENTENTIA DUCIT. 735. QUA—TE JUSTUM. 736. DUCES. 747. STELLÆ fines.

Inciderit, dabit effectus pro viribus ejus.
Undique ducenda eſt ratio per quam omnia conſtant.
Verum hæc poſterius proprio cuncta ordine reddam.
Nunc ſatis eſt docuiſſe ſuos ignota per uſus:
Ut cum perceptis ſteterit fiducia membris,
Hinc totum corpus facili ratione notetur,
Et bene de ſumma veniat poſt ſingula carmen.
Ut rudibus pueris monſtratur litera primum,
Per faciem nomenque ſuum: tum ponitur uſus,
Tunc & vincta ſuis formatur ſyllaba nodis.
Hinc verbi ſtructura venit per membra legendi.
Tunc rerum vires, atque artis traditur uſus,
Perque pedes proprios naſcentia carmina ſurgunt,
Singulaque in ſummam prodeſt didiciſſe priora.
Quæ niſi conſtiterint primis fundata elementis,
Vel ſua præpropere dederint præcepta magiſtri,
Effluat in vanum rerum præpoſterus ordo.
Sic mihi per totum volitanti carmine mundum;
Obrutaque abſtruſa penitus caligine fata,
Pieridum numeris etiam modulata, canenti;
Quaque deus regnat revocanti numen ab arce;
Per partes ducenda fides, & ſingula rerum
Sunt gradibus tradenda ſuis: ut cum omnia certa
Notitia ſteterint, proprios revocentur ad uſus.
Ac velut in nudis cum ſurgunt montibus urbes;
Conditor, ut vacuos muris circumdare colles
Deſtinat, ante manu quam tentet ſcindere foſſas,
Verſat

Vulg. v. 748. INCIDERINT—IN. 749. MISCENDA. 757. CONJUNCTA. 758. VERBIS. 761. SUMMA. 763. VERSIS QUÆ. 766. ERUTAQUE. 772. VELUTI—MOENIBUS. 773. ET.

Verſat opus. ruit ecce nemus, ſaltuſque vetuſti
Procumbunt; ſolemque novum, nova ſidera cernunt:
Pellitur omne loco volucrum genus, omne ferarum;
Antiquaſque domos & nota cubilia linquunt.
Aſt alii ſilicem in muros, & marmora templis
Rimantur; ferrique rigor per tempora nota
Quæritur: huc artes, huc omnis convenit uſus.
Tunc demum conſurgit opus, cum cuncta ſuperſunt;
Ne medios rumpat curſus præpoſtera cura.
Sic mihi cunctanti tantæ ſuccedere moli
Materies primum rerum, ratione remota,
Tradenda eſt; ratio ſit ne poſt irrita, neve
Argumenta novis ſtupeant naſcentia rebus.
  Ergo age noſcendis animum compone ſagacem
Cardinibus, qui per mundum ſunt quattuor omnes
Diſpoſiti ſemper, mutantque volantia ſigna.
Unus ab exortu cæli naſcentis in orbem,
Qui primum terras æquali limite cernit.
Alter ab adverſa reſpondens ætheris ora,
Unde fugit mundus, præcepſque in tartara tendit.
Tertius excelſi ſignat faſtigia cæli;
Quo defeſſus equis Phœbus ſubſiſtit anhelis,
Diſcernitque diem, mediamque examinat horam.
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe;
In quo principium eſt reditus, finiſque cadendi
Sideribus; pariterque occaſus cernit & ortus.
Hæc loca præcipuas vires, ſummoſque per artem
Fatorum effectus referunt: quod totus in illis
Nititur æternis veluti compagibus orbis.
Quæ niſi perpetuis alterna ſorte volantem

Curſibus

Vulg. v. 775. VERTIT. 777. ATQUE. 797. DECLINATQUE—MEDIASQUE—UMBRAS. 803. ÆTHEREIS.

Curſibus excipiant, nectantque in vincula, bina
Per latera, atque imum templi ſummumque cacumen;
Diſſociata fluat reſoluto machina mundo.
  Sed diverſa tamen vis eſt in cardine quoque;
Et pro ſorte loci variant, atque ordine diſtant.
Primus erit, ſummi qui regnat culmine cæli,
Et medium tenui partitur limite mundum;
Quem capit excelſa ſublimem gloria ſede.
Scilicet hæc tutela decet faſtigia ſumma,
Quicquid ut emineat ſibi vindicet, & decus omne
Aſſerat, & varios tribuendo regnet honores.
Hinc favor, & ſpecies, atque omnis gratia vulgi:
Reddere jura foro, componere legibus urbem:
Fœderibuſque ſuis externas jungere gentes:
Et pro ſorte ſua cujuſque extollere nomen.
Proximus, eſt ima quamquam ſtatione locatus,
Suſtinet æternis nixum radicibus orbem:
Effectu minor in ſpeciem, ſed major in uſum:
Fundamenta tenet rerum, cenſuſque gubernat.
Quam rata ſint foſſis, ſcrutatur, vota metallis;
Atque ex occulto quantum contingere poſſit.
Tertius æquali pollens in parte, nitentem
Qui tenet exortum, qua primum ſidera ſurgunt,
Unde dies redit, & tempus deſcribit in horas:
Hinc inter Graias horoſcopos editur urbes:
Nec capit externum, proprio quia nomine gaudet.
Hic tenet arbitrium vitaï, hic regula morum eſt:
Fortunamque dabit rebus, ducetque per artes:
Qualiaque excipiant naſcentes tempora prima,
Quos capiant cultus, quali ſint ſede creati,

Ut-

Vulg. v. 817. ORBEM. 820. AST. 821. ALTERIUS. 822. SPECIE—USU. 826. ÆQUE ILLI. 831. VITÆ ATQUE.

Utcumque admixtis ſubſcribent viribus aſtra.
Ultimus, emenſo qui condit ſidera mundo,
Occaſumque tenens ſubmerſum deſpicit orbem;
Pertinet ad rerum ſummas, finemque laborum,
Conjugia atque epulas, extremaque tempora vitæ,
Otiaque, & cœtus hominum, cultuſque deorum.

Nec contentus eris percepto cardine quoquam.
Intervalla etiam memori ſunt mente notanda,
Per quadrum dimenſa, ſuas reddentia vires.
Quicquid ab exortu ſummum curvatur in orbem,
Ætatem primam naſcenteſque aſſerit annos.
Quod ſummo premitur devexum culmine mundi,
Donec ad occaſus veniat; puerilibus annis
Succedit, teneramque regit ſub ſede juventam.
Quæ pars occaſus infra eſt, imumque ſub orbem
Deſcendit; regit hæc maturæ tempora vitæ,
Perpetua ſerie varioque exercita curſu.
At qua perficitur curſus quadrante ſub imo,
Tarda ſupinatum laſſatis viribus arcum
Aſcendens; ſeros demum complectitur annos,
Labentemque diem vitæ, tremulamque ſenectam.

Omne quidem ſignum ſub qualicumque figura
Partibus inficitur mundi: locus imperat aſtris,
Et dotes noxamve facit. vertuntur in orbem
Singula, & accipiunt vires ultroque remittunt.
Vincit enim natura genus, legeſque miniſtrat
Finibus in propriis, & prætereuntia cogit
Eſſe ſui moris, vario nunc ditia honore,

Nunc

Vulg. v. 837. RESPICIT. 839. CONJUNGITQUE. 843. MAJUS. 845. ÆTATIS PRIMÆ. 848. GERIT. 849. INTER. 851. ET PROPRIA. 852. REDEUNTE. 855. LABENTESQUE DIES. 858. NOXAMQUE. 859. CÆLOQUE. 862. DIVES.

Nunc ſterilis pœnam referentia ſidera ſedis.
Quæ ſuper exortum eſt a ſummo tertia cælo,
Infelix regio, rebuſque inimica futuris,
Et vitio fecunda nimis: nec ſola ſed illi
Par erit, adverſo quæ fulget ſidere ſedes.
Juncta ſub occaſu, neu præſtet cardine mundi,
Utraque prætenta fertur dejecta ruina:
Porta laboris erit; ſcandendum eſt, atque cadendum.
Nec melior ſuper occaſus, contraque ſub ortu
Sors agitur mundi. præceps hæc, illa ſuperne
Pendens, aut metuit vicino cardine finem,
Aut fraudata cadet. merito Typhonis habentur
Horrendi ſedes, quem tellus ſæva profudit
Cum bellum cælo peperit: vix matre minores
Extiterunt partus; ſed fulmine rurſus in alvum
Compulſi, monteſque ſuper rediere cadentes;
Ceſſit & in tumulum belli vitæque Typhœus.
Ipſa tremit mater flagrantem monte ſub Ætnæ.
At, quæ fulgentis ſequitur faſtigia cæli,
Proxima vix ipſi cedat cui jungitur aſtro;
Spe melior, palmamque petens, victrixque priorum
Altius inſurgit, ſummæ comes addita fini:
In pejuſque manent curſus, nec vota ſuperſunt.
Quocirca minime eſt mirum, ſi proxima ſummæ
Atque eadem interior, fortunæ ſorte dicatur,
Cui titulus forti: cenſum ſic proxima Graiæ
Noſtra ſubit linguæ, vertitque a nomine nomen.
Juppi-

Vulg. v. 863. POENAMQUE FERENTIA—SÆCLIS. 869. UT QUÆ PRÆTERITA. 871. OCCASUM. 875. HORRENDÆ. 876. NEC 877. ALTUM. 879. TYPHOEO. 880. FULGENTI—CÆLO. 882. NEVE—QUI FUNGITUR. 885. IMPERIIS. 886. SUMMO. 887. VENERANDA. 888. FELIX—SI.

Juppiter hac habitat: fortunæ crede regenti.
Huic in perverſum ſimilis dejecta ſub orbe,
Imàque ſubmerſi contingens culmina mundi,
Adverſa quæ parte nitet; defeſſa peracta
Militia, rurſuſque novo devota labori,
Cardinis & ſubitura jugum ſortemque potentem,
Nondum ſentit onus mundi, jam ſperat honorem.
Dæmonien memorant Graii: Romana per ora
Quæritur in verſu titulus. tu corde ſagaci
Conde locum, numenque dei nomenque potentis,
Quæ tibi poſterius magnos revocentur ad uſus.
Hic momenta manent noſtræ plerumque ſalutis,
Bellaque morborum cæcis pugnantia telis,
Viribus ambigua in geminis caſuſque deique,
Nunc huc nunc illuc ſortem mutantis utramque.
Sed medium poſt articulum, curvataque primum
Culmina nutantis ſummo de vertice mundi,
Degere Phœbus amat: ſub quo quoque corpora noſtra
Dotes & vitia & fortunam ex viribus ejus
Concipiunt. deus ille locus ſub nomine Graio
Dicitur. huic adverſa nitens, quæ prima reſurgit
Sedibus ex imis iterumque reducit olympum,
Pars mundi furvumque nitet, morteſque gubernat;
Et dominam agnoſcit Phœben, fraterna videntem
Terga, per adverſas cæli fulgentia partes.
Fataque damnoſis imitantem finibus oris.

Huic

Vulg. v. 890. HOC. 892. FULMINA. 898. INVERSO—SUB. 900. REVOCANTUR. 903. AMBIGUUM—CAUSAQUE DIEI. 905. MEDII poſt ASTRA DIE. 907. ÆTHERA. 908. DECERNUNT. 911. iterum reducit. 912. FULVUMQUE—NOCTEMQUE. 914. REGNA.

Huic parti dea nomen erit Romana per ora:
Græcia voce ſua titulum deſignat eundem.
Arce ſed in cæli, qua ſumma acclivia finem
Inveniunt, qua principium declivia ſumunt,
Culminaque inſurgunt occaſus inter & ortus,
Suſpenduntque ſuo libratum examine mundum;
Aſſerit hanc Cytherea ſibi per ſidera ſedem,
Et velut in facie mundi ſua collocat ora,
Per quæ humana regit. propria eſt hæc reddita parti
Vis, ut connubia & thalamos tedaſque gubernet.
Hæc tutela decet Venerem, ſua tela movere.
Nomen erit fortuna loco; quod percipe mente,
Ut brevia in longo compendia carmine præſtem.
At qua ſubſidit converſo cardine mundus
Fundamenta tenens, adverſum & ſuſpicit orbem,
Ac media ſub nocte jacet; Saturnus in illa
Parte ſuas agitat vires, dejectus & ipſe
Imperio quondam mundi ſolioque deorum;
Et pater in patrios exercet numina caſus,
Fortunamque ſenum. prima eſt tutela duorum,
Naſcentum atque patrum, quæ tali condita parte eſt.
Aſper, & attentus, titulum cui Græcia fecit
Dæmonium, ſignatque ſuas pro nomine vires.
Nunc age ſurgentem primo de cardine mundum
Reſpice, qua ſolitos naſcentia ſigna recurſus
Incipiunt; udus gelidis ut Phœbus ab undis
Enatat, & fulvo paulatim accenditur igne:
Hæc tua templa ferunt, Maja Cyllenie nate,
O facies ſignata nota. quod nomen & ipſi
Auctores tibi dant artis, quæ ducit Olympum:

VULG. v. 923. VELUTI FACIEM. 925. AC. 940. SOLIDO ——RECURSU. 943. TE.

In quîs fortunam natorum condidit omnem
Natura, eque illis ſuſpendit vota parentum.
Unus in occaſu locus eſt ſuper: ille ruentem
Præcipitat mundum, tenebris & ſidera mergit,
Tergaque proſpectat Phœbi, qui viderat ora.
Ne mirere, nigri ſi Ditis janua fertur,
Et finem vitæ retinet, mortique dicatur.
Hic etiam ipſe dies moritur, terraſque per orbem
Subripit, & noctis cælum ſub carcere claudit.
Necnon & fidei tutelam vindicat ipſam,
Pectoris & pondus. tanta eſt in ſede poteſtas,
Quæ vocat & condit Phœbum, recipitque refertque,
Continuatque diem. tali ſub ſorte notandæ
Templorum tibi ſunt vires, quæ pervolat omnis
Aſtrorum ſeries, ducitque & commodat illis
Ipſa ſuas leges; ſtellæque ex ordine certo,
Ut natura ſinit, luſtrant; variaſque locorum
Efficiunt vires; utcumque aliena capeſſunt
Regna, & in externis ſubſidunt hoſpita caſtris.
Hæc mihi ſub certa ſtellarum parte canentur.
Nunc ſatis eſt cæli partes tituloſque notaſſe,
Effectuſque loci per ſe cujuſque, deoſque,
Cui parti nomen poſuit, qui condidit artem,
Octo topos; per quos ſtellæ in diverſa volantes
Quos reddant motus, proprio venit ordine rerum.

Vulg. v. 946. QUA. 947. ILLA. 949. TERRIS—MERSAT. 952. LOCATUR. 953. HINC—TERRÆQUE. 954. CAPTUM. 958. CONSUMITQUE—SORTE. 959. QUAS. 961. IPSE. 969. ſtellæ diverſa VOLENTES. 970. REDDENT.

M. MANILII ASTRONOMICÔN LIBER TERTIUS.

IN nova ſurgentem, majoraque viribus auſum,
Nec per inacceſſos metuentem vadere ſaltus
Ducite Pierides: veſtros extendere fines
Conor, & inriguos in gramina ducere fontes.
Non ego in excidium cæli naſcentia bella,
Fulminis & flamma partus in matre ſepultos;
Non conjuratos reges, Trojaque cadente
Hectora venalem cineri, Priamumque ferentem;
Colchida nec referam, vendentem regna parentis
Et lacerum fratrem ſtupro; ſegeteſque virorum,
Taurorumque truces flammas, vigilemque draconem,
Et reduces annos, auroque incendia facta,
Et male conceptos partus, pejuſque necatos:
Non annoſa canam Meſſanæ bella nocentis;
Septenoſve duces, ereptaque fulmine flammis
Mœnia Thebarum, & victam, quia vicerat, urbem:
Germanoſve patris referam, matriſque nepotes;
Natorumve epulas, converſaque ſidera retro,
Ereptumque diem; nec Perſica bella profundo
Indicta, & magna pontum ſub claſſe latentem,

Vulg. v. 4. CARMINA—CANTUS. 6. FLAMMAS PARTUSQUE. 15. SEPTENOSQUE. 16. QUÆ. 17. GERMANOSQUE. 18. NATORUMQUE.

Immiſſumque fretum terris, iter æquoris undis:
Non regis magni ſpatio majore canenda,
Quam ſint acta, loquar: Romanæ gentis origo,
Quotque duces urbis, tot bella atque otia, & omnis
In populi unius leges ut ceſſerit orbis,
Differtur: facile eſt ventis dare vela ſecundis;
Fecundumque ſolum varias agitare per artes;
Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipſa
Materies niteat: ſpecioſis condere rebus
Carmina vulgatum eſt opus, & componere ſimplex.
At mihi per numeros ignotaque nomina rerum,
Temporaque & varios caſus, momentaque mundi,
Signorumque vices, parteſque in partibus ipſis,
Luctandum eſt: quæ noſſe nimis, quid? dicere quantum eſt?
Ordine quid proprio? pedibus quid jungere certis?
Huc ades, o quicumque meis advertere cœptis
Aurem oculoſque potes, veras & percipe voces;
Intendas animum: nec dulcia carmina quæras;
Ornari res ipſa negat, contenta doceri.
Et ſiqua externa referentur nomina lingua,
Hoc operis, non vatis erit. non omnia flecti
Poſſunt, & propria melius ſub voce notantur.
Nunc age ſubtili rem ſummam perſpice cura,
Quæ tibi præcipuos uſus monſtrata miniſtret,
Et certas det in arte vias ad fata videnda,
Si bene conſtiterit vigilanti condita ſenſu.
Principium rerum & cuſtos natura latentum,
Cum tantas ſtrueret moles per mœnia mundi,

Vulg. v. 22. REGES MAGNOS. 23. SI TACTA. 24. TOTQUE duces ORBIS—TOT. 33. QUORUM QUÆQUE. 35. CARMINE. 38. IMPENDAS. 44. MINISTRAT. 45. DAT.

Et circumfuſis orbem concluderet aſtris
Undique pendentem in medium, diverſaque membra
Ordinibus certis ſociaret corpus in unum,
Aëraque & terras flammamque undamque natantem
Mutua in alternum præbere alimenta juberet;
Ut tot pugnantes regeret concordia cauſas,
Staretque æterno religatus fœdere mundus;
Exceptum a ſumma ne quid ratione maneret,
Et quod erat mundi, mundo regeretur ab ipſo;
Fata quoque & vitas hominum ſuſpendit ab aſtris:
Quæ ſummas operum partes, quæ lucis honorem,
Quæ famam aſſererent, quæ numquam feſſa volarent:
Quæ, quaſi per mediam mundi præcordia partem
Diſpoſita obtineant, Phœbum lunamque vagaſque
Evincant ſtellas, necnon vincantur & ipſa.
His regimen natura dedit, propriaſque ſacravit
Unicuique vices, ſanxitque per omnia, ſummam
Undique uti fati ratio traheretur in unam.
Nam quodcumque genus rerum, quodcumque laborum,
Quæque opera atque artes, quicumque per omnia caſus
Humanæ in vitæ poterant contingere ſorte
Complexa eſt: tot & in partes, quot & aſtra locarat,
Diſpoſuit; certaſque vices, ſua munia cuique
Attribuit; totumque hominis per ſidera cenſum
Ordine ſub certo duxit, pars ſemper ut eidem

 Confinis

Vulg. v. 55. ALTERNO. 69 HUMANA in VITA. 70. NOTARAT. 71. RES POSUIT—MOMINA.

Confinis parti vicinis ſtaret in arvis.
Horum operum ſortes ad ſingula ſigna locavit,
Non ut in æterna cæli ſtatione manerent,
Et cunctos hominum pariter traherentur in ortus
Ex iiſdem repetita locis; ſed tempore ſedes
Naſcentum acciperent proprias, ſigniſque migrarent,
Atque alias alii ſors quæque accederet aſtro,
Ut caperet genitura novam per ſidera formam,
Nec tamen incerto confunderet omnia motu:
Sed cum pars operum, quæ prima condita ſorte eſt,
Accepit propriam naſcentis tempore ſedem,
Cetera ſuccedunt, ſigniſque ſequentibus hærent.
Ordo ducem ſequitur, donec venit orbis in orbem.
Has autem facies rerum per ſigna locatas,
In quibus omnis erit fortunæ condita ſumma,
Utcumque aut ſtellæ ſeptem læduntve juvantve;
Cardinibuſve movet divina potentia mundum:
Sic felix aut triſte venit per ſingula fatum,
Talis & ullius ſors eſt ſperanda negoti.
Hæc mihi ſollemni ſunt ordine cuncta canenda,
Et titulis ſignanda ſuis rerumque figuris;
Ut pateat poſitura operum nomenque genuſque.
Fortunæ ſors prima data eſt. hoc illa per artem
Cenſetur titulo, quia proxima continet in ſe
Fundamenta domus, domuique hærentia cuncta:
Qui modus in ſervis, qui ſit conceſſus in arvis,
Quaque datum magnas operum componere moles;
Ut vaga fulgentis concordant ſidera cæli.
Poſthinc militiæ locus eſt; qua quicquid in armis,
Quodve peregrinas inter verſantibus urbes

Accidere

Vulg. v. 80. ALIIS ALIO. 83. PARTE. 89. UT FIT CUM. 90. MUNDI. 92. ILLIUS. 102. POST HANC. 103. QUODQUE.

Accidere aſſuevit, titulo comprenditur uno.
Tertia ad urbanos ſtatio eſt numeranda labores.
Hoc quoque militiæ genus eſt, civilibus actis
Compoſitum, fideique tenet parentia vincla:
Format amicitias, & ſæpe cadentia fruſtra
Officia; &, cultus contingant præmia quanta,
Edocet; appoſitis cum mundus conſonat aſtris.
Judiciorum opus in quarta natura locavit,
Fortunamque fori, fundentem verba patronum,
Pendentemque reum lingua voltuque loquentis
Compoſito; & populo nudantem condita jura,
Atque expenſa ſua ſolventem jurgia fronte,
Cum judex veri nihil amplius advocat ipſo.
Quicquid propoſitas inter facundia leges
Efficit, hoc totum partem conceſſit in unam;
Atque, utcumque regunt dominantia ſidera, paret.
Quintus conjugio gradus eſt per ſigna dicatus,
Et ſocios tenet & conſortes, hoſpitiiſque
Fungitur, & ſimiles conjungit fœdere amicos.
In ſexta dives numeratur copia ſede,
Atque adjuncta ſalus rerum: quarum altera, quanti
Contingant uſus, monet; altera, quam diuturni;
Sidera ut inclinant vires, & templa gubernant.
Septima cenſetur ſævis horrenda periclis,
Si male ſubſcribunt ſtellæ per ſigna locatæ.
Nobilitas tenet octavam; qua conſtat honoris
Conditio, & famæ modus, & genus, & ſpecioſo
Gratia prætextu. nonus locus occupat omnem
Gnatorum ſortem dubiam, patrioſque timores,

Vulg. v. 111. QUARTO. 113. ROSTRISQUE LOQUENTEM. 114. IN POSITA. 119. PARENT. 121. COMITES ATQUE HOSPITIUM UNA. 122. JUNGITUR—CONJUNGENS.

Omniaque infantum mixta nutritia turba.
Huic vicinus erit, vitæ qui continet actum:
In quo sortimur mores, & qualibus omnis
Formetur domus exemplis; quaque ordine certo
Ad sua compositi discedant munera servi.
Præcipua undecima pars est in sorte locata,
Quæ summam nostri semper, viresque gubernat;
Quaque valetudo constat, nunc libera morbis,
Nunc oppressa; movent ut mundum sidera cumque.
Non alia est sedes, tempúsve genusve medendi
Quæ sibi deposcat, vel cujus tempore præstet
Auxilium in vitæ succos miscere salubres.
Ultimus & totam concludens ordine summam
Rebus apiscendis labor est, qui continet omnes
Votorum effectus, & quæ sibi quisque suisque
Proponit studia atque artes, hæc irrita ne sint:
Seu ferat officium, nutus blanditus in omnes:
Aspera sive foro per litem jurgia tentet,
Fortunamve petat pelago, ventisque sequatur:
Seu Cererem plena vincentem credita messe,
Aut repetat Bacchum per pinguia musta fluentem:
Hac in parte fides, inque hac momenta dabuntur;
Si bene convenient stellæ per signa sequentes:
Quarum ego posterius vires in utrumque valentes
Ordine sub certo reddam, cum pandere earum
Incipiam effectus. nunc ne permixta legentem
Confundant, nudis satis est insistere membris.
Et quoniam certo digestos orbe labores,
Nominaque in numerum, viresque exegimus omnes;
Athla vocant Graii; quod cuncta negotia rerum
In genera & partes bis sex divisa coërcent:
Nunc, quibus ascendant signis quandoque, canendum est.

Perpetuas

Vulg. v. 136. QUOQUE. 144. ET. 154. DIES ATQUE HÆC. 160. TOTO. 162. QUÆ. 163. COHÆRENT.

Perpetuas neque enim ſedes, eademve per omnes
Sidera naſcentes retinent: ſed tempore mutant,
Nunc huc nunc illuc ſignorum mota per orbem;
Incolumis tamen ut maneat, qui conditus ordo eſt.
Ergo age, ne falſa variet genitura figura,
Si ſua quemque voles revocare ad ſigna laborem,
Fortunæ conquire locum per ſidera cuncta:
Quæ primo pars eſt numero ſic dicta ſub athlis.
Qui tibi cum fuerit certa ratione repertus,
Cetera prædicto ſubeuntibus ordine ſignis
Conjunges, teneant proprias ut ſingula ſedes.
Et ne forte vagus fortunæ quærere ſedem
Incipias, duplici certam ratione capeſſe.
Cum tibi, naſcentis percepto tempore, forma
Conſtiterit cæli, ſtellis ad ſigna locatis,
Tranſverſo Phœbus ſi cardine celſior ibit,
Qui tenet exortum, vel qui demergit in umbras,
Per tempus licet affirmes natum eſſe diei.
At ſi ſubjectis Phœbus fulgebit in aſtris
Inferior dextra lævaque tenentibus orbem
Cardinibus, noctis fuerit per tempora natus.
Hæc tibi cum fuerint certo diſcrimine nota,
Tunc ſi forte dies naſcentem exceperit alma,
A ſole ad lunam numerabis in ordine partes
Signorum: ortivo totidem de cardine duces,
Quem bene partitis memorant horoſcopon athlis.
In quodcumque igitur numerus pervenerit aſtrum,
Hoc da fortunæ. junges tunc cetera ſignis
Athla ſuis, certo ſubeuntibus ordine cunctis.

Vulg. v. 165. EADEMQUE. 170. FATA. 171. PERQUIRE. 177. DUPLICEM CERTA. 181. UNDAS. 183. SENIS. 190. ASTRIS.

At cum obducta nigris nox orbem texerit alis,
Si quis erit, qui tum materna excesserit alvo,
Verte vias, sicut naturæ vertitur ordo.
Consule tum Phœben imitantem lumina fratris
Semper, & in proprio regnantem tempore noctis.
Quotque ab ea Phœbus partes & signa recedit,
Tot numerare jubet fulgens horoscopos a se.
Hunc fortuna locum teneat subeuntibus athlis,
Ordine naturæ sicut sunt cuncta locata.
 Forsitan & quæras agili rem corde notandam,
Qua ratione queas a tali tempore nati
Exprimere immerso surgentem horoscopon orbe.
Quod nisi subtili visum ratione tenetur,
Fundamenta ruunt artis, nec consonat ordo:
Cardinibus quoniam falsis, qui cuncta gubernant,
Mentitur faciem mundus, nec constat origo,
Flexaque momento variantur sidera templi.
Sed quanta effectu res est, tam plena laboris,
Cursibus æternis mundum per signa volantem,
Ut totum lustret curvatis arcubus orbem,
Exprimere; & vultus ejus componere certos;
Ac tantæ molis minimum comprendere punctum:
Quæ pars exortum, vel quæ fastigia mundi,
Aut seros obitus aut imum obsederit orbem.
 Nec me vulgatæ rationis præterit ordo,
Quæ binas tribuit signis surgentibus horas,
Et paribus spatiis æqualia digerit astra:
Ut parte ex illa, qua Phœbi cœperit orbis,
Discedat numerus, summamque accommodet astris,
Donec perveniat nascentis tempus ad ipsum:
Atque

Vulg. v. 215. DEPRENDERE. 217. FERAT OCCASUS aut O SEDERIT ORBE.

Atque ubi ſubſtiterit, ſignum dicatur oriri.
Sed jacet obliquo ſignorum circulus orbe,
Atque alia inflexis oriuntur ſidera membris:
Aſt illis magis eſt rectus ſurgentibus ordo,
Ut propius nobis aliquod, vel longius aſtrum eſt.
Vix finit luces cancer, vix bruma reducit:
Quam brevis ille jacet, tam longus circulus hic eſt.
Libra arieſque parem reddunt noctemque diemque.
Sic media extremis pugnant, poſtremaque primis.
Nec nocturna minus variant, quam tempora lucis:
Sed tantum adverſis idem ſtat menſibus ordo.
In tam diſſimili ſpatio, variiſque dierum
Umbrarumque modis, quis poſſit credere in auras
Omnia ſigna pari mundi ſub lege meare?
Adde quod incerta eſt horæ menſura, neque ullam
Altera par ſequitur: ſed ſicut ſumma dierum
Vertitur; & partes ſurgunt, rurſuſque recedunt:
Cum tamen in quocumque dies deducitur aſtro,
Sex habeat ſupra terras, ſex ſigna ſub illis.
Quo fit ut in binas non poſſint omnia naſci,
Cum ſpatium non ſit tantum brumalibus horis;
Si modo bis ſenæ ſervantur luce ſub omni,
Quem numerum debet ratio, ſed non capit uſus.
  Nec tibi conſtabunt aliter veſtigia veri,
Ni, lucem noctemque pares dimenſus in horas,
In quantum vario pateant ſub tempore noris;
Regulaque exacta primum formetur in hora
Quæ ſub lance dies æqua perpendat & umbras.
Hæc erit, in libra cum lucem vincere noctes
Incipiunt,

Vulg. v. 230. ILLA. 232. EXTREMAQUE SUMMIS. 239. PARS. 244. PUGNANTIBUS. 250. EXACTAS — HORA: 251. SIGNETQUE DIEM SEDES.

Incipiunt, vel cum medio concedere vere.
Tunc etenim ſolum bis ſenas tempora in horas.
Æqua patent, medio quod currit Phœbus olympo.
Is cum per gelidas hiemes ſubmotus in auſtros
Fulget in octava capricorni parte biformis;
Tunc anguſta dies vernales fertur in horas
Dimidiam atque novem: ſed nox oblita diei
Bis ſeptem, appoſita numerus ne claudicet hora
Dimidia. ſic in duodenas exit utrimque,
Et redit in ſolidum naturæ condita ſumma.
Inde cadunt noctes, ſurguntque in tempora luces;
Donec ad ardentis pugnarunt ſidera cancri.
Atque ibi converſis vicibus mutantur in horas
Brumales; noctemque dies, lucemque tenebræ
Hibernam referunt, alternaque tempora vincunt;
Nunc huc nunc illuc gradibus per ſidera certis
Impulſæ: quarum ratio manifeſta per artem
Collecta eſt, venietque ſuo per carmina textu.
Atque hæc Niliacas demum eſt menſura per oras,
Q[illegible] rigat æſtivis gravidus torrentibus arva
An[illegible]s, & erumpens imitatur ſidera mundi
Per ſeptem fauces, atque ora fugantia pontum.
Nunc age, quot ſtadiis & quanto tempore ſurgant
Sidera, quotque cadant, animo cognoſce ſagaci;
Ne magna in brevibus pereant compendia dictis.
Nobile lanigeri ſidus, quod cuncta ſequuntur,
Dena quater ſtadia exoriens, duplicataque ducit
Cum cadit: atque horam ſurgens ejuſque trientem
Occupat;

Vulg. v. 256. HIC. 261. UTRUMQUE. 271. EST ILLAS [illegible]MUM. 272. QUAS—AMNIS. 273. NILUS. 277. magna s CAREANT.

Occupat; occiduus geminat: tum cetera ſigna
Octonis creſcunt ſtadiis orientia in orbem,
Et totidem amittunt gelidas vergentia in umbras.
Hora novo creſcit per ſingula ſigna quadrante,
Tertiaque in quinas partes pars ducitur ejus.
Hæc ſunt ad libræ ſidus ſurgentibus aſtris
Incrementa: pari momento damna trahuntur,
Cum ſubeunt orbem. rurſuſque a ſidere libræ,
Ordine mutato, paribus per tempora verſa
Momentis redeunt. nam per quot creverat aſtrum
Lanigeri ſtadia aut horas, tot libra recedit.
Occiduuſque aries ſpatium tempuſque cadendi
Quod tenet, in tantum chelæ conſurgere perſtant.
Ejus in exemplum ſe ſigna ſequentia vertunt.
Hæc ubi conſtiterint vigilanti condita mente,
Jam facile eſt tibi, quod quandoque horoſcopet aſtrum,
Noſcere: cum liceat certis ſurgentia ſigna
Ducere temporibus, propriiſque aſcribere in horas
Partibus; ut ratio ſignis ducatur ab illis,
In quîs Phœbus erit; quorum mihi reddita [illegible]
Sed neque per terras omnes menſura di[illegible]
Umbrarumque eadem eſt, ſimili nec tem[illegible]
Mutantur: modus eſt varius [illegible]ione ſu[illegible]
Nam qua Phryxæi ducuntur vellera ſi[illegible]
Chelarumque fides, juſtæque examin[illegible]
Omnia conſurgunt binas ibi ſigna pe[illegible]
Quod melius recto præcingitur ordi[illegible]
Æqualiſque ſuper tranſverſum ver[illegible]m.

Vulg. v. 281. CUM. 285. QUARTAS—IN[illegible]TUR. RUENDI. 296. SI. 303. RATIONE. 304. NU[illegible]UAM. SI. 307. QUO.

Illic perpetua junguntur pace diebus
Obſcuræ noctes: æquo ſtat fœdere tempus,
Nec manifeſta patet falſi fallacia mundi,
Nec ſimilis ſimili toto nox redditur ævo.
Omnibus autumnus ſignis, ver omnibus unum;
Una quod æquali luſtratur linea Phœbo.
Nec refert tunc quo Phœbus decurrat in aſtro;
Littoreumne coquat cancrum, contrane feratur?
Sideribus mediis, an quæ ſint quattuor inter.
Quod, quamquam per tres ſignorum circulus arcus
Obliquus jaceat, recto tamen ordine zonæ
Conſurgunt, ſupraque caput ſubterque feruntur;
Et paribus ſpatiis per ſingula puncta reſurgunt:
Ac bene diviſo mundus latet orbe patetque.
At ſimul ex illa terrarum parte recedas,
Quicquid ad extremos temet deverteris axes,
Per convexa trahens greſſum faſtigia terræ,
Quam tereti natura ſolo decircinat orbem
In tumidum, & mediam mundo ſuſpendit ab omni:
T[illegible] bi conſcendes orbem, ſcandenſque rotundum
[illegible] e ſimul; fugiet pars altera terræ,
[illegible] etur: ſed quantum inflexerit orbis,
[illegible] clinabit cæli poſitura volantis.
[illegible] quæ fuerant ſurgentia limite recto
[illegible] vato ducentur in æthera tractu.
[illegible] liquo ſignorum balteus orbe,
[illegible] a [illegible] ſus erat: ſtatio quando illius una eſt,
[illegible] oſtræ n[illegible] tur ſedes. ergo ipſa moveri
Tempora [illegible] atio cogit, varioſque referre

Sub

[illegible] lg. v. 3[illegible] ILLI. 320. TERRASQUE. 321. LUSTRA. 323. [illegible] 24. AB EXTREMO—PRÆVERTERIT AXE. 325. GRA- [illegible] 26. SOLI—ORBE. 328. CONSIDES. 330. ORBEM.

Sub tali regione dies; cum ſidera flexo
Ordine conficiant curſus obliqua malignos:
Longius atque aliis aliud propiuſve recumbat.
Pro ſpatio mora cuique datur. quæ proxima nobis
Conſurgunt, longos cæli viſuntur in orbes.
Ultima quæ fulgent, citius merguntur in umbras.
Et quanto ad gelidas propius quis venerit arctos,
Tam magis effugiunt oculos brumalia ſigna:
Vixque ortis occaſus erit. ſi longius inde
Procedat, toto condentur ſingula menſe,
Tricenaſque trahet connexo tempore noctes.
Et totidem luces adiment. ſic parva dierum
Efficitur mora, & attritis conſumitur horis,
Paulatimque perit ſtatio fulgentibus aſtris,
Pluraque, per partes ſubrepto tempore, ſigna
Quærentur medio terræ celata tumore;
Abducentque ſimul Phœbum, texentque tenebras,
Menſibus ereptis donec ſit debilis annus.
Si vero natura ſinat ſub vertice cæli,
Quem gelidus rigidis fulcit compagibus axi
Æternas ſuper ire nives, boreamque riger
Prona Lycaoniæ ſpectantem membra pue
Stantis erit cæli ſpecies: laterumque me
Turbinis in morem recta vertigine cu
Inde tibi obliquo ſex tantum ſigna
Circuitu, nullos umquam fugienti
Sed teretem inclini mundum co
Hic erit una dies per ſenos und
Dimidiumque trahens contexti

Vulg. v. 341. MAGNA. 343.
BRIS. 345. OFFICIUNT OCULIS
CEDAS TOTIS — MEMBRIS. 34
RUPTO. 354. ADDUCENT. 3
TUS. 361. CURRIT. 364. ACCLI-

Numquam erit occiduus quod tanto tempore Phœbus,
Dum bis terna ſuis perluſtrat curribus aſtra;
Sed circumvolitans recto viſetur ab axe.
At ſimul e medio præceps deſcenderit orbe,
Inferiora petens devexo ſidera curru,
Et dabit in pronum laxas effuſus habenas;
Per totidem menſes junget nox una tenebras
Vertice ſub cæli. nam quiſquis ſpectat ab axe,
Dimidium e toto tantum videt orbe rotundi:
Pars latet inferior. neque enim circumvenit illum
R[illegible]acies, mediaque tenus diſtinguitur alvo.
Fugit ergo oculos ſummo ſpectantis ab axe,
Dum sex ſubmerſis vectatur Phœbus in aſtris:
Sideribus donec totidem quot menſibus actis,
Ceſſerat unde, redit; geminaſque aſcendit ad arctos;
Adducitque ſimul luces, tenebraſque relinquit.
Hic locus in binas annum nocteſque dieſque
Per duo partitæ dirimit divortia terræ.
[illegible]oniam quanto variantur tempora motu,
[illegible]e cauſis, dictum eſt; nunc accipe, ſigna
[illegible]ant in quoque loco, cedantque per horas:
[illegible]rendi poſſint orientia certis,
[illegible]a ratione horoſcopos erret.
[illegible]um certa ſub lege ſequendum;
[illegible]equeunt, per tot diſtantia motus,
[illegible]riſque ſuis exacta referri,
[illegible]itum ſibi quiſque ſequatur,
[illegible]greſſus mihi debeat artem.
[illegible]e in terrarum quiſque requiret,
Deducat

369. VERSATUR ab ORBE. 371. [illegible]OMNI. 375. ET — MUNDUM — [illegible] SUOS TENDAT. 395. PARTI.

Deducat proprias noctemque diemque per horas;
Maxima ſub cancro minimis quæ cingitur umbris:
Et ſextam ſummæ, fuerit quæ forte, diurnæ
Vicino tribuat poſt cancri templa leoni.
At quæ nocturnis fuerit menſura tenebris,
In totidem partes ſimili ratione ſecanda eſt:
Ut, quantum una ferat, tantum tribuatur ad ortus
Temporis averſo naſcentis ſidere tauri.
Has inter, quaſque accipiet Nemeæus in ortus,
Quod diſcrimen erit, per tres id divide partes;
Tertia ut accedat geminis, quæ tempora tauro
Vinciat, atque eadem cancro, ſimiliſque leoni:
Sic erit ad ſummam ratio perducta priorem,
Quam modo diviſis Nemeæus duxerat horis.
Inde pari virgo procedat temporis auctu:
Sed certa ſub lege, prioris ſemper ut aſtri
Incolumem ſervent ſummam, creſcantque novando.
His uſque ad chelas horarum partibus aucta,
Per totidem a libra decreſcent ſidera partes;
Et quantis utrimque modis tollentur ad ortus,
Diverſam in ſortem tantis mergentur ad umbras.
Hæc erit horarum ratio ducenda per orbem,
Illa quot ſtadiis oriantur quæque cadantque:
Quæ cum tercentum numeris vicenaque conſtent,
Detrahe tot ſummæ partes, quot ademit utrimque
Omnibus ex horis æſtivæ nomine lucis,
Solſtitium ſummo peragit dum Phœbus olympo.
Quodque his exuperat demptis, id didito in æquas

F Sex

Vulg. v. 403. ADVERSO. 404. NEMEEJUS HORAS. 409. QUOMODO—NEMEA SIBI DUXERIT. 412. SERVET—CRESCENSQUE. 413. DENAS—AUCTIS. 414. LIBRÆ—SIDERE. 415. IN UTRUMQUE. 420 DETRAHITUR ſummæ TOTA PARS QUOTA DEMIT. 421. MOMINE NOCTIS.

Sex partes, ſextamque ardenti trade leoni.
Rurſus qui ſteterit numerus ſub nomine noctis,
Ejus erit ſigno tauri pars illa dicanda.
Quodque hanc exuperat partem, ſuperatur ab illa,
Diſtinguitque duas medio diſcrimine ſummas;
Tertia pars ejus numero ſuperaddita tauri
Traditur & geminis. ſimili tunc cetera lucro
Procedunt, numeros ſemper tutata priores;
Augebuntque novo vicinas munere ſummas,
Donec perveniant ad juſtæ ſidera libræ:
Ex illa totidem per partes ſic breviantur,
Lanigeri ad fines: converſaque omnia lege
Accipiunt redduntque pares cedentia ſortes.
Hæc via monſtrabit ſtadiorum ponere ſummas,
Et numerare ſuos ortus per ſidera cuncta.
Quod bene cum propriis ſimul acceptaveris horis,
In nulla fallet regione horoſcopos umquam;
Cum poterunt certis numerari ſingula ſigna
Temporibus, parte ex illa quam Phœbus habebit.
Nunc quibus hiberni momentis ſurgere menſes
Incipiant (neque enim paribus per ſidera cuncta
Procedunt gradibus, nivei dum vellera ſigni
Contingant, æquum luces cogentia & umbras
Ferre jugum) magna eſt ratio, breviterque docenda.
Principio capienda tibi eſt menſura diei,
Quam minimam capricornus agit; noctiſque per horas
Quam ſummam. quoque ab juſto ſuperaverit umbra,
Et trepident luces, ejus pars tertia ſigno
Tradenda eſt medio: qua ſemper ſorte retenta;
Dimidia ut vincat primum, vincatur & ipſum
Extremo, totum in partes ita digere tempus.

His

Vulg. v. 425. MOMINE. 432. NOVEM VICENAS MOMINA. 433. TEMPORA. 435. MOMINA LEGEM. 436. PERDUNT. 453. DIMIDIO vincat.

His opibus tria ſigna valent. ſed ſumma prioris
Accedit numeri conjuncta ſequentibus aſtris.
Sic erit, ut ternis fuerit ſi longior horis
Brumali nox forte die, capricornus in hora
Dimidia attollat luces; & aquarius horæ
Ipſe ſuam ſortem ducat, ſummæque priori
Adjungat: piſces tantum ſibi temporis ipſi
Conſtituant, tantum accipiant de ſorte priorum;
Ut tribus expletis horis, noctemque diemque
Lanigero tradant æquandam tempore veris.
Incipit a ſexta tempus procedere parte
Dividuum: duplicant vires hærentia ſigna;
Ultimaque acceptas triplicant. ita ſumma diebus
Redditur: æquato ſolvuntur fœnere noctes:
Rurſus & incipiunt propria de ſorte diebus
Cedere converſa labentia tempora lege.
Namque aries totidem deducit noctibus horas,
Quot prius abſtulerant proprio ſub nomine piſces.
Hora datur tauro: cumulentque ut damna priora,
Dimidiam adjungunt gemini. ſic ultima primis
Reſpondent, pariterque illis quæ proxima fulgent:
Et media æquatis cenſentur viribus aſtra.
Præcipuoſque gerunt varianda ad tempora motus,
Hac vice deſcendunt noctes a ſidere brumæ,
Tolluntúrque dies; annique invertitur ordo,
Solſtitium tardi dum fit ſub ſidere cancri.
Tuncque diem brumæ nox æquat tempora noctis
Longa dies, ſimilique redit, quam creverat, actu.
Illa etiam poterit naſcens via ducere ad aſtrum,
Quod quandoque vadis emiſſum redditur orbi.

Vulg. v. 457. CESSERIT. 458. UT. 460. PROPRIÆ— PRIORIS. 462. QUANTUM. 463. ET. 470. DIVERSA. 478. DISCEDUNT. 479. ORBIS. 480. CUM.

Nam quota ſit lucis, ſi luce requiritur, hora
Aſpicies; atque hunc numerum revocabis in ipſum
Multiplicans decies; adjectis inſuper eidem
Quinque tamen ſummis: quia qualicumque ſub hora
Ter quinas mundi ſe tollunt ſidera partes.
Hic ubi conſtiterit numerus, conjungere & illas,
Quæ ſuperent Phœbo partes per ſigna, memento.
Ex hac tricenas ſumma per ſidera partes
Diſtribues; primamque vicem, quo Phœbus in aſtro
Fulſerit: inde aliis, ſolem quæcumque ſequentur.
Tum quo ſubſiſtet numerus conſumptus in aſtro,
Quave in parte ſuam ſummam momenve relinquit,
Hæc erit exoriens & pars, & forma. per ignes
Continua partes. ubi ſummam feceris unam,
Tricenas dabis ex illa per ſingula ſigna,
Donec deficiat numerus. quaque ille ſub aſtri
Parte cadat, credas illam cum corpore natam
Eſſe hominis, pariterque orbem vidiſſe per ignes.
Sic erit ipſe tibi rapidis quærendus in aſtris
Natalis mundi, certoque horoſcopos ortu:
Ut cum exacta fides ſteterit ſub cardine primo,
Fallere non poſſint ſummi faſtigia cæli,
Non ſeri te obitus: ſtent fundamenta ſub imo;
Stent veri ſtellarum ortus, verique ſubortus.
Omniaque in proprias vires ſorteſque recedant.
Nunc ſua reddentur generatim tempora ſignis,
Quæ diviſa etiam proprios ducuntur in annos,
Et menſes, luceſque ſuas, horaſque dierum,
Per quæ præcipuas oſtendunt ſingula vires.

Primus

Vulg. v. 494. HINC. 505. EX HOC SEDES. 506. POSSIT. 507. SIGNIFER OBLIQUUS. 509. DENIQUE UT.

Primus erit ſigni, quo ſol effulſerit, annus;
Annua quod luſtrans conſumit tempora mundum.
Proximus atque alii ſubeuntia ſigna ſequuntur.
Luna dabit menſes, peragit quod menſtrua curſum.
Tutelæque ſuæ primas horoſcopos horas
Aſſerit atque dies, traditque ſequentibus aſtris.
Sic annum, menſeſque ſuos natura dieſque,
Atque ipſas voluit numerari ſigna per horas:
Omnia ut omne foret diviſum tempus in aſtra,
Perque aliena ſuos variaret ſidera motus,
Ut cujuſque vices ageret redeuntis in orbem.
Idcirco tanta eſt rerum diſcordia in ævo,
Et ſubtexta malis bona ſunt, lacrimæque ſequuntur
Vota, nec in cunctos ſervat fortuna tenorem.
Uſque adeo permixta fluit, nec permanet uſquam;
Amiſitque fidem variando cuncta per omnes.
Non annis anni, nec menſes menſibus uſque
Conveniunt; ſeque ipſe dies, aliumque reviſit;
Horaque non ulli ſimilis producitur horæ.
Tempora quod non ſtant propriis parentia ſignis,
Per numeros omnes ævi diviſa volantis:
Taleſque efficiunt vires, caſuſve minantur,
Qualia ſunt, quorum vicibus tum vertimur, aſtra.
Sunt quibus & cæli placeat naſcentis ab ortu,
Sidere, quem memorant horoſcopon, inventuris
Parte quod ex illa deſcribitur hora diebus,
Omne genus rationis agi per tempora & aſtra;
Et capite ex uno menſes annoſque dieſque
Incipere atque horas, tradique ſequentibus aſtris:

Vulg. v. 515. ANNUM—CONSUMMAT—MUNDI. 523. ALTERNA. 527. CUNCTIS. 530. NON. 531. REQUIRIT. 533. SISTANT. 535. MENSES, CASUSQUE. 536. CONVERTIMUR. 537. PATEAT—HORÆ.

Et quamquam ſocia naſcuntur origine cuncta,
Diverſas tamen eſſe vices; quod tardius illa,
Hæc citius peragunt orbem: venit omnis ad aſtrum
Hora die bis, menſe dies ſemel, unus in anno
Menſis, & exactis bis ſex jam menſibus annus:
Difficile eſt in idem tempus concurrere cuncta,
Unius ut ſigni pariter ſit menſis & annus.
* Aſperiorem ut agat menſem: ſi menſis in aſtrum
Lætius inciderit, ſignum ſit triſte diei:
Si fortuna diem foveat, ſit durior hora.
Idcirco nihil in totum ſibi credere fas eſt;
Non annos ſignis, menſes vertentibus annis,
Menſibus aut luces, aut omnes lucibus horas:
Quod nunc illa nimis properant, nunc illa morantur;
Et modo deeſt aliis, modo adeſt; vicibuſque recedit
Aut redit; atque alio mutatur tempore tempus
Interpellatum variata ſorte dierum.
Et quoniam docui, per ſingula tempora, vitæ
Quod quandoque genus veniat, cujuſque ſit aſtri
Quiſque annus, cujus menſis ſimul hora, dieſque;
Altera nunc ratio, quæ ſummam continet ævi,
Reddenda eſt, quot quæque annos dare ſigna ferantur.
Quæ tibi, cum finem vitæ per ſidera quæris,
Reſpicienda manet ratio, numeriſque notanda.
Bis quinos annos aries, unumque triente
Fraudatum dabit. appoſitis tu, taure, duobus
Vincis; ſed totidem geminorum vinceris aſtro.
Tuque bis octonos, cancer, binoſque trientes:
Biſ-

Vulg. v. 547. SOLIBUS. 560. DUXI. 561. VENIT.

Biſque novem, Nemeææ, dabis, beſſemque ſub illis.
Erigone geminatque decem, geminatque trientem.
Nec plures fuerint libræ, quam virginis anni.
Scorpios æquabit tribuentem dona leonem.
Centauri fuerint eadem, quæ munera cancri.
Ter quinos, capricorne, dares, ſi quattuor eſſent
Appoſiti menſes. triplicabit aquarius annos
Quattuor, & menſes vitam producet in octo.
Lanigero piſces & ſorte & finibus hærent;
Luſtra duo tribuent ſolidis cum menſibus octo.
 Nec ſatis eſt annos ſignorum noſcere certos,
Ne lateat ratio finem quærentibus ævi:
Templa quoque & partes cæli ſua munera norunt,
Et proprias tribuunt certo diſcrimine ſummas,
Cum bene conſtiterit ſtellarum conditus ordo.
Sed mihi templorum tantum nunc jura canentur:
Mox veniet mixtura ſuis cum viribus omnis.
Cum bene materies ſteterit præcognita rerum,
Non interpoſitis turbabitur undique membris.
Si bene conſtiterit primo ſub cardine luna,
Qua redit in terras mundus, naſcenſque tenebit
Exortum, octonos decies ducetur in annos,
Si duo decedant. at cum ſub culmine ſummo
Conſiſtet, tribus hic numerus fraudabitur annis.
Bis quadragenis occaſus dives in ortos
Solus erat, numero niſi deeſſet olympias una.
Imaque tricenos bis fundamenta per annos
Cenſentur, bis ſex adjectis menſibus ævo.
Quodque prius natum fuerit dextrumque trigonum,
Hoc ſexagenos tribuit, duplicatque quaternos.
Quod fuerit lævum prælataque ſigna ſequetur,

Vulg. v. 578. PRODUCIT. 579. PISCIBUS AST ARIES— HÆRENS. 580. DECEM TRIBUET SOLIS. 591. QUO. 595. ACTU. 596. SOLIS.

Tricenos annos duplicat, tres inſuper addit.
Quæque ſuper ſignum naſcens a cardine primum
Tertia forma eſt, & ſummo jam proxima cælo,
Hæc ter vicenos geminat, tres abſtrahit annos.
Quæque infra veniet ſpatio diviſa ſub æquo,
Per quinquagenas complet ſua munera brumas.
Quemque locum ſuperat naſcens horoſcopos, ille
Dena quater revocat vertentis tempora ſolis,
Accumulatque duos curſus, juvenemque relinquit.
At qui præcedit ſurgentis cardinis horam,
Vicenos ternoſque dabit naſcentibus annos,
Vix deguſtatam rapiens ſub flore juventam.
Quod ſuper occaſus templum eſt, hoc dena remittit
Annorum ſpatia, & decimum tribus ampliat annum.
Inferius puerum interimet: bis ſexque peracti
Immatura trahent natales corpora morti.
  Sed tamen in primis memori ſunt mente notanda,
Partibus adverſis quæ ſurgunt condita ſigna,
Diviſumque tenent æquo diſcrimine cælum;
Quæ tropica appellant, quod in illis quattuor anni
Tempora vertuntur ſignis, nodoſque reſolvunt;
Totumque emittunt converſo cardine mundum,
Inducuntque novas operum, rerumque figuras.
  Cancer ad æſtivæ fulget faſtigia zonæ,
Extenditque diem ſummum, parilique receſſu
Deſtruit: at, quanto fraudavit tempore luces,
In tantum noctes auget: ſtat ſumma per omne.
Tunc Cererem fragili properant deſtringere culmo;
Graius & in patrias denudat membra palæſtras;

Et

Vulg. v. 614. TENTATUM eſt dena. 615. DECIMAM—APPLICAT AUCTIS. 626. PARVOQUE. 627. UT. 628. AUGESCAT—OMNES. 629. PROPERAT DISTINGUERE. 630. CAMPUS—VARIAS DESTRINGUNT.

Et tepidum pelagus ſiccatis languet in undis.
Tunc & bella fero tractantur Marte cruenta;
Nec Scythiam defendit hiems: Germania ſicca
Jam tellure fugit; Nilusque tumeſcit in arva.
Hic rerum ſtatus eſt, cancri cum ſidere Phœbus
Solſtitium facit, & ſummo vectatur olympo.
Parte ex adverſa brumæ capricornus inertis
Per minimas ſurgit luces, & maxima noctis
Tempora; producitque diem, tenebraſque reſolvit:
Inque vicem nunc damna facit, nunc tempora ſupplet.
Tunc riget omnis ager, clauſum mare, condita caſtra.
Nec tolerant medias hiemes ſudantia ſaxa.
Statque uno natura loco, paulumque quieſcit.
Proxima in effectu, & ſimiles referentia motus,
Eſſe ferunt luces æquantia ſigna tenebris.
Namque aries Phœbum repetentem ſidera cancri
Inter principium reditus finemque coërcet,
Tempora diviſo jungens concordia mundo:
Convertitque vices, victumque a ſidere brumæ
Exſuperare diem jubet, & ſuccumbere noctes;
Æſtivi donec veniant ad ſidera cancri.
Tunc primum miti pelagus conſternitur unda,
Et varios audet flores emittere tellus.
Tunc pecudum volucrumque genus per pabula læta
In Venerem paſtumque ruit, totumque canora
Voce nemus loquitur, frondemque vireſcit in omnem:
Viribus in tantum ſegnis natura movetur.

Vulg. v. 631. JACTATIS. 636. VERSATUR. 637. BRUMAM—INERTEM. 638. COGIT. 644. effectu ſimiles. 645. NOCTES—DIEBUS. 649. AD SIDERA. 655. PARTUMQUE.

Huic ex adverſo ſimili cum ſorte refulget
Libra, diem noctemque pari cum fœdere ducens;
Tantum quod victas uſque ad ſe vincere noctes
Ex ipſa jubet ad brumam, cum tempora vertit.
Tum Liber gravida deſcendit lenis ab ulmo,
Pinguiaque e preſſis exſpumant muſta racemis.
Mandant & ſulcis Cererem, dum terra tepore
Autumni reſoluta patet, dum ſemina ducit.
Quattuor hæc & in arte valent; ut tempora vertunt,
Sic hos aut illos rerum flectentia caſus,
Nec quicquam in prima patientia ſede manere.
Sed non per totas æqua eſt verſura figuras,
Omnia nec plenis flectuntur tempora ſignis.
Una dies ſub utroque æquat ſibi ſidere noctem,
Dum libra atque aries autumnum verque figurant.
Una dies toto cancri longiſſima ſigno,
Cui nox æqualis capricorni ſidere fertur.
Cetera nunc urgent vicibus, nunc tempore cedunt.
Una ergo in tropicis pars eſt cernenda figuris,
Quæ moveat mundum, quæ rerum tempora mutet,
Facta novet, conſulta alios declinet in uſus,
Omnia in adverſum flectat, contraque revolvat.
Has quidam vires octava in parte reponunt.
Sunt quibus eſſe placet decimam. nec defuit auctor,
Qui primæ momenta daret frenoſque dierum.

Vulg. v. 660. QUO. 661. VINCUNT. 662. PLENUS. 665. IMPRESSIS DESPUMANT. 666. ET tempora. 667. ATQUE. 670. VERTUNTUR SIDERA. 671. TEMPORE. 672. NAM. 678. FATA. 679. MOMINE—RURSUSQUE. 681. DECIMAS.

M. MANILII ASTRONOMICÔN

LIBER QUARTUS.

QUID tam ſollicitis vitam conſumimus annis?
Torquemurque metu, cæcaque cupidine rerum?
Æterniſque ſenes curis, dum quærimus ævum,
Perdimus; & nullo votorum fine beati
Victuros agimus ſemper, nec vivimus umquam?
Pauperiorque bonis quiſque eſt, quo plura pararit?
Nec quod habet, numerat: tantum quod non habet, optat?
Cumque ſibi parvos uſus natura repoſcat,
Materiam ſtruimus magnæ per vota ruinæ?
Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas?
Et ſummum cenſus pretium eſt effundere cenſum?
Solvite, mortales, animos, curaſque levate,
Totque ſupervacuis vitam deplete querelis.
Fata regunt orbem, certa ſtant omnia lege,
Singula per proprios ſignantur tempora caſus.
Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.
Hinc & opes & regna fluunt, & ſæpius orta
Paupertas; arteſque datæ, moreſque creatis,
Et vitia, & clades, damna, & compendia rerum.
Nemo carere dato poterit, nec habere negatum;
For-

Vulg. v. 6. REQUIRIT. 8. SUI. 15. LONGAQUE per CERTOS—CURSUS. 17. TUNC. 18. CREATI. 20. CARET DAMNO.

Fortunamve ſuis invitam prendere votis,
Aut fugere inſtantem. ſors eſt ſua cuique ferenda.
An, niſi fata darent leges vitæque neciſque,
Fugiſſent ignes Æneam? Troja ſub uno
Non everſa viro fatis viciſſet in ipſis?
An lupa projectos nutriſſet Martia fratres?
Roma caſis enata foret? pecudumque magiſtri
In Capitolinos duxiſſent fulmina montes?
Includive ſua potuiſſet Juppiter arce?
Captus & a captis orbis foret igne ſepulto?
Vulneribus victor repetiſſet Mucius urbem?
Solus & oppoſitis clauſiſſet Horatius armis
Pontem urbemque ſimul? rupiſſet fœdera virgo?
Treſque ſub unius fratres virtute jacerent?
Nulla acies tantum vicit: pendebat ab uno
Roma viro, regnumque orbis ſortita jacebat.
Quid referam Cannas, admotaque mœnibus arma?
Varronemque fuga magnum (quod vivere poſſit
Poſtque tuos Thraſimene lacus) Fabiumque morando.
Accepiſſe jugum victas Carthaginis arces?
Speratum Hannibalem noſtris cecidiſſe catenis
Exilium regi furtiva morte luiſſe?
Adde & utrimque Italas acies, Romamque ſuiſmet
Pugnantem membris. adice & civilia bella;
Et Cinnam in Mario, Mariumque in Cæſare victum:
Quod conſul totiens, exul; quod de exule conſul;
Quod jacuit Libycis compar jactura ruinis,
Eque crepidinibus cepit Carthaginis orbem;

Hoc

Vulg. v. 23. AT. 26. AUT. 27. ET NATA. 28. AUXISSENT CULMINA. 30. orbis foret: igne ſepulto. 38. PROFUGUM—QUAM—POSSE. 39. MORANTEM. 43. ETIAM VIRES ITALAS. 45. CIMBRUM—CARCERE. 46. EXULQUE EX. 47. ET. 48. URBEM.

Hoc niſi fata darent, numquam fortuna tuliſſet.
Quis te Niliaco periturum litore, Magne,
Poſt victas Mithridatis opes, pelaguſque receptum,
Et tres emenſo meritos ex orbe triumphos,
Cum jam etiam poſſes alium componere Magnum,
Crederet; ut corpus ſepeliret naufragus ignis,
Ejectæque rogum facerent fragmenta carinæ?
Quis tantum mutare poteſt ſine numine fati?
Ille etiam cælo genitus, cæloque receptus,
Cum bene compoſitis victor civilibus armis
Jura togæ regeret, totiens prædicta cavere
Vulnera non potuit: toto ſpectante ſenatu,
Indicium dextra retinens nomenque, cruore
Delevit proprio; poſſent ut vincere fata.
Quid numerem everſas urbes, rerumque ruinas?
Inque rogo Crœſum; Priamumque in litore truncum,
Cui nec Troja rogus? quid Xerxem, majus & ipſo
Naufragium pelago? quid Grajo ſanguine regem
Romanis poſitum? raptoſque ex ignibus ignes,
Cedentemque viro flammam, quæ templa ferebat?
Quot ſubitæ veniunt validorum in corpora mortes?
Seque ipſæ rurſus fugiunt, errantque per omnes.
Ex ipſis quidam elati rediere ſepulchris:
Atque his vita duplex, illis vix contigit una.
Ecce levis perimit morbus, graviorque remittit:
Succumbunt artes, rationis vincitur uſus.
Cura nocet, ceſſare juvat: mora ſæpe malorum
Dat cauſas; læduntque cibi, parcuntque venena.
Degenerant nati patribus, vincuntque parentes,
Ingeniumque ſuum retinent. tranſitque per illum,
Ex

Vulg. v. 53. COGNOSCERE. 63. REGUMQUE. 66. CAPTO. 68. QUI. 70. IGNES.

Ex illo fortuna venit. furit alter amore,
Et pontum tranare poteſt, & vertere Trojam:
Alterius ſors eſt ſcribendis legibus apta.
Ecce patrem nati perimunt, natoſque parentes:
Mutuaque armati coëunt in vulnera fratres.
Non hominum hoc ſcelus eſt: coguntur tanta moveri;
Inque ſuas ferri pœnas, lacerandaque membra.
Quod Decios non omne tulit, non omne Camillos
Tempus, & invicta devictum mente Catonem;
Materies in rem ſuperat, res lege repugnat.
Et neque paupertas breviores excipit annos,
Nec ſunt immenſis opibus venalia fata.
Sed rapit ex tecto funus fortuna ſuperbo,
Indicitque rogum ſummis, ſtatuitque ſepulchrum.
Quantum eſt hoc regnum, quod regibus imperat ipſis?
Quin etiam infelix virtus, & noxia felix:
Et male conſultis pretium eſt, prudentia fallit:
Nec fortuna probat cauſas, ſequiturque merentes;
Sed vaga per cunctos nullo diſcrimine fertur.
Scilicet eſt aliud, quod nos cogatque regatque,
Majus; & in proprias ducat mortalia leges;
Attribuatque ſuos ex ſe naſcentibus annos,
Fortunæque vices. permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominum: non ſeminis ille
Partus erit; quid enim nobis commune, feriſque?
Quiſve in portenti noxam peccarit adulter?
Aſtra novant formas, cælumque interpolat ora.
Denique ſi non eſt, fati cur traditur ordo,
Cunctaque temporibus certis ventura canuntur?

Nec

Vulg. v. 84. NOSTRUM hoc BELLUM. 87. INVICTUM DEVICTA MORTE. 88. SED. 91. SCEPTRO. 105. INTERSERIT.

Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,
Virtutemve ſuis fraudare in præmia donis.
Nam neque mortiferas quiſquam magis ederit herbas,
Quod non arbitrio veniunt, ſed ſemine certo:
Gratia nec levior tribuetur dulcibus eſcis,
Quod natura dedit fruges, non noſtra voluntas.
Sic hominum meritis tanto ſit gratia major,
Quod cælo gaudente venit: rurſuſque nocentes
Oderimus magis, in culpam pœnaſque creatos.
Nec refert, ſcelus unde cadat: ſcelus eſſe fatendum.
Hoc quoque fatale eſt, ſic ipſum expendere fatum.
Quod quoniam docui, ſupereſt nunc ordine certo
Cæleſtes fabricare gradus, qui ducere flexo
Tramite prudentem valeant ad ſidera vatem.
Nunc tibi ſignorum mores, ſummumque colorem;
Et ſtudia & varias artes, ex ordine reddam.
Dives fecundis aries in vellera lanis,
Exuviiſque novus rurſum, ſpem ſemper habebit:
Naufragiumque inter ſubitum cenſuſque beatos
Creſcendo cadet, & votis in damna feretur:
In jugulumque dabit fructus, & mille per artes
Vellera diverſos ex ſe parientia quæſtus:
Nunc glomerare rudes, nunc rurſus ſolvere lanas,
Nunc tenuare levi filo, nunc ducere tela:
Nunc emere, & varias in quæſtum vendere veſtes,
Quis ſine non poterant ullæ ſubſiſtere gentes:
Vel ſine luxuria tantum eſt opus. ipſa ſuiſmet
Aſſe-

Vulg. v. 110. MINUS ODERIT. 113. ULLA. 114. MENTI tanto FIT GLORIA. 123. STUDII varias. 125. EXUTUSQUE NOVIS. 127. NATIS. 131. TELAS.

Aſſeruit Pallas manibus, dignumque putavit,
Seque in Arachnea magnum portaſſe triumphum.
Hæc ſtudia & ſimiles dicet naſcentibus artes;
Sed dubia in trepido præcordia pectore finget,
Seque ſua ſemper cupientia vendere laude.
 Taurus ſimplicibus dictabit rura colonis;
Pacatique labor veniet: nec præmia laudis,
Sed terræ tribuet partus. ſubmittit in aſtris
Colla, jugumque ſuis poſcit cervicibus ipſe.
Ille, ſuis Phœbi portat cum cornibus orbem,
Militiam dicit terris, & ſegnia rura
In veteres revocat cultus, dux ipſe laboris;
Nec jacet in ſulcis, volvitque in pulvere pectus.
Serranos Curioſque tulit, faſceſque per arva
Tradidit; eque ſuo dictator venit aratro.
Laudis amor, tacitæ mentes, & corpora tardâ
Mole valent, habitatque puer ſub fronte Cupido.
 Mollius e geminis ſtudium eſt, & mitior ætas;
Per varios cantus, modulataque vocibus ora,
Et graciles calamos, & nervis inſita verba,
Ingenitumque ſonum: labor eſt etiam ipſa voluptas.
Arma procul, lituoſque volunt, triſtemque ſenectam:
Otia & æternam peragunt in amore juventam.
Inveniunt & in aſtra vias, numeriſque modiſque
Conſummant orbem, poſtque ipſos ſidera linquunt.
Natura ingenio minor eſt, perque omnia ſervit.
In tot fecundi gemini commenta feruntur.
 Cancer ad ardentem fulgens in cardine metam,
Quam Phœbus ſummis revocatus curribus ambit,
Arti-

Vulg. v. 136. PUTAT ESSE. 138. ET dubia trepido. 140. DONABIT. 141. PACATISQUE. 142. ARATRIS. 145. INDICIT. 147. SOLVITQUE. 157. MORTE. 159. POSTQUAM. 162. VITTAM.

Articulum mundi retinet, luceſque reflectit.
Ille tenax animi, nulloſque effuſus in uſus,
Attribuit varios quæſtus artemque lucrorum:
Merce peregrina fortunam ferre per urbes,
Et gravia annonæ ſpeculantem incendia ventis
Credere opes, orbique orbis bona vendere poſſe,
Totque per ignotas commercia jungere terras,
Atque alio ſub ſole novas exquirere prædas,
Et rerum pretio ſubitos componere cenſus.
Navigat, & celeres optando ſortibus annos,
Dulcibus uſuris, æquo quoque, tempora vendit.
Ingenium ſolers, ſuaque in compendia pugnax.
 Quis dubitet vaſti quæ ſit natura leonis?
Quaſque ſuo dictet ſigno naſcentibus artes?
Ille novas ſemper pugnas, nova bella ferarum
Apparat, & ſpolio vivit pecorumque rapinis:
Hic labor, hoc ſtudium, poſtes ornare ſuperbos
Pellibus, & captas domibus præfigere prædas,
Et pacare metu ſilvas, & vivere rapto.
Sunt quorum ſimiles animos nec mœnia frenent,
Sed pecudum in mortes media graſſantur in urbe,
Ut laceros artus ſuſpendant fronte tabernæ,
Luxuriæque parent cœnam, moreſque lucrentur.
Ingenium ad ſubitas iras facileſque receptus
Æquale; & puro ſententia pectore ſimplex.
 At quibus Erigone dixit naſcentibus ævum,
Apta magiſterio, nodoque coërcita virgo,
Ab ſtudio ducet mores, & pectora doctis
Artibus inſtituet: nec tam compendia cenſus,

Vulg. v. 169. ORBISQUE ORBI. 179. PECORUM SPOLIO VIVITQUE. 180. HOC HABET. 184. PECORUM MEMBRIS—GRASSENTUR. 185. ET 186. CÆDEM MORTESQUE. 187. RECESSUS. 188. AC QUALE EST PUERO. 190. ORA—NUDOSQUE. 191. AD STUDIUM DUCIT. 192. INSTITUIT.

Quam cauſas vireſque dabit perquirere rerum.
Illa decus linguæ faciet, regnumque loquendi;
Atque oculos mentis, qui poſſint cernere cuncta,
Quamvis occultis naturæ condita cauſis.
Hic & ſcriptor erit velox, cui litera verbum eſt;
Quique notis linguam ſuperet, curſimque loquentis
Excipiat longas nova per compendia voces.
Ingenio bonus: at teneros pudor impedit annos,
Magnaque naturæ cohibendo munera frenat.
Nec fecundus erit (quid mirum in virgine?) partus.
  Librantes noctem chelæ cum tempore lucis,
Cum nova maturi guſtamus munera Bacchi,
Menſuræ tribuent uſus, ac pondera rerum,
Et Palamedeis certantem viribus ortum,
Qui primus numeros rebus, qui nomina ſummis
Impoſuit, certumque modum, propriaſque figuras.
Hic etiam legum tabulas, & condita jura
Noverit, aque notis levibus pendentia verba;
Et licitum ſciet, & vetitum quæ pœna ſequatur,
Perpetuus populi privato in limine prætor.
Non alio potius genitus ſit Servius aſtro,
Qui leges proprias poſuit, cum jura retexit.
Denique in ambiguo fuerit quodcumque locatum,
Et rectoris egens, diriment examina libræ.
  Scorpios armatæ metuendus cuſpide caudæ,
Qua, ſua cum Phœbi currum per ſidera ducit,
Rimatur terras, & ſulcis ſemina miſcet,

In

Vulg. v. 195. QUÆ POSSIT. 200. IN VITIO. 202. HINC—QUOD. 204. PER—POST ANNUM TEMPORA. 205. ET—ET. 207. MOMINA. 210. ATQUE. 214. POTIUS—QUAM. 217. ARMATA VIOLENTA—CAUDA. 218. QUI.

In bellum ardentes animos, & Martia corda
Efficit, & multo gaudentem ſanguine Syllam:
Nec præda, quam cæde magis. quin ipſa ſub armis
Pax agitur: capiunt ſaltus, ſilvaſque pererrant.
Nunc hominum, nunc bella gerunt violenta ferarum:
Nunc caput in mortem vendunt, & funus arenæ:
Atque hoſtem ſibi quiſque parat, cum bella quieſcunt.
Sunt quibus & ſimulacra placent, & ludus in armis;
Tantus amor pugnæ, diſcuntque per otia bellum,
Et quodcumque nepæ ſtudium producitur aſtro.
At quîs ſemifero centauri in corpore ſors eſt
Naſcendi conceſſa, libet ſubjungere currus,
Ardentes & equos ad mollia ducere frena,
Et totis armenta ſequi paſcentia campis,
Quadrupedum omne genus poſitis domitare magiſtris,
Exarmare tigres, rabiemque auferre leoni,
Cumque elephante loqui, tantamque aptare docendo
Artibus humanis varia ad ſpectacula molem.
Quippe feræ mixtum eſt hominis per ſidera corpus:
Impoſitumque manet: quocirca regnat in illas.
Quodque intenta gerit curvato ſpicula cornu;
Et nervos tribuit membris, & acumina cordi,
Et celeres motus, nec delaſſabile pectus.
Veſta tuos, capricorne, fovet penetralibus ignes:
Hinc artes ſtudiumque trahis. nam quicquid in uſus
Ignis eget, poſcitque novas ad munia flammas,

Vulg. v. 220. CASTRA. 221. CIVEM. 222. CUMQUE. 228. pugnæ EST. 229. PARI—ARTE. 230. QUIBUS IN BIFERO centauri corpore. 235. EXORARE. 236. LOQUENDO. 245. AGIT—MUNERA.

Sub te cenſendum eſt : ſcrutari cæca metalla ,
Depoſitas & opes terrarum exquirere venis ;
Materiamque manu certa duplicarier arte :
Quicquid & argento fabricetur , quicquid & auro :
Quòd ferrum calidi ſolvant atque æra camini,
Conſummentque foci Cererem, tua munera ſurgent.
Addis & in veſtes ſtudium, mercemque fugacem ,
Frigore brumalem ſervans per ſæcula ſortem ,
Qua retrahis ductas ſumma ad faſtigia noctes ,
Naſcentemque foves revocatis lucibus annum.
Hinc & mobilitas rerum , mutataque ſæpe
Mens natat. at melior juncta ſub priſte ſenecta eſt :
Pars prior at Veneri mixto cum crimine ſervit.
Ille quoque , inflexa fontem qui projicit urna ,
Cognatas tribuit juvenilis aquarius artes.
Cernere ſub terris undas , inducere terris ,
Ipſaque converſis aſpergere fluctibus aſtra ,
Littoribuſque novis per luxum inludere ponto ,
Et varios fabricare lacus , & flumina ficta ,
Et peregrinantes domibus ſuſpendere rivos.
Mille ſub hoc habitant artes , quas temperat unda.
Quæ per aquas veniunt operum , ponteſque ſequuntur.
Quippe etiam mundi faciem , ſedeſque movebit
Sidereas , cælumque novum verſabit in orbem.
Mite genus , dulceſque fluunt ab ſidere partus :
Pectora nec ſordent : faciles in damna feruntur :
Nec deeſt , nec ſupereſt cenſus. ſic profluit urna.
Ultima quos gemini producunt ſidera piſces ,
His erit in pontum ſtudium , vitamque profundo
Credent , & puppes , aut puppibus arma parabunt ;

Quic-

Vulg. v. 247. TERRÆQUE EXURERE VENAS. 251. CONSUMANTQUE. 253. SIDERA. 255. FACIS. 257. JUNCTO SUB PISCE. 263. LUDERE. 270. DOCILESQUE.

Quicquid & in proprios pelagus deſiderat uſus.
Innumeræ veniunt artes. vix nomina rebus
Sufficiunt. tot ſunt parvæ quoque membra carinæ.
Adde gubernandi ſtudium. pervenit in aſtra,
Et pontum cælo conjunxit. noverit orbem
Fluminaque & portus mundi ventoſque, neceſſe eſt.
Jamque huc atque illuc agilem convertere clavum,
Et frenare ratem, fluctuſque effindere rectos;
Aut remos agitare, & lentas flectere tonſas:
Et placidum inductis everrere retibus æquor,
Littoribuſque ſuis populos exponere captos;
Aut uncos celare cibis, aut carcere fraudem:
Navales etiam pugnas, pendentia bella
Attribuunt, pelagique infectos ſanguine fluctus.
Fecundum genus eſt natis, & amica voluptas,
Et celeres motus, mutataque cuncta per ævum.
 Hos tribuunt mores, atque has naſcentibus artes
Bis ſex natura propria pollentia ſigna.
Sed nihil in ſemet totum valet. omnia vires
Cum certis ſociant ſignis ſub ſortibus æquis,
Et velut hoſpitio, mundi commercia jungunt,
Conceduntque ſuas partes retinentibus aſtris.
Quapropter Grajæ dixere Decania gentes.
A numero nomen poſitum eſt, quod partibus aſtra
Condita tricenis triplici ſub ſorte feruntur,
Et tribuunt denas in ſe coëuntibus aſtris,
Inque vicem ternis habitantur ſingula ſignis.
Sic altis natura manet conſepta tenebris,
Et verum in cæco eſt, multaque ambagine rerum.
Nec brevis eſt uſus, nec amat compendia cælum.
Verum aliis alia oppoſita eſt & fallit imago,
Mentiturque ſuas vires, & munia celat:

Vulg. v. 278. QUOT. 293. MATERIA. 295. PARTIBUS. 298. QUAM PARTEM DECIMAM. 302. SIDERA. 307. MOMINA.

Quæ tibi non oculis, alta ſed mente fuganda eſt
Caligo; penituſque deus, non fronte notandus.
Nunc quæ ſint conjuncta quibus quove ordine reddam;
Ne lateant aliæ vires aliena per aſtra.
Namque aries primam ſortem ſibi vindicat ipſi:
Altera ſors tauro, geminis ſors tertia cedit.
Sic inter trinos diviſum ducitur aſtrum;
Totque dabit vires, dominos quotcumque recepit.
Diverſa in tauro ratio eſt, nec ſorte ſub ulla
Cenſetur: cancro primam, mediamque leoni,
Extremam Erigonæ tribuit. natura per aſtrum
Stat tamen, & proprias miſcet per ſingula vires.
Libra decem partes geminorum prima capeſſit;
Scorpios adjunctas: centauri tertia ſors eſt.
Nec quiſquam numero diſcernitur: ordine cedit.
Cancer in adverſum capricorni dirigit aſtrum,
Bis quinas primum partes dignatus in illo
Temporis articulo, ſub quo cenſetur & ipſe;
Quod facit æquales luces brumalibus umbris,
Cognatamque gerit diverſo in cardine legem.
Alterius ſortis perfundit aquarius ignes,
Quem ſubeunt piſces extremo ſidere cancri.
At leo conſortis meminit, ſub lege trigoni,
Lanigerumque ducem recipit; taurumque quadrato
Conjunctum ſibi: ſub geminis ſors tertia fertur:
Hos quoque conjungit per ſenos linea flexus.
Præcipuum Erigone cancro concedit honorem,
Cui primam tribuit ſortem. vicina relicta eſt
Vicino, Nemeææ, tibi. ſors ipſius ima eſt,

Vulg. v. 312. PARTEM. 313. PARS. 314. IN TER DENAS. 316. PARTE ſub ILLA. 321. ADJUNCTAM—PARS. 328. PARTIS. 332. PARS. 335. PARTEM. 336. PARS.

Quæ faſtidito conceſſa eſt jure potiri.
Sed libra exemplo gaudet, pariterque regentem
Noctes atque dies diverſo in tempore ſecum
Lanigerum ſequitur. veris juga temperat ille:
Hæc autumnales componit lucibus horas.
Nulli concedit primam, traditque ſequenti
Vicinam ſortem. centauri tertia ſumma eſt.
Scorpios in prima capricornum ſorte locavit:
Alterius dominum fecit, cui nomen ab undis:
Extremas voluit partes ſub piſcibus eſſe.
At qui contento minitatur ſpicula nervo,
Lanigero primas tradit ſub jure trigoni,
Et medias tauro partes, geminiſque ſupremas.
Nec manet ingratus capricornus crimine turpi,
Sed munus reddit cancro, recipitque receptus,
Principiumque ſui donat. conjuncta leonis
Regna ferunt, ſummas partes at virginis eſſe.
Fontibus æternis gaudens urnaque fluenti
Jura ſui libræ permittit prima regenda:
Hærenteſque decem partes nepa vindicat ipſi:
Summas centaurus retinet juvenile per aſtrum.
Jam ſuperant gemini piſces, qui ſidera claudunt.
Lanigero primos tradunt in finibus uſus.
Perque decem medias partes tu, taure, receptus.
Quod ſupereſt, ipſi ſumunt: utque orbe feruntur
Extremo, ſic & ſortis pars ultima cedit.
Hæc ratio retegit latitantis robora mundi,
In pluresque modos repetitaque munia cælum
Dividit, & melius ſociat, quo ſæpius, orbem.
Nec tua ſub titulis fallantur pectora notis:
Diſſimulant, non ſe oſtentant mortalibus aſtra.

Vulg. v. 343. PARTEM. 344. PARTE. 345. QUI nomen fecit. 361. ATQUE. 364. NOMINA. 366. NE. 367. non OSTENDUNT.

Altius eſt acies animi mittenda ſagacis;
Inque alio quærenda manent, junctiſque ſequentum
Viribus: & cujus ſigni quis ſorte creatur,
Ejus habet mores, atque illo naſcitur aſtro.
Talis per denas ſortes natura feretur.
Teſtis erit varius ſub eodem ſidere fœtus,
Quodque in tam multis animantum millibus, uno
Quæ veniunt ſigno, tot ſunt, quot corpora, mores;
Et genus externum referunt aliena per aſtra,
Confuſique fluunt partus hominum atque ferarum.
Scilicet in ſortes junguntur condita plures,
Diverſaſque ferunt proprio ſub nomine leges.
Nec tantum lanas aries, nec taurus aratra,
Nec gemini muſas, nec merces cancer amabit,
Nec leo venator veniet, nec virgo magiſtra,
Menſuris aut libra potens, aut ſcorpios armis,
Centauruſque feris, igni capricornus, & undis
Ipſe ſuis juvenis, geminique per æquora piſces;
Mixta ſed in plures ſociantur ſidera vires.
Multum, inquis, tenuemque jubes me ferre laborem,
Rurſus & in magna mergis caligine mentem;
Cernere cum facili lucem ratione viderer.
Quod quæris, deus eſt. conaris ſcandere cælum,
Fataque fatali genitus cognoſcere lege,
Et tranſire tuum pectus, mundoque potiri?
Pro pretio labor eſt, nec ſunt immunia tanta.
Nec mirere viæ flexus, rerumque catenas.
Admitti potuiſſe ſat eſt. ſint cetera noſtra.
At niſi perfoſſis fugiet te montibus aurum,
Obſtabitque ſuis opibus ſuperaddita tellus.
Ut veniant gemmæ, totus tranſibitur orbis.

Nec

Vulg. v. 369. ALTO–SEQUENDUM. 370. PARTE. 378. PARTES. 395. SUNT.

Nec lapidum pretio pelagus cepiſſe pigebit.
Annua ſolliciti conſummant vota coloni :
Et quantæ mercedis erunt fallacia rura ?
Quæremus lucrum navi, Martemque ſequemur
In prædas ? pudeat tanto bona velle caduca :
Luxuriæ quoque militia eſt, vigilatque culinis
Venter : & , ut pereant, ſuſpirant ſæpe nepotes.
Quid cælo dabimus ? quantum eſt, quo veneat omne ?
Impendendus homo eſt, deus eſſe ut poſſit in ipſo.
  Hac tibi naſcentum mores ſunt lege notandi.
Nec ſatis eſt ſignis dominantia diſcere ſigna
Per denos numeros, & quæ ſint inſita cuique.
Sed proprias partes ipſas ſpectare memento,
Vel glacie rigidas, vel quas exuſſerit ignis,
Et ſteriles utroque modo, quîs largior humor,
Quîſve minor juſto nocuit. namque omnia mixtis
Viribus, & vario conſurgunt ſidera textu.
Eſt æquale nihil. terrenos aſpice tractus,
Et maris, & pronis fugientia flumina rivis.
Crimen ubique frequens, & laudi noxia juncta eſt.
Sic ſterilis lætis rubigo intervenit arvis,
Ac ſubito perimit parvos diſcrimine fœtus :
Et modo portus erat pelagi, jam vaſta Charybdis,
Laudatique cadit poſt paulum gratia ponti :
Et nunc per ſcopulos, nunc campis labitur amnis ;
Aut faciens iter, aut quærens curritve reditve.
Sic etiam cæli partes variantur in aſtris.
Ut ſignum a ſigno, ſic a ſe diſcrepat ipſum ;

Vulg. v. 404. VIGIL, ATQUE RUINIS. 413. TAMEN QUAS. 414. QUASQUE minor JAM SUCCUS OBIT. 417. NOTIS—RIPIS. 419. TERRIS lætis—ANNUS. 420. SUBITOS RUMPIT PARVO. 421. FACTA. 423. CAMPOS. 424. URITVE.

Momentoque negat vires, auramque salubrem.
Quodque per has geritur partes, sine fruge creatur;
Aut cadit, aut multis sentit bona mixta querelis.
Hæ mihi signandæ proprio sunt ordine partes.
Sed quis tot numeros totiens sub lege referre,
Tot partes iterare queat, tot dicere summas,
Proque artis causis faciem mutare loquendi?
Incipimus si verba, piget; quod gratia deerit:
In vanumque labor cedit, quem despicit auris.
Sed mihi per carmen fatalia jura ferenti,
Et sacros cæli monitus, ad jussa loquendum est:
Nec fingenda datur, tantum monstranda figura.
Ostendisse deum nimis est: dabit ipse sibimet
Pondera. nec fas est verbis splendescere mundum:
Rebus erit major. nec parva est gratia nostri
Oris, si tantum poterit signare cavenda.
Accipe, damnandæ quæ sint per sidera partes.
Lanigeri pars quarta nocet, nec sexta salubris.
Septima par illi ac decima est, decimæque secunda,
Quæque duas duplicat summas septemque novemque,
Unaque viginti numeris pars addita lædit,
Et quinta, & duram consummans septima partem.
Tauri nona mala est, similis quoque tertia pars est
Post decimam, nec non decimæ pars septima juncta:
Bisque undena nocens, & bis duodena nocentes,
Quæque decem tresque ingeminat, fraudatque duobus

Triginta

Vulg. v. 427. VICTUMQUE. 430. CARMINE. 433. PER PARTIS CAUSAS. 434 INCIDIMUS—SED. 437. MOTUS. 440. SUSPENDERE. 441. ENIM. 442. TAMEN HÆC—CANENDO. 445. PARS illi A decima decimæque.

Triginta numeros, & tum triceſima ſumma.
Peſtifera in geminis pars prima, & tertia ſignis.
Septima non melior: ter quinæ noxia par eſt.
Unaque bis denis brevior nocet, unaque major:
Et ſimilis noxæ veniet viceſima quinta:
Cumque duæ ſubeunt, vel cum ſe quattuor addunt.
Nec cancri prima immunis, nec tertia pars eſt,
Nec ſexta: octava eſt ſimilis: decimaque peracta
Prima rabit: nec ter quinæ clementior uſus.
Septima poſt decimam luctum, & viceſima, portat:
Et quinta accedens, & ſeptima, nonaque ſumma.
Tu quoque contactu primo, Nemeæe, timendus:
Et quarta ſub parte premis. bis quina ſalubri
Terque caret cælo: viceſima & altera lædit:
Et tribus appoſitis vitium eſt, totidemque ſecutis:
Ultima nec prima melior triceſima pars eſt.
Erigones nec pars prima eſt, nec ſexta, nec una
Ad decimam, nec quarta, nec octava utilis umquam.
Proxima viginti numeris, & quarta timenda eſt;
Et quæ ter decimam claudit ſors ultima partem.
At quinta in chelis, & ſeptima inutilis æſtu.
Tertia & undecimæ, decimæque & ſeptima juncta:
Quartaque bis denis actis, & ſeptima; & ambæ
Quæ numerum claudunt nona & triceſima partes.
Scorpios in prima reus eſt, cui tertia par eſt,
Ut ſexta, & decima eſt, & quæ ter quina notatur:
Undecimam & geminans, & quæ viceſima quinta eſt,
Octavoque manet numero, nonumque capeſſit.
Si te fata ſinant, quartam ne ſelige partem
Centauri,

Vulg. v. 453. NUMERIS & TU. 460. OCTAVÆ ſimilis DECIMÆQUE PERACTÆ. 461. RAPIT. 464. SUMMO. 465. QUINTA. 467. JUNCTIM totidemque. 473. ET—ESTO. 474. SEPTIMA—TERTIA. 478. ET—decima &. 479. undecimam geminans. 481. DELIGE.

Centauri, fuge & octavam: bis ſexque peractis,
Octo bis aut denis metuendus ducitur aër.
Cumque iterum duodena refert, aut terna decemque,
Aut ſeptena quater, vel cum ter dena figurat.
Nec pars optanda eſt capricorni ſeptima: nona
Conſentit, decimamque ſequens quam tertia ſignat:
Et tribus, aut una quæ te, viceſima, fraudat:
Quæve auget quinta, numero vel ſexta feretur.
Pars eſt prima nocens humentis ſemper aquari:
Damnanda & decimæ ſuccedens prima peractæ,
Tertiaque & quinta, & numero quæ condita nono eſt:
Et poſt viginti prima, & viceſima quinta;
Cumque illa quartam accumulans viceſima nona.
Tertia per geminos & quinta & ſeptima piſces,
Undecima, & decimæ metuenda eſt ſeptima juncta,
Et quinta in quinos numeros revocata, duaſque
Accipiens ultra ſummas, metuenda feretur.
Hac partes ſterilem ducunt, & frigore & igni
Aëra, vel ſicco, vel quod ſuperaverit humor:
Seu rapidos Mavors ignes jaculatur in illum,
Saturnuſve ſuam glaciem, Phœbuſve vapores.
Nec te perceptis ſignorum cura relinquat
Partibus: in tempus quædam mutantur, & ortu
Accipiunt proprias vires, ultraque remittunt.
Namque ubi ſe ſummis aries extollit ab undis,
Et cervice prior flexa, quam cornibus ibit;
Non contenta ſuo generabit pectora cenſu,
Et dabit in prædas animos, ſolvetque pudorem.

Tantum

Vulg. v. 483. DICITUR. 486. NONÆ. 490. PARSQUE MARINA NITENS FUNDENTIS. 491. EST. 496. ET. 501. SI RAPIDUS. 502. Saturnus SUMET—PHOEBUSQUE CALORES.

Tantum audere juvat. ſic ipſe in cornua fertur,
Ut ruat aut vincat. non illos ſedibus iſdem
Mollia per placidam delectant otia vitam;
Sed juvat ignotas ſemper tranſire per urbes,
Scrutarique novum pelagus, totius & eſſe
Orbis in hoſpitio. teſtis ſibi laniger ipſe,
Cum vitreum findens tranavit pectore pontum;
Orbatumque ſua Phrixum per fata ſorore
Phaſidos ad ripas & Colchida tergore vexit.
At quos prima creant naſcentis ſidera tauri,
Feminei incedunt. nec longe cauſa petenda eſt,
Si modo per cauſas naturam quærere fas eſt.
Averſus venit in cælum, diveſque puellis,
Pleïadum parvo referens glomeramine ſidus.
Accedunt & ruris opes; propriaque juvencum
Dote per inverſos exercent vomere campos.
Sed geminos æqua cum profert unda tegitque
Parte, dabit ſtudia, & doctas producet ad artes.
Nec triſte ingenium, ſed dulci tincta lepore
Corda creat: vociſque bonis citharæque ſonantis
Inſtruit, & dotem cantus cum pectine jungit.
At niger obſcura cancer cum nube feretur,
Quæ velut extinctus Phœbeis ignibus ignis
Deficit, & multa fuſcat caligine ſidus;
Lumina deficient partus, geminamque creatis
Mortem fata dabunt: ſe quiſque, & vivit, & effert.
Sed cui per ſummas avidus produxerit undas
Ora leo, & ſcandat malis hiſcentibus orbem;

Ille

Vulg. v. 510. TANTA. 511. ET RUIT ET MUTAT non ULLIS ſedibus IDEM. 512. PLACIDAS DELUDUNT—CURAS. 515. TIBI. 516. AURATO VELLERE. 520. JACEANT. 523. GLOMERABILE. 524. ACCEDENT. 525. EXORNAT. 530. DOTES ALTO—PECTORE. 532. EXUTUS. 534. ORTOS. 535. UT vivit. 536. SI. 537. SCANDET.

Ille patri natiſque reus, quas ceperit ipſe,
Non legabit opes, cenſumque immerget in ipſo:
Tanta fames animumque cibi tam dira cupido
Corripit, ut capiat ſemet, neque compleat umquam,
Inque epulas funus rediget pretiumque ſepulcri.
Erigone ſurgens, quæ rexit ſecula priſca
Juſtitia, rurſuſque eadem labentia fugit;
Alta per imperium tribuit faſtigia ſummum:
Rectoremque dabit legum juriſque ſacrati,
Sancta pudicitia divorum templa colentem.
Sed cum autumnales cœperunt ſurgere chelæ,
Felix æquato genitus ſub pondere libræ,
Judex examen ſiſtet vitæque neciſque;
Imponetque jugum terris, legeſque rogabit.
Illum urbes & regna trement, nutuque regentur
Unius, & cæli poſt terras jura manebunt.
Scorpios extremæ cum tollit lumina caudæ,
Si quis erit ſtellis tum ſuffragantibus ortus,
Urbibus augebit terras; junctiſque juvencis
Mœnia ſubcinctus curvo deſcribet aratro:
Aut ſternet poſitas urbes, inque arva reducet
Oppida, & in domibus maturas reddet ariſtas.
Tanta erit & virtus, & cum virtute poteſtas.
Nec non arcitenens prima cum veſte reſurgit,
Pectora clara dabit bello, magniſque triumphis
Conſpicuum patrias victorem ducet ad arces:
Altaque nunc ſtatuet, nunc idem mœnia vertet.
Sed nimium indulgens rebus fortuna ſecundis,
Invidet in facie, ſævitque aſperrima fronti.
Horrendus bello Trebiam, Cannaſque, Lacumque
Ante fugam tali penſabat imagine ductor.
Ultimus in caudæ capricornus acumine ſummo

Mili-

Vulg. v. 542. REVOCET. 550. EXTREMÆ. 564. CONDITA. 568. VICTOR.

Militiam ponto dictat, puppiſque colendæ
Dura miniſteria, & vitæ diſcrimen inertis.
Quod ſiquem ſanctumque velis, caſtumque, probumque,
Hic tibi naſcatur cum primus aquarius exit.
Ne vero ſit te primos producere piſces.
Garrulitas odioſa datur, linguæque venenum
Verba maligna novas muſſantis ſemper ad aures.
Crimina per populum populi ſeret ore bilingui.
Nulla fides inerit natis, ſed ſumma libido
Ardentem medios animum jubet ire per ignes.
Scilicet in piſcem ſeſe Cytherea novavit,
Cum Babyloniacas ſubmerſa profugit in undas,
Anguipedem alatis humeris Typhona furentem,
Inſeruitque ſuos ſquamoſis piſcibus ignes.
Nec ſolus fuerit, geminis ſub piſcibus ortus:
Frater erit, dulciſve ſoror, materve duorum.
Nunc age diverſis dominantia ſidera terris
Percipe. ſed ſumma eſt rerum referenda figura.
Quattuor in partes cæli deſcribitur orbis,
Naſcentem lapſumque diem medioſque calores
Teque, helice. totidem venti de partibus iſdem
Erumpunt, cæcumque gerunt per inania bellum.
Aſper ab axe ruit Boreas; furit Eurus ab ortu;
Auſter amat medium ſolem, Zephyruſque profectum.
Hos inter binæ mediis e partibus auræ
Exſpirant, ſimiles mutato nomine flatus.
Ipſa natat tellus pelagi luſtrata corona,
Cingentis medium liquidis amplexibus orbem:
Inque ſinus pontum recipit, qui veſpere ab atro
Admiſſus, dextra Numidas Libyamque calentem
Ad-

Vulg. v. 573. NASCETUR. 574. NEVE ſit IN—ANIMUS PROCEDERE. 577. FERT ore MALIGNO. 579. LIBET. 591. SECUMQUE. 592. FUGIT. 596. VACAT.

Adluit, & magnæ quondam Carthaginis arces;
Litoraque in Syrtes revocans sinuata vadosas,
Rursum usque ad Nilum directis fluctibus exit.
Læva freti cædunt Hispanas æquora gentes;
Teque in vicinis hærentem, Gallia, terris;
Italiæque urbes, dextram sinuantis in undam
Usque canes ad, Scylla, tuos, avidamque Charybdin.
Hac ubi se primum porta mare fudit, aperto
Emicat Jonio, laxasque vagatur in undas.
Et prius in lævam se effundens circuit omnem
Italiam, Adriaco mutatum nomina ponto,
Eridanique bibit fluctus: dehinc æquore lævum
Illyricum, Epironque lavat, claramque Corinthon,
Et Peloponnesi patulas circumvolat oras.
Rursus & in lævum refluit, vastoque recessu
Thessaliæ fines, & Achaica præterit arva.
Hinc intra juvenisque fretum mersæque puellæ
Truditur invitum, faucesque Propontidos artas
Euxino jungit ponto, & Mæotidos undis,
Quæ tergo conjuncta manet, pontumque ministrat.
Inde, ubi in angustas revocatus navita fauces
Hellespontiacis iterum se fluctibus effert,
Icarium Ægæumque secat, lævaque nitentes
Miratur campos Asiæ, totidemque tropæa
Quot loca, & innumeras gentes, taurumque minantem
Fluctibus, & Cylicum populos, Syriamque perustam,
Ingentique sinu fugientes æquora terras;
Donec

Vulg. v. 600. ABLUIT. 602. RURSUSQUE. 603. ÆQUORE. 607. AC—AB ILLA. 609. LÆVA se FUNDENS. 610. ATQUE ADRIAM COMITATUR NOMINE PONTUM. 611. SECAT. 616. HIC PONTUS. 617. ARTÆ. 618. MÆOTIS ET. 620 ITERUM SE. 621. REVOCATUS. 623. POPULOS. 624. ARCUMQUE.

Donec in Ægyptum redeunt curvata per undas
Litora, Niliacis iterum morientia ripis.
Hæc medium terris circumdat linea pontum,
Atque his undarum tractum conſtringit habenis.
Mille jacent mediæ diffuſa per æquora terræ.
Sardiniam in Lybico ſignant veſtigia plantæ:
Trinacria Italia tantum præciſa receſſit:
Adverſa Euboicos miratur Græcia montes,
Et genetrix Crete civem ſortita Tonantem:
Ægypti Cypros pulſatur fluctibus amnis.
Totque minora ſola, & tamen emergentia ponto,
Prætereo; Ægæas Cycladas, Delonque, Rhodonque,
Aulidaque, & Tenedon, vicinaque Corſica triſti
Litora Sardiniæ, primumque intrantis in orbem
Oceani victricem Ebuſum, & Balearica rura.
Innumeri ſurgunt ſcopuli, monteſque per altum.
Nec tantum ex una pontus ſibi parte recluſit
Objicibus ruptis orbem (nam litora plura
Impulit oceano) potius ſed montibus altis
Eſt vetitus, totam ne mergeret æquore terram.
Namque inter borean ortumque æſtate nitentem,
In Corum anguſto penetrabilis æquore fluctus
Pervenit, & patulis tum demum funditur arvis,
Caſpiaque Euxini pelage facit æmula ponti.
Altera ſub medium ſolem duo bella per undas
Intulit oceanus terris. nam Perſica fluctus
Arva tenet, titulum pelagi prædatus ab iſdem
Quæ rigat ipſe locis, latoque infunditur ore.
Nec procul in molles Arabas, terramque feren-
tem

Vulg. v. 627. REDEANT. 636. OMNIS. 637. SOLO tamen. 638. LITORA ET ÆQUALES. 639. TERRÆ. 640. PRIMAMQUE. 641. REGNA. 643. RECLUSIS. 644. FAUCIBUS ABRUPIT. 645. PONTUS. 646. VINCERET. 648. LONGUM. 650. SIMILIS — ÆQUORA. 654. ORBE.

Delicias variæque novos radicis odores,
Leniter adfundit gemmantia litora pontus;
Et terræ mare nomen habet: media illa duobus.

MULTA * DESUNT.

Quondam Carthago regnum ſortita ſub armis,
Ignibus Alpinas cum contudit Hannibal arces,
Fecit & æternum Trebiam, Cannaſque ſepulchris
Obruit, & Libyen Italas infudit in urbes.
Huic varias peſtes diverſaque monſtra ferarum
Conceſſit ſæclis natura infeſta futuris.
Horrendos angues, habitataque membra veneno,
Et mortis paſtu viventia, crimina terræ,
Et vaſtos elephantas habet, ſævoſque leones
In pœnas fecunda ſuas parit horrida tellus;
Et portentoſos cercopum ludit in ortus,
Ac ſterili pejor ſiccas inceſtat arenas,
Donec ad Ægypti ponat ſua jura colonos.
Inde Aſiæ populi, diveſque per omnia tellus,
Auratique fluunt amnes, gemmiſque relucet
Pontus: odoratæ ſpirant medicamina ſilvæ.
India notitia major, Parthiſque vel orbis
Alter, & in cælum ſurgentis culmina Tauri.
Totque illum circa diverſo nomine gentes
Ad Tanaim Scythicis dirimentem fluctibus orbes:
Mæotiſque lacus, Euxinique aſpera ponti
Æquora, & extremum Propontidos Helleſpontum
Hunc Aſiæ metam poſuit natura potentis.
Quod ſupereſt Europa tenet, quæ prima natantem
Fluctibus excepitque Jovem, taurumque reſolvit,
Ille puellari donavit nomine fluctus,

Et

Vulg. v. 660. ALBANAS. 661. ÆTERNAM. 662. LIBYAN. 664. BELLIS. 666. PARTUS. 670. INFESTAT. 675. PARTHIQUE. 676. MOENIA. 677. DIVISÆ. 678. SCYTHICAS—URBES. 681. HIC.

Et monumenta sui titulo sacravit amoris.
Princeps illa domus Trojani Græcia belli,
Maxima terra viris, & fecundiſſima doctis
Urbibus. in regnum florentes oris Athenæ;
Sparta manu, Thebæ divis, & rege vel uno
Theſſalia Epiroſque potens; vicinaque Cadmum
Illyris, & Thrace Martem ſortita colonum;
Et ſtupefacta ſuos inter Germania partus:
Gallia per cenſus; Hiſpania maxima belli;
Italia in ſumma, quam rerum maxima Roma
Impoſuit terris, cæloque adjungitur ipſa.
Hos erit in fines orbis pontuſque notandus,
Quem Deus in partes per ſingula dividit aſtra,
Ac ſua cuique dedit tutelæ regna per orbem,
Et proprias gentes atque urbes addidit altas,
In quibus exercent præſtantes ſidera vires.
Ac velut humana eſt ſignis deſcripta figura;
Et, quamquam communis eat tutela per omne
Corpus, & in proprium diviſis artubus exit:
Namque aries capiti, taurus cervicibus hæret;
Brachia ſub geminis cenſentur, pectora cancro;
Te ſcapulæ, Nemeæe, vocant, teque ilia, virgo;
Libra colit clunes; & ſcorpios inguine regnat;
At femina arcitenens, genua & capricornus amavit;
Cruraque defendit juvenis, veſtigia piſces:
Sic alias aliud terras ſibi vindicat aſtrum.
Idcirco in varias leges, variaſque figuras
Diſpoſitum genus eſt hominum; proprioque colore
Formantur gentes; ſociataque jura per artus
Materiamque parem privato fœdere ſignant.
Flava per ingentes ſurgit Germania partus.
Gallia vicino minus eſt infecta rubore.

Vulg. v. 690. RIPIS. 700. EFFERRENT. 702. UT TAMQUAM. 703. EXTET.

Aſperior ſolidos Hiſpania contrahit artus.
Martia Romanis urbis pater induit ora,
Gradivumque Venus miſcens bene temperat artus.
Perque coloratas ſubtilis Græcia gentes
Gymnaſium præfert vultu, forteſque palæſtras.
Et Syriam produnt torti per tempora crines.
Æthiopes maculant orbem tenebriſque figurant
Per fuſcas hominum gentes. minus India toſtas
Progenerat; mediumque facit moderata tenorem.
Jam proprio tellus gaudens Ægyptia Nilo
Lenius inriguis infuſcat corpora campis.
Phœbus arenoſis Afrorum pulvere terris
Exſiccat populos. & Mauritania nomen
Oris habet, titulumque ſuo fert ipſa colore.
Adde ſonos totidem vocum, totidem inſere linguas,
Et mores pro ſorte pares, rituſque locorum.
Adde genus proprium ſimili ſub ſemine frugum,
Et Cererem varia redeuntem meſſe per urbes,
Nec paribus ſiliquas referentem viribus omnes:
Nec te, Bacche, pari donantem munere terras,
Atque alias aliis fundentem collibus uvas:
Cinnama nec totis paſſim naſcentia campis:
Diverſas pecudum facies, propriaſque ferarum,
Et duplici clauſos elephantas carcere terræ.
Quot partes orbis, totidem ſub partibus ora;
Ut certis deſcripta nitent regionibus aſtra,
Perfunduntque ſuo ſubjectas æthere gentes.
Laniger in medio ſortitus ſidera mundo
Cancrum inter gelidumque caprum per tempora veris
Adſerit in vires pontum, quem vicerat ipſe,
Virgine

Vulg. v. 718. ORBIS. 719. SUUM. 724. PERFUSAS—TOSTIS. 726. PROPIOR telluſQUE NATANS. 728. POENUS. 734. ORBEM. 741. ORBES. 742. ET. 743. ÆQUORE. 745. CAURUM—gelidum TEPIDI.

Virgine delapſa cum fratrem ad litora vexit;
Et minui deflevit onus, dorſumque levari.
Illum etiam venerata colit vicina Propontis,
Et Syriæ gentes, & laxo Perſis amictu,
Veſtibus ipſa ſuis hærens, Niluſque tumeſcens
In cancrum, & tellus Ægypti juſſa natare.
Taurus habet Scythiæ montes, Aſiamque potentem,
Et molles Arabas, ſilvarum ditia regna.
Euxinus Scythicos pontus ſinuatus in arcus
Sub geminis te, Phœbe, colit poſt brachia fratris;
Ultimus & colit hos Ganges & decolor Indus.
Ardent Æthiopes cancro, cui plurimus ignis:
Hoc color ipſe docet. Phrygia, Nemeæe, potiris,
Idææ matris famulus, regnoque feroci
Cappadocum, Armeniæque jugis: Bithynia dives
Te colit, & Macetum tellus, quæ vicerat orbem.
Virgine ſub caſta felix terraque marique
Eſt Rhodos, hoſpitium recturi principis orbem;
Tumque domus vere ſolis, cui tota ſacrata eſt,
Cum caperet lumen magni ſub Cæſare mundi:
Ioniæ quoque ſunt urbes, & Dorica rura,
Arcades antiqui, celebrataque Caria fama.
Quod potius colat Italiam, ſi ſelegis, aſtrum
Quam quod cuncta regit, quod rerum pondera novit,
Deſignat ſummas, & iniquum ſeparat æquo,
Tempora quo pendent, coëunt quo noxque dieſque?
Heſperiam ſua libra tenet, qua condita Roma
Urbis in imperio retinet diſcrimina rerum,
Lancibus & poſitis gentes tollitve premitve;

Vulg. v. 757. EX SOLIDO TETRANS COLIT INDIA CANCRUM. 760. REGNIQUE FEROCIS. 764. ES. 765. TUQUE——ES. 766. CAPERES. 769. REGAT. 774. ORBIS ET IMPERIUM. 775. POSITAS—TOLLITQUE PREMITQUE.

Qua genitus cum fratre Remus hanc condidit urbem.
Et propriis frenat pendentem nutibus orbem.
Inferius victæ ſidus Carthaginis arces,
Et Libyam, Ægyptique latus, donataque rura
Tyrrhenas lacrimis radiatus ſcorpios arces
Eligit; Italiæque tamen reſpectat ad undas;
Sardiniamque tenet, fuſaſque per æquora terras:
Non ita Tinacriam; quæ dantem jura ſororem
Subſequitur gaudens, ſub eodem condita ſigno;
Proximaque Italiæ & tenui diviſa profundo
Ora, pares ſequitur leges, nec ſidere rupta eſt.
Gnoſia centauro tellus, circumdata ponto,
Paret, & in geminum Minois filius aſtrum
Ipſe venit geminus: celeres hinc Creta ſagittas
Aſſerit, intentoſque imitatur ſideris arcus.
Tu, capricorne, regis, quicquid ſub ſole cadente
Expoſitum, gelidamque helicen quod tangit ab illo.
Hiſpanas gentes, & quot fert Gallia dives,
Teque feris dignam tantum, Germania, matrem,
Aſſerit ambiguum ſidus terræque mariſque,
Æſtibus aſſiduis pontum terraſque tenentem.
Sed juvenis nudos formatus mollior artus
Ægyptum tepidam Tyriaſque recedit ad arces,
Et Cilicum gentes, vicinaque Caridos arva.
Piſcibus Euphrates datus eſt, ubi piſce ſub atro,
Cum fugeret Typhona, Venus ſubſedit in undis.
Magna jacet tellus, magnis circumdata ripis,
Parthis, & a Parthis domitæ per ſæcula gentes,
Bactraque, & Hyrcani, Babylon, & Suſa, Panoſque,
Nominaque innumeris vix amplectenda figuris,

Et

Vulg. v. 781. ERUIT. 783. INSULA TINACRIÆ FLUITANTEM AD. 784. CRETEN. 786. RUPTAS. 793. QUOD. 796. TERRAM PONTUMQUE. 798. AD LEPTIMQUE. 799. ET AQUARIUS. 800. PISCIS AMATOR.

Et Tigris, & rubri radiantia litora ponti.
Sic diviſa manet tellus per ſidera cuncta.
E quibus in proprias partes ſunt jura trahenda:
Namque eadem, quæ ſunt ſignis, commercia ſervant.
Utque illa inter ſe coëunt, odiove repugnant;
Nunc adverſa polo, nunc & conjuncta trigono;
Quæve alia in varios affectus cauſa gubernat:
Sic terræ terris reſpondent, urbibus urbes,
Litora litoribus, regnis contraria regna.
Sic erit & ſedes fugienda, petendave cuique;
Sic ſperanda fides, ſic & metuenda pericla,
Ut genus in terram cælo deſcendit ab alto.
Percipe nunc etiam, quæ ſint ecliptica Grajo
Nomine, quod certos quaſi delaſſata per annos
Nonnumquam ceſſant ſterili torpentia motu.
Scilicet immenſo nihil eſt æquale ſub ævo,
Perpetuoſque tenet flores, unumque tenorem.
Mutantur ſed cuncta die, variantque per annos;
Et fecunda ſuis abſiſtunt frugibus arva,
Continuoſque negant partus, effœta creando.
Rurſus quæ fuerant ſteriles ad ſemina terræ,
Poſt nova ſufficiunt, nullo mandante, tributa.
Concutitur tellus validis compagibus hærens,
Subducitque ſolum pedibus. natat orbis in ipſo,
Et vomit oceanus pontum, ſitienſque reſorbet,
Nec ſeſe ipſe capit. ſic quondam merſerat urbes,
Humani generis cum ſolus conſtitit heres
Deucalion, ſcopuloque orbem poſſedit in uno.
Necnon cum patrias Phaëthon tentavit habenas,
Arſerunt gentes, luit ipſum incendia cælum,

Vulg. v. 810. ODIOQUE. 812. QUÆQUE — EFFECTUS. 815. PETENDAQUE. 819. QUÆ 822. COLOREM. 823. DIU. 824. SUBSISTUNT. 835. TIMUITQUE.

Fulſeruntque novis radiantia ſidera flammis ;
Atque uno timuit condi natura ſepulchro.
In tantum longo mutantur tempore cuncta,
Atque iterum in ſemet redeunt. ſic fœdere certo
Signa quoque amittunt vires, ſumuntque receptas.
Cauſa patet, quod, luna quibus defecit in aſtris,
Orba ſui fratris noctiſque immerſa tenebris,
Cum medius Phœbi radios intercipit orbis,
Nec trahit in ſe tum, quo fulget, Delia lumen;
Hæc quoque ſigna ſuo pariter cum ſidere languent
Incurvata ſimul, ſolitoque exuta vigore,
Et velut elatam Phœben in funere lugent.
Ipſe docet titulus cauſas: ecliptica ſigna
Dixere antiqui. pariter ſed bina laborant;
Nec vicina loco, ſed quæ contraria fulgent:
Sicut luna ſuo tunc tantum deficit orbe,
Cum Phœbum adverſis currentem non videt aſtris.
Nec tamen æquali langueſcunt tempore cuncta:
Sed modo in affectus totus producitur annus,
Nunc brevius laſſata manent, nunc longius aſtra,
Exceduntque ſuo Phœbeia tempora caſu.
Atque ubi perfectum eſt ſpatium quod cuique dicatur,
Impleruntque ſuos certa ſtatione labores
Bina per adverſum cælum fulgentia ſigna;
Tum vicina labant ipſis hærentia ſigna,
Quæ prius in terras veniunt, terraſque relinquunt:
Sidereo non ut pugnet contrarius orbis;
Sed, qua mundus agit curſus, inclinat & ipſe,
Amiſſaſ-

Vulg. v. 836. FUGERUNTque NOVAS ARDENTIA ſidera FLAMMIS. 838. TEMPORA CURSU. 839. TEMPORE. 843. MEDIOS. 846. EXCEPTA. 848. IPSA—CAUSÆ QUÆ. 849. SUBBINA. 854. NAMQUE modo INFECTUS. 860. SIGNIS.

Amiſſaſque negat vires ; nec munera tanta,
Nec ſimiles reddit noxas. locus omnia vertit.
Sed quid tam tenui prodeſt ratione nitentem
Scrutari mundum, ſi mens ſua cuique repugnat,
Spemque timor tollit, prohibetque a limine cæli?
Condit enim ſe, inquit, vaſto natura receſſu,
Mortaleſque fugit viſus, & pectora noſtra:
Nec prodeſſe poteſt, quod fatis cuncta reguntur,
Cum fatum nulla poſſit ratione videri.
Quid juvat in ſemet ſua per convicia ferri?
Et fraudare bonis, quæ nec deus invidet ipſe?
Quoſque dedit natura, oculos deponere mentis?
Perſpicimus cælum: cur non eſt munere cæli
Quanta at pars ſupereſt rationem diſcere noctis?
Inque ipſos penitus mundi deſcendere cenſus;
Seminibuſque ſuis tantam componere molem;
Et partum cæli ſua per nutritia ferre;
Extremumque ſequi pontum, terræque ſubire
Pendentis tractus, & toto vivere in orbe?
Jam nuſquam natura latet: perviſimus omne,
Et capto potimur mundo, noſtrumque parentem
Stirps ſua perſpicimus, genitique accedimus aſtris.
An dubium eſt habitare deum ſub pectore noſtro?
In cælumque redire animas, cæloque venire?
Utque eſt ex omni conſtructus corpore mundus,
Aëris, atque ignis ſummi, terræque, mariſque;
Spiritus & toto rapido quæ juſſa gubernans:
Sic eſſe & nobis terrenæ corpora ſortis,
Ætheriaſque auras animo, qui cuncta gubernat,

Vulg. v. 869. QUICQUID. 876. ET MUNERA. 880. PRETIUM CÆLO. 881. PORTUM. 883. PERVIDIMUS OMNEM. 887. PARS ſua CONSPICIMUS. 888. SIT. 891. IN nobis. 892. SANGUINEASQUE ANIMAS.

Dispensatque hominem? quid mirum, noscere mundum
Si possunt homines, quibus est & mundus in ipsis;
Exemplumque dei quisque est in imagine parva?
An quoquam genitos, nisi cælo, credere fas est
Esse homines? projecta jacent animalia muta
In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendent:
Et, quia consilium non est, & lingua remissa;
Omnibus una quies, venter somnusque per artus.
Unus in inspectus rerum, viresque loquendi,
Ingeniumque capax, variasque educitur artes.
Hic partus qui cuncta regit, secessit in urbes,
Edomuit terram ad fruges, animalia cepit,
Imposuitque viam ponto, stetit unus in arcem
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusque aspectat olympum,
Inquiritque Jovem: nec sola fronte deorum
Contentus manet, at cæca scrutatur in alvo,
Cognatumque sequens corpus se quærit in astris:
Huic in fata fidem petimus, quam sæpe volucres
Accipiunt, trepidæque boum sub pectore fibræ.
An minus est sacris rationem ducere signis,
Quam pecudum mortes, aviumque attendere cantus?
Atque ideo faciem cæli non invidet orbi
Ipse deus; vultusque suos corpusque recludit
Semper volvendo, seque ipse inculcat & offert;
Ut bene cognosci possit, pateatque videndus,
Qualis eat, doceatque suas attendere leges.
Ipse vocat nostros animos ad sidera mundus:
Nec

Vulg. v. 897. CUNCTA. 900. SENSUSQUE. 901. ET. 902. varias EDUCIT IN. 903. ARTUS QUICUMQUE—ORBEM. 904. ET DOMUIT. 909. ET CÆLUM—ALTO. 911. HINC IN TANTA. 912. SUO. 915. ATQUI ADEO. 917. IPSUM. 918. DOCEATQUE VIDENDO.

Nec patitur, quia non condit, ſua jura latere.
Quis putet eſſe nefas noſci, quod cernere fas eſt?
Nec contemne tuas quaſi parvo in corpore vires:
Quod valet, immenſum eſt. ſic auri pondera parva
Exſuperant pretio numeroſos æris acervos.
Sic adamas, punctum lapidis, pretioſior auro eſt.
Parvula ſic totum perviſit pupula cælum.
Quoque vident oculi, minimum eſt, cum maxima cernant.
Sic animi ſedes tenui ſub corde locata
Per totum anguſto regnat de limite corpus.
Materiæ ne quære modum; ſed perſpice vires,
Quas ratio, non pondus habet. ratio omnia vincit.
Ne dubites homini divinos credere viſus:
Jam facit ipſe deos, mittitque ad ſidera numen,
Majus & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

Vulg. v. 922. PUTAT. 923. NE. 924. QUO—PARVI.

M. MANILII ASTRONOMICÔN LIBER QUINTUS.

HIC alius finiſſet iter ; ſigniſque relatis ,
Quîs adverſa meant ſtellarum numina quinque ,
Quadrijugis & Phœbus equis,& Delia bigis,
Non ultra ſtruxiſſet opus , cæloque rediret.
Ac per deſcenſum medios decurreret ignes
Saturni , jovis , & martis , ſoliſque ſub illis :
Poſt venerem & Maja natum , te , luna , vagantem.
Me ſuperare viam mundus jubet omnia circum
Sidera vectatum , & toto decurrere cælo ;
Cum ſemel æthereos juſſus conſcendere currus
Summum contigerim ſua per faſtigia culmen.
Hinc vocat orion magni pars maxima cæli ,
Et ratis heroum quæ nunc quoque navigat aſtris ,
Fluminaque errantes late ſinuantia flexus ,
Et biferum cetum ſquamis , atque ore tremendo ,
Heſperidumque vigil cuſtos & divitis horti ,
Et canis in totum portans incendia mundum ,
Araque divorum cui votum ſolvit olympus.
Illinc per geminas anguis qui labitur arctos ,
Heniochuſque memor currus, plauſtrique bootes,
Atque Ariadneæ cæleſtia dona coronæ ,
Victor & inviſæ Perſeus cum falce Meduſæ ,
Andro-

Vulg. v. 1. RELICTIS. 2. LUMINA. 8. PROPERARE—MUNDI LUBET. 9. vectatum toto. 16. AURI.

Andromedamque negans genitor cum conjuge Cepheus,
Inque alas ſtellatus equus, celerique ſagittæ
Delphinus certans, & Juppiter alite tectus,
Ceteraque in toto paſſim labentia cælo.
Quæ mihi per proprias vires ſunt cuncta canenda;
Quid valeant ortu, quid cum merguntur in undas,
Et quota de bis ſex aſtris pars quodque reducat.
Has ſtellis proprias vires & tempora rerum
Conſtituit magni quondam fabricator olympi.
Vir gregis & ponti victor, cui parte relicta
Nomen onuſque dedit, nec pelle immunis ab ipſa;
Colchidos & magicas artes qui viſere Jolcon
Medeæ juſſit, movitque venena per orbem;
Nunc quoque vicinam puppim, ceu naviget, argo
A dextri lateris ducit regione per aſtra.
Sed tum prima ſuos puppis conſurgit in ignes,
Quattuor in partes cum corniger extulit ora:
Illâ quiſquis erit terris oriente creatus,
Rector erit puppis, clavoque immobilis hærens
Mutabit pelago terras, ventiſque ſequetur
Fortunam, totumque volet tranare profundum
Claſſibus, atque alios Minyas, aliumque videre
Phaſin, & in cautes Tiphyn ſuperare trementem.
Tolle iſtos ortus hominum ſub ſidere tali;
Suſtuleris bellum Trojæ, claſſemque ſolutam
Sanguine & appulſam terris: non invehet undis
Perſida, nec pelagus Xerxes facietque tegetque:
Vera Syracuſis Salamis non merget Athenas:
Punica nec toto fluitabunt æquore tranſtra:

Actia-

Vulg. v. 24. QUAQUE VOLAT. 29. QUO—QUEMQUE. 34. VERTERE JOLCO. 35. MEDEAM. 38. CUM. 40. ILLO. 44. MENSES. 46. PARTUS. 49. SIPARA—FERIETQUE. 50. MERGIT. 51. ROSTRA.

Actiacoſve ſinus inter ſuſpenſus utrimque
Orbis, & in ponto cæli fortuna natabit.
His ducibus cæco diſcurrunt æquore claſſes,
Et coit ipſa ſibi tellus, totuſque per uſus
Diverſos rerum ventis arceſſitur orbis.
Sed decima lateris ſurgens de parte ſiniſtri
Maximus orion, magnumque amplexus olympum;
(Quo fulgente ſuper terras cælumque trahente,
Ementita diem nigras nox contrahit alas)
Solertes animos, velocia corpora finget,
Atque agilem officio mentem, curaſque per omnes
Indelaſſato properantia corda vigore.
Inſtar erit populi, totaque habitabit in urbe
Limina pervolitans, unumque per omnia verbum
Mane ſalutandi portans communis amicus.
Sed cum ſe terris aries ter quinque peractis
Partibus extollit, primum juga tollit ab undis
Heniochus, clivoque rotas convellit ab imo,
Qua gelidus boreas aquilonibus inſtat acutis.
Ille dabit proprium ſtudium, cæloque retentans,
Quas prius in terris agitator amaverat, artes:
Stare levi curru, moderantem quattuor ora
Spumigeris frenata lupis, & flectere equorum
Prævalidas vires, ac torto ſtringere gyro:
Aut, cum laxato fregerunt cardine clauſtra,
Exagitare feros, pronumque anteire volantes,
Vixque rotis levibus ſummum contingere campum,
Vincentem pedibus ventos: vel prima tenentem
Agmina in obliquum currus agitare malignos,
Obſtantemque mora totum præcludere circum:
Vel medium turbæ, nunc dextros ire per orbes
Fiden-

Vulg. v. 52. ActiacoſQUE. 54. DUCUNTUR IN. 57. SUMMA. 58. magnum COMPLEXUS. 71. RETENTAS. 76. FUGERUNT. 81. PERLUDERE.

Fidentem campo; nunc meta currere acuta,
Spemque ſub extremo dubiam ſuſpendere calce.
Necnon alterno deſultor ſidere dorſo
Quadrupedum, & ſtabiles poterit defigere plantas;
Perque volabit equos, ludens per terga volantum:
Aut ſolo vectatus equo, nunc arma movebit;
Nunc ciet in longo per curſus prælia circo:
Quicquid de tali ſtudio formatur, habebit.
Hinc mihi Salmoneus (qui cælum imitatus in urbe
Pontibus impoſitis, miſſiſque per æra quadrigis
Expreſſiſſe ſonum mundi ſibi viſus, & ipſum
Admoviſſe Jovem terris; male fulmina fingi
Senſit, & immiſſos ignes ſuper ipſe ſecutus
Morte Jovem didicit) generatus poſſit haberi.
Hoc genitum credas de ſidere Bellerophonten
Impoſuiſſe viam mundo per ſigna volantem:
Cui cælum campus fuerat; terræque fretumque
Sub pedibus: non ulla tulit veſtigia curſor.
His erit heniochi ſurgens tibi forma notanda.
Cumque decem partes aries duplicaverit ortu,
Incipient hœdi tremulum producere mentum,
Hirtaque tum demum terris promittere terga,
Qua dexter boreas ſpirat. ne crede ſeveræ
Frontis opus ſigno, ſtrictas in colla ſecures,
Abreptumque patri Torquatum, & Horatia facta.
Majus onus ſigno eſt; hœdis nec tanta petulcis
Conveniunt. levibus gaudent, laſcivaque ſignant
Pectora: & in curſus alacres, agilemque vigorem
Deſudant. vario ducunt in amore juventam.

In

Vulg. v. 84. CASU. 87. PER QUOS VADIT equos, LUDET. 89. LICET—PRÆMIA. 91. IMITATUR in ORBE. 94. DE FULMINE FINGIT. 95. IMMENSOS. 100. CAMPUS. 101. HÆC—CAVENDA. 102. ORTUS. 105. NEC 106. STRICTOS NEC CREDE CATONES. 107. AUT BRUTUM ATQUE PAREM. 110. LUSUS AGILES.

In vulnus numquam virtus, sed sæpe libido
Impellit; turpisque emitur vel morte voluptas.
Et minimum cecidisse malum est, sed crimine victum.
Necnon & cultus pecorum nascentibus addunt,
Pastoremque suum generant, cui fistula collo
Hæreat, & voces alterna per oscula ducat.
Sed cum bis denas augebit septima partes
Lanigeri, surgent hyades: quo tempore natis
Nulla quies placet; in nullo sunt otia fructu:
Sed populum turbamque petunt, rerumque tumultus.
Seditio clamorque juvat; Gracchosque tenentes
Rostra volunt, montemque sacrum, rarosque Quirites:
Pacis bella probant; furtimque alimenta ministrant.
Immundosve greges agitant per sordida rura:
Et fidum Laërtiadæ genuere syboten.
Hos generant hyades mores surgentibus astris.
Ultima lanigeri cum pars excluditur orbi,
Quæ totum ostendit terris, atque eruit undis;
Olenie servans prægressos tollitur hœdos,
E gelido stellata polo quæ dextera pars est,
Officio magni mater Jovis. illa Tonanti
Nutrimenta dedit, pectusque implevit hiantis
Lacte suo, dedit & dignas ad fulmina vires.
Hinc timidæ mentes, tremebundaque corda creantur,
Suspensa in strepitus, levibusque obnoxia causis.
His tamen ingenita est visendi ignota cupido,
Ut nova per montes quærunt arbusta capellæ,
Semper & ulterius pascentes tendere gaudent.
Taurus, in aversos præceps cum tollitur artus,
Sexta

Vulg. v. 119. SURGUNT. 124. CURÆQUE. 125. IMMUNDOSQUE. 133. FUNDAMENTA. 136. TREPIDIS. 137. ETIAM INGENITUR. 138. montesQUE RUUNT. 140. UT—ORTUS.

Sexta parte ſui certantes luce ſorores
Pleïadas ducit: quibus aſpirantibus, almam
In lucem eduntur Bacchi Venerique ſequaces:
Perque dapes, menſamque ſuper petulantia corda;
Et ſale mordaci dulces quærentia riſus.
Illis cura ſui cultus, frontiſque decoræ
Semper erit: tortos in fluctum ponere crines,
Aut vinclis revocare comas, & vertice denſo
Fingere, & appoſitis caput emutare capillis,
Pumicibuſque cavis horrentia membra polire,
Atque odiſſe virum, ſterileſque optare lacertos.
Femineæ veſtes; nec in uſum tegmina plantis,
Sed ſpeciem; fractique placent ad mollia greſſus.
Naturæ pudet, atque habitat ſub pectore cæca
Ambitio, & morbum virtutis nomine jactant.
Semper amare parum eſt: cupient & amare videri.
  Jam vero geminis fraterna ferentibus aſtra
In cælum, ſummoque natantibus æquore ponti,
Septima pars leporem tollit: quo ſidere natis
Vix alas natura negat volucrumque meatus;
Tantus erit per membra vigor referentia ventos.
Ille prius victor ſtadio, quam miſſus, abibit:
Ille cito motu rigidos eludere cæſtus;
Nunc exire levis miſſas, nunc mittere palmas:
Ille pilam celeri fugientem reddere planta,
Et pedibus penſare manus, & ludere folle,
Mobilibuſque citos ictus glomerare lacertis:
Ille potens turba perfundere membra pilarum,
Per totumque vagas corpus diſponere palmas,
Ut teneat tantos orbes, ſibique ipſe reludat,

Vulg. v. 141. LUCIS AD ORAS. 144. MENSAQUE. 152. INSUNT. 153. SPECIES FICTIQUE. 154. CÆCO. 160. VOLUCRESQUE. 163. MONITU. 166. SALTU. 168. TURBAM.

Et velut edoctos jubeat volitare per ipſum.
Invigilant curis: ſomnos induſtria vincit:
Otia per varios exercent dulcia luſus.
Nunc cancro vicina canam, cui parte ſiniſtra
Conſurgunt jugulæ: quibus aſpirantibus orti
Te, Meleagre, colunt flammis abſentibus uſtum,
Reddentemque tuæ poſt mortem mutua matri;
Cujus & ante necem paulatim vita ſepulta eſt:
Atque Atlanteos conatum ferre labores:
Et Calydonea bellantem rupe puellam,
Vincentemque viros; &, quam potuiſſe videre
Virgine majus erat, ſtringentem vulnere primo:
Quaque erat Actæon ſilvis imitandus, & ante
Quam canibus nova præda fuit. ducuntur & ipſi
Retibus, & claudunt vaſtos formidine montes,
Mendaceſque parant foveas, laqueoſque tenaces,
Currenteſque feras pedicarum compede nectunt,
Aut canibus ferrove necant, prædaſque reportant.
Sunt quibus in pontum ſtudium eſt, cepiſſe natantum
Diverſas facies, & cæco merſa profundo
Sternere littoreis monſtrorum corpora arenis,
Horrendaſque fretis in bella laceſſere phocas,
Et colare vagos inductis retibus amnes,
Ac per nulla ſequi dubias veſtigia prædas.
Luxuriæ quia terra parum, faſtidiet orbem
Venter, & ipſe gulam Nereus ex æquore paſcet.
At Procyon oriens, cum jam viceſima cancri
Septimaque ex undis pars ſeſe emergit in aſtra,
Venatus non ille quidem, verum arma creatis

Ve-

Vulg. v. 172. INVIGILAT SOMNIS CURAS. 173. EXERCET. 176. HABITANTIBUS. 177. PER—MUNERA. 179. ATALANTEOS. 181. VIDERI. 182. STERNENTEM. 183. QUAMQUE. 185. CAMPOS—MORTIS. 189. PONTO — FERARUM. 192. HORRENDUM—PONTUM. 194. DUBITANT.

Venandi tribuit: catulos nutrire ſagaces,
Et genus a proavis, mores numerare per urbes;
Retiaque, & valida venabula cuſpide fixa,
Lentaque contextis formare haſtilia nodis;
Et quodcumque ſolet venandi poſcere cura
In proprios fabricare dabit venalia quæſtus.
  Cum vero in vaſtos ſurget Nemeæus hiatus;
Exoriturque canis, latratque canicula flammas,
Et rabit igne ſuo, geminatque incendia ſolis:
Qua ſubdente facem terris, radioſque movente,
Dimicat in cineres orbis, fatumque ſupremum
Sortitur, languetque ſuis Neptunus in undis,
Et viridis nemori ſanguis decedit, & herbis.
Cuncta peregrinos orbes animalia quærunt:
Atque eget alterius mundus. natura ſuiſmet
Ægrotat morbis, nimios obſeſſa per æſtus,
Inque rogo vivit. tantus per ſidera fervor
Funditur, aque uno ſe accendunt lumine cuncta.
Hæc ubi ſe ponto per pronas extulit oras,
Naſcentem ſi quem pelagi perſtrinxerit unda,
Effrenos animos, violentaque pectora finget,
Irarumque dabit fluctus, odiumque, metumque
Totius vulgi. præcurrunt verba loquentes:
Ante os eſt animus: nec magnis concita cauſis
Corda micant, & lingua rabit, latratque loquendo:
Morſibus & crebris dentes in voce relinquit.
Ardeſcit vino vitium, vireſque miniſtrat
Bacchus, & in flammam ſævas exſuſcitat iras.
Nec ſilvas rupeſve timent, unguesve leonis,
Aut ſpumantis apri dentes, aut cornua tauri:

Vulg. v. 201. ARTES. 206. SURGIT. 207. FLAMMANS. 217. ATQUE uno CEU SINT IN. 220. FINGIT. 222. LOQUENTIS. 226. VITIO. 227. FLAMMA. 228. rupeſQUE TIMET VASTOSQUE LEONES. 229. ATQUE ARMA FERARUM.

Effunduntque ſuas conceſſo in robore flammas.
Nec tales mirere artes ſub ſidere tali:
Cernis, ut ipſum etiam ſidus venetur in aſtris?
Prægreſſum quærit leporem comprendere curſu.
Ultima pars magni cum tollitur orbe leonis,
Crater auratis ſurgit cælatus ab aſtris.
Inde trahit quicumque genus moreſque, ſequetur
Irriguos rivis campos, amneſque, lacuſque:
Et te, Bacche, tuas nubentem junget ad ulmos,
Diſponetve jugis, imitatus fronde choreas;
Robore vel proprio fidentem in brachia ducet,
Teque tibi credet: Semeleve a matre reſectum
Adjunget palis, ſegetemque interſeret uvis:
Quæque alia innumeri cultus eſt forma per orbem,
Pro regione colet. nec parce vina recepta
Hauriet e cratere, & fructibus ipſe fruetur,
Gaudebitque mero, mergetque in pocula mentem.
Nec ſolum terræ ſpem credet in annua vota:
Annonæ quoque vectigal, merceſque ſequetur,
Præcipue quas humor alit; nec deſerit unda.
Tales effinget crater humoris amator.
Jam ſubit Erigone: quæ cum tibi quinque feretur
Partibus ereptis ponto, tollentur ab undis
Clara Ariadneæ quondam monumenta coronæ,
Et molles tribuent artes. hinc dona puellæ
Namque nitent; illinc oriens eſt ipſa puella.
Ille colet nitidis gemmantem floribus hortum,
Pallentes violas, & purpureos hyacinthos,
Liliaque, & Tyrios imitata papavera fucos,
Vernantiſque roſæ rubicundo ſanguine florem.
Cæruleumque oleis. viridemve in palmite collem
Con-

Vulg. v. 230. EFFUNDITQUE. 237. RURIS. 239. DISPONETQUE—IMITATAS. 241. SEMPER QUIN. 242. CALAMIS. 245. EMISCENS. 251 TER. 258. TYRIAS—LUCES. 260. Cæruleum FOLIIS VIRIDI QUIN GRAMINE.

Conſeret, & veris depinget prata figuris:
Aut varios nectet flores, ſertiſque locabit;
Effingetque ſuum ſidus: quin mutua preſſos
Incoquet, eque Arabum ſilvis miſcebit odores;
Et Medos unguenta dabit referentia flatus,
Ut ſit adulterio ſuccorum gratia major:
Munditiæ cultuſque placent, arteſque decoræ,
Et lenocinium vitæ, præſenſque voluptas.
Virginis hoc anni poſcunt, floreſque coronæ.
At cum, per decimam conſurgens horrida partem,
Spica feret præ ſe vallantes corpus ariſtas,
Arvorum ingenerat ſtudium ruriſque colendi;
Seminaque in fœnus ſulcatis credere terris;
Uſuramque ſequi majorem ſorte, receptis
Frugibus innumeris; atque horrea quærere meſſi:
(Quod ſolum decuit mortales noſſe metallum:
Nulla fames, non ulla forent jejunia terris.)
Dives erat cenſus ſaturatis gentibus orbis,
Et ſi forte labor ruris tardaverit artes,
Quîs ſine nulla Ceres, non ullus ſeminis uſus,
Subdere fracturo ſilici frumenta, ſuperque
Ducere pendentes orbes, & mergere farra,
Ac torrere focis, hominumque alimenta parare,
Atque unum genus in multas variare figuras.
Et quia diſpoſitis habitatur ſpica per artem
Frugibus, & ſtructo ſimilis componitur ordo,
Seminibuſque ſuis cellas atque horrea præbet;
Sculpentem faciet ſanctis laquearia templis,
Condentemque novum cælum per tecta tonanti.

Vulg. v. 263. SIMILES IN. 264. ATQUE — MULCEBIT. 265. MEDICOS. 267. ADSUNT. 271. SQUALLENTIS — ARISTÆ 281. FRACTUROS SILICIS. 285. APTATUR. 286. EXSTRUCTU SIMILI. 289. TONANTIS.

Hæc fuerat quondam divis conceſſa figura:
At jam luxuriæ paret. triclinia templis
Concertant; tectique auro jam veſcimur auro.
Sed parte octava ſurgentem cerne ſagittam
Chelarum. dabit hæc jaculum torquere lacertis,
Et calamum nervis, glebas & mittere virgis;
Pendentemque ſuo volucrem deprendere cælo,
Cuſpide vel triplici ſecurum figere piſcem.
Quod potius dederim Teucro ſiduſve genuſve?
Teve, Philoctete, cui malim credere parti?
Hectoris ille faces arcu de claſſe fugavit,
Mittebat qui vos, ignes, in mille carinas:
Hic ſortem pharetra Trojæ bellique gerebat,
Major & armatis hoſtis ſubſederat exul.
Quinetiam ille pater tali de ſidere cretus
Eſſe poteſt, qui ſerpentem ſuper ora cubantem,
Infelix, nati, ſomnumque animamque bibentem,
Suſtinuit miſſo petere ac proſternere telo.
Ars erat eſſe patrem: vicit natura periclum,
Et pariter juvenem ſomnoque ac morte levavit,
Tunc iterum natum, & fato per ſomnia raptum.
At cum ſecretis improvidus hœdus in arvis
Erranti ſimilis fratrum veſtigia quærit,
Poſtque gregem longo producitur intervallo;
Solertes animos, agitataque pectora in uſus
Effingit varios, nec deficientia curis,
Nec contenta domo. populi ſunt illa miniſtra,
Perque magiſtratus, & publica jura feruntur.
Non illo coram digitos quæſiverit haſta;
Defueritve bonis ſector, pœnamve lucretur
Noxius,

Vulg. v. 291. NUNC—PARS EST. 294. ET. 300. TELOQUE. 302. HINC ORTAM PHARETRAM—BELLUMQUE. 307. ET. 311. ASTRIS. 315. VARIIS. 318. ULLO CAREAT DIGITO, QUAQUE IVERIT. 319. DEFUERITQUE—POENAMQUE.

Noxius, aut patriam fraudarit debitor æris.
Cognitor eſt urbis. necnon laſcivit amores
In varios, ponitque forum, ſuadente Lyæo;
Mobilis in ſaltus, & ſcenæ mollior arte.
Nunc ſurgente nepa, teſtudinis enatat undis
Forma, per heredem tantum poſt fata ſonantis,
Qua quondam mentemque feris Oeagrius Orpheus,
Et ſenſus ſcopulis, & ſilvis addidit aures,
Et Diti lacrimas, & Parcis denique filum.
Hinc venient vocis dotes citharæque ſonantis,
Garrulaque in modulos diverſa tibia forma,
Et quodcumque manu loquitur, flatuve movetur.
Ille dabit cantus inter convivia dulces,
Mulcebitque ſono Bacchum, noctesque tenebit.
Quinetiam curas inter, ſecreta movebit
Carmina, furtivo modulatus murmure vocem:
Solus & ipſe ſuas ſemper cantabit ad aures.
Chelarum ſurget cum pars viceſima ſexta
Hinc diſtante lyra, quæ cornua ducit in aſtra,
Sed regione nepæ vix partes octo trahentis,
Ara ferens turis, ſtellis imitantibus, ignem,
(In qua devoti quondam cecidere gigantes,
Nec prius armavit violento fulmine dextram
Juppiter, ante focos quam conſtitit ipſe ſacerdos;)
Quos potius finget partus, quam templa colentes,
Atque auctoratos in tertia jura miniſtros,
Divorumque ſacra venerantes numina voce,
Pene deos, & qui poſſunt ventura videre?
Quattuor appoſitis centaurus partibus effert
Sidera, & ex ipſo mores naſcentibus addit.

Vulg. v. 320. ET. 322. SE DATQUE. 324. LYRA. 325. PRÆFATA. 326. SONITUMQUE SERENS. 328. MORTI—FINEM. 329. BOREÆQUE. 330. QUÆ MODULIS DIVERSE—FORMAT. 331. FLATUQUE. 333. NOCTISQUE TENEBRIS. 343. DEOS. 344. ORTUS.

Hic mulos aget aut mannos, mixtoque jugabit
Semine quadrupedes, aut curru celsior ibit;
Aut ornabit equos phaleris, aut ducet in arma.
Ille tenet medicas herbas ad membra ferorum:
Hoc est artis opus non expectare gementes,
Sed non auditos mutorum tollere morbos,
Et sibi non ægros jamdudum credere tales.
Nunc subit arcitenens, cujus pars quinta nitentem
Arcturum ostendit cælo; quo tempore natis
Fortuna ipsa suos audet committere census,
Regales ut opes & sancta æraria servent,
Regnantes sub rege suo, rerumque ministri:
Tutelamve gerant populi, domibusve regendis
Præpositi, curas alieno limine claudant.
Arcitenens cum se totum produxerit undis
Ter decima sub parte feri; formantibus astris,
Plumeus in cælum nitidis olor evolat alis:
Quo surgente trahens lucem, matremque relinquens,
Ipse quoque aërios populos, cæloque dicatum
Alituum genus in studium censusque vocabit.
Mille fluent artes, aut bellum indicere mundo,
Et medios inter volucrem prensare meatus:
Aut nido captare suo, ramove sedentem,
Pascentemve super surgentia ducere lina.
Atque hæc in luxum: jam ventri longius itur,
Quam modo militiæ. Numidarum pascimur oris,
Phasidos & lucis: arcessitur inde macellum,
Unde aurata novo convecta est remige pellis.

Quin-

Vulg. v. 350. AUT — MIXTOSQUE. 352. ONERABIT—ARMIS. 353. ARTES—FERARUM. 355. ET—MUTARUM. 356. CORPUS. 358. PONTO. 362. tutelamQUE GERENT. 363. CLAUDENT. 369. alitumQUE genus studium. 372. NIDIS DAMNARE SUIS. 374. AT QUÆ. 376. DAMNIS. 377. ÆQUORE.

Quinetiam linguas hominum ſenſuſque docebit
Aërias volucres, novaque in commercia ducet,
Verbaque præcipiet naturæ lege negata.
Ipſe deum cycnus condit vocemque ſub illo;
Non totus volucer, ſecumque immurmurat intus.
Nec te prætereant, clauſas qui culmine ſummo
Paſcere aves Veneris gaudent, & credere campo,
Ac certis revocare notis; totamve per urbem
Qui geſtant caveis volucres ad juſſa paratas,
Quorum omnis parvo conſiſtit paſſere cenſus.
Has erit & ſimiles tribuens olor aureus artes.
Anguitenens magno circumdatus orbe draconis
Cum ver, in regione tuæ, capricorne, figuræ,
Non inimica facit ſerpentum membra creatis.
Accipient ſinibuſque ſuis, peploque fluenti;
Oſculaque horrendis jungent impune venenis.
At cum ſe patrio producet ab æquore piſcis,
In cælumque ferens alienis finibus ibit;
Quiſquis erit tali capiens ſub tempore vitam,
Litoribus ripiſque ſuos circumferet annos,
Pendentem & cæco captabit in æquore piſcem,
Cumque ſuis domibus concha valloque latentes
Protrahet immerſus. nihil eſt audere relictum.
Quæſtus naufragio petitur, corpuſque profundo
Immiſſum pariter cum præda exquiritur ipſa.
Nec ſemper tanti merces eſt parva laboris:
Cenſibus æquantur conchæ, rapidumque notari. *
Vix quiſquam eſt locuples. oneratur terra profundo.
Tali ſorte ſuas artes per litora tractat,
Aut emit externas pretio: mutatque labores,

Vulg. v. 384. REDDERE CÆCAS. 385. AUT—TOTAMQUE. 390. IN. 392. ACCIPIUNT. 393. JUNGUNT. 394. PRODUCIT. 400. PROTRAHIT. 402. QUAM. 403. NAM. 407. EXTERNOS.

Inſtitor æquoreæ varia ſub imagine mercis.
Cumque fidis magno ſuccedunt ſidera mundo,
Quæſitor ſcelerum veniet, vindexque reorum,
Qui commiſſa ſuis rimabitur argumentis,
In lucemque trahet tacita lætantia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pœnæque miniſter;
Et quiſquis vero favit, culpamve perodit
Proditor; atque alto qui jurgia pectore tollat.
Cæruleus ponto cum ſe delphinus in aſtra
Erigit, & ſquamam ſtellis imitantibus exit,
Ambiguus terræ partus, pelagoque creatur.
Nam velut ipſe citis perlabitur æquora pinnis,
Nunc ſummum ſcindens pelagus, nunc alta profundi,
Et ſinibus gyros glomerat, fluctumque figurat;
Sic, venit ex illo quiſquis, volitabit in undis:
Hic alterna ferens in lentos brachia tractus,
Nunc plauſa reſonabit aqua; nunc æquore merſas
Diducet palmas, furtivus remus in ipſo:
Nunc in aquas rectus veniet, paſſuque natabit;
Et vada mentitus reddet ſuper æquore campum:
Aut immota ferens in tergus membra latuſve,
Non onerabit aquas, ſummiſque accumbet in undis,
Pendebitque ſuper; totus ſine remige velum eſt.
Illis in ponto jucundum eſt quærere pontum,
Corporaque immergunt undis, ipſumque ſub antris
Nerea, & æquoreas conantur viſere nymphas;
Exportantque maris prædas, & rapta profundo
Naufragia, atque imas avidi ſcrutantur arenas.
Par ex diverſo ſtudium ſociatur utrumque

In

Vulg. v. 412. LATITANTIA. 415. PRODITUR. 421. VIRES SUMIT. 423. NUNC. 424. ET—MERSUS. 425. DEDUCET — FURTIVO. 426. PASSIMQUE. 427. ÆQUORA. 428. LATUSQUE. 430. TUTUS—VOTUM. 432. QUI MERGUNT. 436. STUDET ET.

In genus, aque uno digeſtum ſemine ſurgit.
Adnumeres etiam illa licet cognata per artem
Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque cient motus: delatus & ille
Huc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.
Membrave, per flammas orbeſque emiſſa flagrantes,
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque ſuo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis, & in aëre ludunt.
At ſi deficient artes, remanebit in illis
Materies tamen apta. dabit natura vigorem,
Atque alacres curſus, campoque volantia membra.
Sed regione means Cepheus humentis aquari
Non dabit in luſum mores. facit ora ſevera:
Frontes ac vultus componit pondere mentis.
Paſcentur curis, veterumque exempla revolvent
Semper, & antiqui laudabunt verba Catonis,
Tutoriſve ſupercilium, patruive rigorem.
Componet teneros etiam qui nutriat annos,
Et dominum dominus prætextæ lege ſequatur,
Quodque agit, id credat, ſtupefactus imagine juris.
Quinetiam tragico præſtabunt verba cothurno,
Cujus erit quamquam in chartis ſtilus ipſe cruentus.
Nec minus & ſcelerum facie, rerumque tumultu
Gaudebunt: vivi buſtum memorare ſepulchri,
Ructantemque patrem natos, ſolemque reverſum,
Et cæcum ſine luce diem: Thebana juvabit
Dicere bella uteri, mixtumque in fratre parentem:
Quin & Medeæ natos, fratremque, patremque:
Hinc veſtes, flammas illinc pro munere miſſas,
Aëriamque fugam, junctoſque in curribus angues.
Mille

Vulg. v. 437. ATQUE. 438. AD NUMEROS—ILLE CIET. 440. ELATUS. 441. NUNC. 442. MEMBRAQUE. 457. AGET—CREDES—VERI. 461. ATRI LUCTUM. 463. SOLE. 465. QUÆRERE. 467. VECTOSQUE EX IGNIBUS ANNOS.

Mille alias rerum ſpecies in carmina ducent.
Forſitan ipſe etiam Cepheus referetur in actus.
At ſi quis ſtudio ſcribendi mitior ibit,
Comica componet lætis ſpectacula ludis.
Ardentes juvenes, raptaſque in amore puellas,
Eluſoſque ſenes, agileſque per omnia ſervos,
Quîs in cuncta ſuam produxit ſæcula vitam
Doctor in urbe ſua linguæ ſub flore Menander,
Qui vitæ oſtendit vitam, chartiſque ſacravit.
Et, ſi tanta operum vires commenta negarint,
Externis tamen aptus erit nunc voce poëtis,
Nunc tacito geſtu; referetque affectibus ora,
Et ſua dicendo faciet; ſoluſque per omnes
Ibit perſonas, & turbam reddet in uno:
Aut magnos Heroas aget, ſceniſque togatas.
Omnis fortunæ vultum per membra reducet,
Æquabitque choros geſtu, cogetque videre
Præſentem Trojam, Priamumque ante ora cadentem.
Nunc aquilæ ſidus referam, quæ parte ſiniſtra
Rorantis juvenis, quem terris ſuſtulit ipſa,
Fertur, & extentis prædam circumvolat alis.
Fulmina miſſa refert, & cælo militat ales,
Bis ſextamque notat partem fluvialis aquari.
Illius in terris orientis tempore natus
Ad ſpolia & partas ſurget vel cæde rapinas.
Cumque hominum dederit ſtrages, dabit ille ferarum:
Nec pacem a bello, civem diſcernet ab hoſte.
Ipſe ſibi lex eſt; &, qua fert cumque voluntas,
Præcipitat vires: laus eſt contendere cuncta.
At ſi forte bonis acceſſerit impetus auſis,
Improbitas fiet virtus. & condere bella,
Et magnis patriam poterit decorare triumphis.

Et

Vulg. v. 468. CARMINE. 469. GESTUS. 479. SATURO. 497. ET ſi. 499. ORNARE.

Et quia non tractat volucris, ſed ſuggerit, arma;
Immiſſoſque refert ignes, & fulmina reddit;
Regis erit magnive ducis per bella miniſter,
Ingenteſque ſuis præſtabit viribus uſus.
At cum Caſſiope, bis denis partibus actis,
Æquorei juvenis dextra de parte reſurgit,
Artifices auri faciet; qui mille figuris
Vertere opus poſſint, caræque acquirere dotem
Materiæ, & lapidum vivos miſcere colores.
Hinc auguſta nitent ſacratis munera templis,
Aurea Phœbeis certantia culmina flammis,
Gemmarumque jubar, radiantes lucibus ignes.
Hinc Pompeia manent veteris monimenta triumphi,
Et Mithridateos vultus induta tropæa.
Et quod erat regnum, pelagus fuit: una malorum
Non extincta lues, ſemperque recentia flammis.
Hinc lenocinium formæ, cultuſque repertus
Corporis, atque auro quæſita eſt gratia frontis,
Perque caput ducti lapides, per colla, manuſque,
Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.
Quid potius matrona velit tractare creatos,
Quam factum revocare ſuos quod poſſit ad uſus?
Ac ne materies tali ſub munere deſit,
Quærere ſub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere prædæ
Imperat, & glebas inter deprendere gazam,
Invitamque novo tandem producere cælo.
Ille etiam fulvas avidus numerabit arenas,
Perfundetque novo ſtillantia litora ponto,
Magnaque ramentis faciet momenta minutis.
Protulit, ut legeret cenſus ſpumantis in aurum,
Et perlucentes cuperet prenſare lapillos.

Vorti-

Vulg. v. 510. LUMINA. 511. JULI. 528. STELLANTIA. 529. PARVAQUE.

Vorticibus mediis oculos immittet avaros.
Et coquet argenti glebas, venamque latentem
Eruet, & ſilicem rivo ſaliente liquabit.
Aut facti mercator erit per utrumque metalli,
Alterum & alterius ſemper mutabit ad uſus.
Talia Caſſiope naſcentum pectora finget.
 Andromedæ ſequitur ſidus, quæ, piſcibus ortis
Bis ſex in partes, cælo venit aurea dextro.
Hanc quondam pœnæ dirorum culpa parentum
Prodidit, infeſtus totis cum finibus omnis
Incubuit pontus, timuit Mauruſia tellus.
Propoſita eſt merces, veſano dedere ponto
Andromedan, teneros ut bellua manderet artus.
Hic Hymenæus erat: ſolataque publica damna
Privatis lacrimis ornatur victima pœnæ,
Induiturque ſinus non hæc ad vota paratos,
Virginis & vivæ rapitur ſine funere funus.
Ac ſimul infeſti ventum eſt ad litora ponti,
Mollia per duras panduntur brachia cautes:
Aſtrinxere pedes ſcopulis, injectaque vincla,
Et cruce virginea moritura puella pependit.
Servatur tamen in pœna cultuſque pudorque.
Supplicia ipſa decent. nivea cervice reclinis
Molliter ipſa, ſuæ cuſtos eſt ipſa figuræ.
Defluxere ſinus humeris, fugitque lacertos
Veſtis, & effuſi ſcapulis luſere capilli.
Te circum Alcyones pennis planxere volantes,
Fleveruntque tuos miſerando carmine caſus,
Et tibi contextas umbram fecere per alas.
Ad tua ſuſtinuit fluctus ſpectacula pontus,
Aſſuetaſque ſibi deſiit perfundere ripas.

Ex-

Vulg. v. 535. ET. 536. IN. 537. FINGIT. 542. CUM NAUFRAGA. 545. SOLAQUE IN. 546. PRO NATIS LACRIMANS— POENA. 547. IN. 549. AT. 553. VULTUSQUE. 555. SOLA. 557. SCOPULIS HÆSERE.

Extulit & liquido Nereis ab æquore vultus;
Et caſus miſerata tuos roravit & undas.
Ipſa levi flatu refovens pendentia membra
Aura per extremas reſonavit flebile rupes.
Tandem Gorgonei victorem Perſea monſtri
Felix illa dies redeuntem ad litora duxit.
Iſque, ubi pendentem vidit de rupe puellam,
Diriguit, facies quem non ſtupefecerat hoſtis:
Vixque manu ſpolium tenuit: victorque Meduſæ
Victus in Andromeda eſt. jam cautibus invidet ipſis,
Feliceſque vocat, teneant quæ membra, catenas.
At poſtquam pœnæ cauſam cognovit ab ipſa,
Deſtinat in thalamos per bellum vadere ponti,
Altera ſi Gorgo veniat, non territus ire.
Concitat aërios curſus, flenteſque parentes
Promiſſu vitæ recreat, pactuſque maritum
Ad litus remeat. gravidus jam ſurgere pontus
Cœperat, & longo fugiebant agmine fluctus
Impellentis onus monſtri. caput eminet undas
Scandentis, pelaguſque vomit. circumſonat æquor
Dentibus, inque ipſo rapidum mare navigat ore.
Hinc vaſti ſurgunt immenſis torquibus orbes,
Tergaque conſumunt pelagus. ſonat undique Syrtis,
Atque ipſi metuunt montes, ſcopulique ruentem.
Infelix virgo, quamvis ſub vindice tanto,
Quæ tua tunc fuerat facies? quam fugit in auras
Spiritus? ut toto caruerunt ſanguine membra?
Cum tua fata cavis e rupibus ipſa videres,
Adnantemque tibi pœnam, pelaguſque ferentem,
Quantula præda maris? plauſis hic ſubvolat alis
Perſeus, & cælo pendens ſic fertur in hoſtem,
Gorgo-

Vulg. v. 563. VULTUM. 570. FACIE. 582. SCINDENTIS—MOVET. 584. VASTIS URGENT IMMENSI. 592. SED PENNIS—ALTE. 593. JACULATUR.

Gorgoneo tinctum defigens ſanguine ferrum.
Illa ſubit contra, verſamque a gurgite frontem
Erigit, & tortis innitens orbibus alte
Emicat, ac toto ſublimis corpore fertur.
Sed quantum illa ſubit, ſeque ejaculata profundo eſt,
Is tantum revolat, laxumque per æthera ludit.
Perſeus, & Ceti ſubeuntis verberat ora.
Nec cedit tamen illa viro, ſed ſævit in auras
Morſibus, & vani crepitant ſine vulnere dentes.
Efflat & in cælum pelagus, mergitque volantem
Sanguineis undis, pontumque extollit in aſtra.
Spectabat pugnam pugnandi cauſa puella;
Jamque oblita ſui, metuit pro vindice tali
Suſpirans, animoque magis quam corpore pendet.
Tandem confoſſis ſubſedit bellua membris,
Plena maris, ſummaſque iterum remeavit ad undas,
Et magnum vaſto contexit corpore pontum,
Tunc quoque terribilis, nec virginis ore videnda.
Perfundit liquido Perſeus in marmore corpus,
Major & ex undis ad cautes provolat altas,
Solvitque hærentem vinclis de rupe puellam,
Deſponſam pugna, nupturam dote mariti.
Hic dedit Andromedæ cælum, ſtelliſque ſacravit,
Mercedem tanti belli, quo concidit ipſa
Gorgone non levius monſtrum, pelaguſque levavit.
Quiſquis in Andromedæ ſurgentis tempora ponto
Naſcitur, immitis veniet, pœnæque miniſter,
Carceris & duri cuſtos, quo ſtante ſuperbo
Proſtratæ jaceant miſerorum in limine matres,
Pernocteſque patres cupiant extrema ſuorum
Oſcula,

Vulg. v. 595. ASSURGENS CONVERSAQUE. 598. SEMPER JACULATA profundo. 599. IN. 609. ſummas ITERUMQUE RENAVIT. 612. PERFUDIT. 613. PERVOLAT. 617. CONDIDIT. 619. TEMPORE. 621. SUPERBÆ.

Oſcula, & in proprias animam transferre medullas:
Carnificiſque venit mortem vendentis imago,
Accenſoſque rogos, & tinctas cæde ſecures.
Supplicium vectigal erit. qui denique poſſet
Pendentem e ſcopulis ipſam ſpectare puellam:
Interdum pœnis innoxia corpora ſervat,
Vinctorum dominus, ſociuſque in parte catenæ.
Piſcibus exortis, cum pars viceſima prima
Signabit terræ limen, fulgebit & orbi;
Aërius naſcetur equus cæloque volabit,
Veloceſque dabit ſub tali tempore partus,
Omne per officium vigilantia corda ferentes.
Hic glomerabit equo gyros, dorſoque ſuperbus
Ardua bella geret rector cum milite mixtus.
Hic ſtadium fraudare fide, poteritque videri
Mentitus paſſus, & campum tollere curſu.
Quamvis extremo citius revolaverit orbe
Nuntius extremum velox penetraverit orbem.
Vilibus ille etiam ſanabit vulnera ſuccis
Quadrupedum: & medicas herbas in membra ferorum
Noverit, humanos & quæ naſcentur ad uſus.
Nixa genu ſpecies, & Grajo nomine dicta
Engonaſi, (ignota facies ſub origine conſtat)
Dextra per extremos attollit lumina piſces.
Hinc fuga naſcentum, dolus, inſidiæque creantur,
Graſſatorque venit media metuendus in urbe.
Et ſi forte aliquas animis exſurget in artes,
In prærupta dabit ſtudium, vendetque periclo

Vulg. v. 625. DUCENTIS. 626. ACCENSISQUE ROGIS & STRICTA SÆPE SECURI. 627. POSSIT. 632. SIGNATOR TERRÆ LUMEN. 635. COME—MEMBRA. 638 NUNC STADIO—FIDEM. 639. MENTIRI — CAMPO — CURSUM. 641. VEL BIS. 643. ARTES—FERARUM. 646. INGENICLA NITENS. 650. ANIMO CONSURGET. 651. VINCETQUE.

Ingenium. ac tenues auſus ſine limite greſſus
Certa per extentos ponet veſtigia funes;
At cæli meditatus iter veſtigia perdet
Pene ſua,& pendens populum ſuſpendet ab ipſo.
Læva ſub extremis conſurgunt ſidera ceti
Piſcibus, Andromedam ponto cæloque ſequentis.
Hic trahit in pelagi cædes, & vulnera natos
Squamigeri gregis: extentis laqueare profundum
Retibus, & pontum vinclis arctare furentem;
Et velut in laxo ſecuras æquore phocas
Carceribus claudunt raris, & compede nectunt;
Incautoſque trahunt macularum lumine thynnos.
Nec cepiſſe ſat eſt: luctantur rumpere nodos,
Expectantque novas acies, ferroque necantur,
Inficiturque ſuo permixtus ſanguine pontus.
Tum quoque, cum toto jacuerunt litore prædæ,
Altera fit cædis cædes: ſcinduntur in artus,
Corpore & ex uno varius deſcribitur uſus.
Illa datis melior ſuccis pars, illa retentis.
Hinc ſanies pretioſa fluit, floremque cruoris
Evomit, & mixto guſtum ſale temperat oris.
Illa putris turba eſt. ſtrages confunditur omnis,
Permiſcetque ſuas alterna in damna figuras,
Communemque cibis uſum, ſuccumque miniſtrat.
Aut cum cæruleo ſtetit ipſa ſimillima ponto
Squamigerûm nubes, turbaque immobilis hæret,
Excipitur vaſta circumvallata ſagena,
Ingenteſque lacus & Bacchi dolia complet,
Humoriſque vomit ſocias per mutua dotes;
Et

Vulg. v. 652. AUT. 653. PONIT. 654. ET. 655. ET PENE UT—SUSPENDIT. 658. HOC. 660. ARMARE SEQUENTEM. 663. VIMINE. 664. CORPORA NODIS. 667. TOTUS. 669. CORPORA. 676. AT. 677. TERRÆQUE. 680. HUMORESQUE VOMET SOCIA—DOTE.

Et fluit in liquidam tabem reſoluta medulla.
Quinetiam magnas poterunt celebrare ſalinas,
Et pontum coquere, & ponti ſecernere virus,
Cum ſolidum certo diſtendunt margine campum,
Adpelluntque ſuo deductum ex æquore fluctum,
Claudendoque negant. tum demum ſuſcipit auras
Area, tum poſito per ſolem humore niteſcit.
Congeritur ſiccum pelagus, menſiſque profundi
Canities ſepoſta maris; ſpumæque rigentis
Ingentes faciunt cumulos; pelagique venenum,
Quo perit uſus aquæ ſucco corruptus amaro,
Vitali ſale permutant, redduntque ſalubre.
At revoluta polo cum pronis vultibus arctos
Ad ſua perpetuos revocat veſtigia paſſus,
Nunquam tincta vadis, ſed ſemper flexilis orbe:
Aut cynoſura minor cum prima luce reſurgit,
Et pariter vaſtuſve leo, vel ſcorpios acer
Nocte ſub extrema permittunt jura diei:
Non inimica feræ tali ſub tempore natis
Ora ferent, placidaſque regent commercia gentes.
Ille manu vaſtos poterit frenare leones,
Et palpare lupos, pantheris ludere captis,
Nec fugiet validas cognati ſideris urſas.
Ille elephanta premet dorſo, ſtimuliſque monebit;
Inque artes hominum, perverſaque munia ducet,
Turpiter in tanto ſcandentem pondere funes.
Ille tigrim rabie ſolvet, pacique domabit;
Quæque alia infeſtant ſilvis animalia terras,

Vulg. v. 681. LIQUIDAS TABES—MEDULLAS. 686. UNDAS. 687. PONTUS. 688. MERSIQUE. 689. EMOTA. 690. TUMULOS. 691. QUODQUE ERAT. 692. SALUBREM. 693. PRIMIS. 696. AC. 697. TUM. 699. NATUS. 700. FERET PLACIDAS REGET IN. 704. MOVEBIT. 705. MUNERA. 706. CEDENTEM—CUNCTIS.

Junget amicitia ſecum, catuloſque ſagaces.

*   *   *   *

MULTA DESUNT.

Tertia pleïadas dotavit forma ſorores,
Cæruleum rubro vultum ſuffuſa pyropo,
Invenitque parem ſub te, cynoſura, colorem,
Et quos delphinus jaculatur quattuor ignes,
Deltotonque tribus facibus, ſimilique nitentem
Luce aquilam, & flexos per lubrica terga dracones.
Tum quartum quintumque genus diſcernitur omni
E numero, ſummamque gradus disjungit utramque.
Maxima pars numero cenſu concluditur imo,
Quæ neque per cunctas noctes, neque tempore in omni
Reſplendet, vaſto cæli ſubmota profundo:
Sed cum clara ſuos avertit Delia currus,
Cumque vagæ ſtellæ terris ſua lumina condunt,
Merſit & ardentes orion aureus ignes,
Signaque tranſgreſſus mutat per tempora Phœbus;
Effulget tenebris, & nocte accenditur atra.
Tunc conferta licet cæli fulgentia templa
Cernere luminibus denſis, totumque micare
Stipatum ſtellis mundum; nec cedere ſummâ
Floribus, aut ſiccæ curvum per litus arenæ:
Sed quot eant ſemper naſcentes æquore fluctus,
Quot delapſa cadant foliorum millia ſilvis,
Amplius hoc ignes numero volitare per orbem.
Utque per ingentes populus deſcribitur urbes,

Præci-

Vulg. v. 710. PLEIADES DOTABIT. 711. FEMINEUM. 715. ARTUS per lubrica terga. 717. SUMMAQUE gradus QUI JUNGITUR ANGUE. 718. PER MINIMOS. 720. RESPLENDENT ALTO. 721. CURSUS. 722. VAGA EST ILLA ET—CONDIT. 727. SEMINIBUS—TOTISQUE. 728. NEC SPATIUM ſtellis MUNDO—SUMMAM. 733. INGENTEM—URBEM.

Præcipuumque patres retinent, & proximum equeſter
Ordo locum; populumque equiti, populoque ſubire
Vulgus iners videas, & jam ſine nomine turbam:
Sic etiam in magno quædam reſpublica mundo eſt;
Quam natura facit, quæ cælo condidit urbem.
Sunt ſtellæ procerum ſimiles, ſunt proxima primis
Sidera, ſuntque gradus, atque omnia jura priorum.
Maximus eſt populus, minimo qui lumine fertur,
Cui ſi pro numero vires natura dediſſet,
Ipſe ſuas æther flammas ſufferre nequiret,
Totus & accenſo mundus flagraret olympo.

Vulg. v. 736. ETIAM. 737. RESPONDERE mundo. 738. HÆC—CÆLI—ORBEM. 740. JUNCTA PRIORI. 741. SUMMO qui CULMINE.

FINIS ΣΥΝ ΘΕΩ.

INDEX

RERUM MEMORABILIUM.

Aquila

Curii.

Hydra

Mar-

Q.

R.

S.

